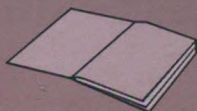

Павал Касьцюкевіч

ДУШПАСТАРСКІЯ

СПАТКАНЬНІ

ДЛЯ ДАЧНІКАЎ

Кнігарня **Наша Ніва**

Кнігарня **Наша Ніва**

Павал Касьцюкевіч

ДУШПАСТАРСКІЯ СПАТКАНЬНІ ДЛЯ ДАЧНІКАЎ

Вільня
Інстытут беларусістыкі
2008

Сэрыя заснаваная ў 2006 г.

פבל קסטוקביץ' Paval Kastukevič

סוכר המלפפונים Good Morning Korea!
נובלה וסיפורים קצרים *Novella and short stories*

Касьцюкевіч, П.

К 28 Душпастарскія спатканьні для дачнікаў
/ Павал Касьцюкевіч. — Вільня: Інстытут
беларусістыкі, 2008. — 168 с. — (Кнігарня «Наша
Ніва»)

ISBN 978-9955-437-31-6.

ISBN 978-985-6800-73-98-9

© Павал Касьцюкевіч, 2008
© Сашко Логвіненько (Ластівка),
малюнкi, дызайн, 2008

Зьмест

I. Рагу зь дзікабразы:

Апавяданьні для мужчынаў

Мундыяль	7
Сэрца танка.....	11
Адпачынак – гэта.....	18
Швайцарскі футбол.....	23
Мапа	27
Паўночнае сонца праспэкту	33

II. Аркестар вуліцы Мадрэгот:

Апавяданьні для жанчынаў

Менскае каханьне Лі Гарві Освальда	43
ССК-1	53
Не мычыце, Францаўна!	56
Гурковы цукар	61

III. Добрай раніцы, Карэя!

Нутраная адысэя

1. Пачатак падарожжа	75
2. Конкурс кароткага апавяданьня	83
3. Карабель-Чарапахы і краіна партызанаў.....	94
4. Рухавік прагрэсу	108
5. Габэлен стагодзьдзя	124
6. Як маўчаць па-карэйску.....	131
7. Службовы этуд	141
8. Добрай раніцы, Карэя!.....	153

IV. All I wanted, all I needed

(жызн.)	159
---------------	-----

Присвячаю двум Ігарам —
Чэбу і Бутрыму

I. Рагу зь дзікабраза

Апавяданьні для мужчынаў

Мундыяль

Першы на сёньня «гарчычнік» Адамыч уляпіў свайму, беларускаму, бандыту на польскім адцінку шашы Беласток — Горадня. Перад самай мяжой яны зь зяцем заехалі ў прыдарожнае бiстро. Адамыч купляў хот-догі, шчодро пераліваючы іх кетчупам, а зяць сядзеў у машыне. З радзье неслася польская папса. У шыбу далікатна пагрукаліся. Стаялі трое. Характар іх заняткаў не выклікаў сумневу. Аднолькавыя скуранкі, аднолькавыя напухла-паголеныя патыліцы і амаль ідэнтычныя залатыя ланцугі. Гаварыў маладзейшы. За трансфэр «немачкі» належала сёе-тое, а дакладней, чатырыста. Трохі зьмярцьвелы зяць каўтнуў сьліну і дастаў з кішэні складзеную ў дзьве столкі паперчыну.

— Мне тут вашыя калегі выдалі пропуск, — дрыготкім голасам сказаў зяць, стараючыся не запнуцца на слове «калегі». — Ага, адразу пасья Беластоку на запраўцы. Мы там за вашыя паслугі ўжо заплацілі.

Маладзейшы пакруціў у руках паперку.

— Што за хрэнь такая? — сказаў ён. — Не, ня наша.

Схлусіў, вядома.

— Але той хлопец, — прыкметна занэрваваўся зяць, — такі бялявы, сказаў, што мы зможам праехаць без праблемаў.

— Праблемаў? Нема праблема, зямеля, — выпнуўшы вусны, пракурняўкаў маладзейшы, і ўся тройца зладжана зарагатала.

Зяць яшчэ паўпінаўся, але другі, са шнарам на шчацэ, раптоўна перастаў сьмяяцца і зьверавата так чмыхнуў носам.

Зьявіўшыся на парозе бістро з хот-догамі ў руках, Адамыч умомант усё сьцяміў. Нязграбна пераклаў зяцеў хот-дог у правую руку, у якой ужо трымаў свой, надкусаны, а левай спрытна схашіў маленькі сьвісток, што вісеў на шыі. Трэль прымусіла бандытаў гэтак жа зладжана разьвярнуцца. Адамыч кавалерыйскім трушком падбег да машыны. Наблізіўся ўсутыч да маладзейшага, пакорпаўся якую долю сэкунды ў нагруднай кішэні зашмальцаванага джуту і высока ўскінуў перад самым бандыцкім носам руку з жоўтай карткай. Усю тройцу перасмыкнула. Адамыч выцягнуў асадку і проста на картцы пачаў занатоўваць час парушэньня і зьвесткі пра парушальніка.

— Я ж нічога ня ўзяў! — гістэрычна заверашчаў маладзейшы. — Ах, ты...

Другі, са шнарам, пачаў прыкладаць пальцы да вуснаў, на мігах упрошваючы маладзейшага спыніць гэтае бессэнсоўнае абскарджаньне. Але маладзейшы не сунімаўся і похапкава, як ланцужны сабака, стаў кідацца на Адамыча. Таму, са шнарам, давлялося наваліцца на маладзейшага ўсім целам. Пры гэтым ён шаптаў нешта суцэсальнае, бацькоўскае. Трэці, старэйшы і, відаць, галоўны ў іх, зь ненатуральным такім панібратствам пачаў па-ангельску ўмаўляць Адамыча адмяніць картку. Нягледзячы на тое, што яны маглі значна лепш паразумецца на іншай мове, старэйшы бандыт хоць і зь цяжкасьцю, але гаварыў менавіта па-ангельску, прытыкаючы ўсюды выраз «in nature». Ён далікатна тлумачыў Адамычу, што яны зусім не зьбіраліся браць мзду па другім

коле, яны проста хацелі праверыць, што ўсё «оўкей», ды што «гарчычнік» за такую драбязу — занадта. Але Адамыч быў няўмольны. Кінуў колькі адрывістых фразы, пры гэтым у яго быў той самы акцэнт, што і ў бандыта. Жэстам паказаў, што размова скончаная.

Ужо на беларускім баку, значна паружавеўшы, зяць сказаў:

— Ну, вы, Станіслаў Адамавіч, хапілі — адразу «гарчычнік». Я, вядома, іх не апраўдваю, сволачы яны рэдкасныя, але ўсё-ткі суайчыньнікі, свае.

Адамыч толькі пасьміхнуўся і пачаў ціхенька паўтараць: «Свае, свае, свае».

У Менску зяць адвёз Адамыча да самага пад'езду і адразу зьехаў афармляць новую машыну. Адамыч перасеў на сіненькі «Пэжо» і таксама зьнік у віры працоўнага дня.

Пасьля работы, стомлены, ляцеў дадому начнымі праспэктамі. Сёньня было пяць «жоўтых», лічыў ён, і нават адно пэнальці. Раптам Адамыч рэзка крутануў стэрно, выехаў на сустрэчную і заскочыў у прылеглы да праспэкту двор. Ля аднаго з пад'ездаў машына спынілася. Адамыч падняўся ліфтам на апошні паверх і жвавенька забег па жалезных прыступках на прапахлае галубіным памётам гарышча.

Ля мансардавага акна, выглядаючы кагосьці на двары, туліўся чалавек. У руках — варанёная вінтоўка з аптычным прыцэлам. Калі-нікалі чалавек кідаў заклапочаны позірк на гадзіннік.

Трэль прымусіла снайпэра падскочыць. Вінтоўка гыхнулася на падлогу. Чалавек хапатліва абярнуўся. Адамыч, не вагаючыся, прадэманстраваў кілеру сьпярга жоўтую, а потым і чырвоную картку.

Найміт спалатнеў і зь цяжкасьцю вымавіў:

— Аль... але вы ня маеце права! Я — замежнік.

Адамыч ледзь заўважна ўсьміхнуўся, але тут жа ўсьмешка гэтая зьнікла. Ён маляўніча патрымаў руку ў паветры яшчэ колькі імгненьняў ды разьвярнуўся да ашаломленага кілера сьпінай. Найміт з застылым позіткам неяк мэханічна скруціў глушыльнік з рулі і потым запакаваў яго разам з пакарацэлай вінтоўкай у сінюю торбу з надпісам «Адыдас».

«Во прыкляпаліся — замежнік, суайчыньнік. Я што ім, АВІР?» — падумаў Адамыч. Меў, меў ён права: з-пад ягонай белае кашулі выглядаў чорны беражок майкі арбітра, арбітра міжнароднай катэгорыі. Панура апусьціўшы галаву, кілер пакідаў мундыаль.

Сэрца танка

— ...Пяцьдзясят сем гадоў таму, гаспада, па гэтых пагорках захопнікі ірваліся да сэрца нашай Радзімы — Ерусаліму. Цяпер тут, ля вунь таго манастыра маўчальнікаў, знаходзіцца танкавы музэй...

Густа нафарбаваная гід праводзіла экскурсію для новых рэпатрыянтаў з СНД. У аўтобусе былі выхадцы з Украіны, Расеі, Прыбалтыкі і Юра Зайцман.

— Ну, за сэрца нашае, за Ерусалім, — сказаў Юру сусед з Харкава.

Са знарок урачыстага тону Юра адчуў, што найпазьней праз год экс-харкавец мае намер стыкнуць чарку за новы галоўны орган сваёй Радзімы — хутчэй за ўсё, за Манрэаль. Гарэлка была на «пяцёрку» паводле стабальнай сыстэмы.

— Кіроўца аўтобуса, кіроўца аўтобуса! Дайце дарогу картэжу прэм'ер-міністра! — грывнула з паліцэйскага гучнагаварыльніка. Аўтобус, які і так ужо спыніўся супроць музэйнай брамы, цяпер высаджаў трохі ашаломленых ад сырэнаў і ляманту экскурсантаў.

— Сама не куру і вам ня раю, — гід няўхвальна паглядзела на яшчэ «адтуль» прывезены пачак «Гродна». — І да таго ж, ня нашай вытворчасці.

Юра сарамліва схаваў цыгарэты. Зрабілася нікавата. Юра пачуўся здраднікам сваёй новай радзімы, бо, правёзшы пяць блёкаў імпартнага «Гродна», не падтрымаў айчынных вытворцаў тытуню. Але ж і старой радзіме ён здрадзіў які месяц таму, калі

памяняў свой сiнi «пашпарт-паспорт-passport» на iзраiльскi «тэўдат зэгут» у блакiтнай вокладцы. Тут яшчэ ў галаву ўроiлiся недарэчныя думкi пра чырвоную кнiжыцу зь сярпом i молатам, якую ён здаў у АВiР пару гадоў таму. Колькасьць здраджаных Юрам радзiмаў павялiчвалася да трох.

— Гаспада! Мы знаходзiмся ў музеi пад адкрытым небам. Тут выстаўлены танкi, якiя бралi ўдзел у араба-iзраiльскiх войнах. Доўгi шлях прайшла наша краiна, перш чым...

Дагледжаныя iзраiльскiя танкi-вэтэраны амэрыканскай i французскай вытворчасцi прыгожа шыхтавалiся на вялiкiм пляцы. Пераможна сьвiдравалi рулямі неба. Зiхацелi, як велiзарныя смарагды, сьвежапафарбаванай бранёю.

— ...Але ня ўсе на Блiзкiм Усходзе жадаюць мiру, гаспада!

Гэтак, пад энэргiчнае цiўканьне гiда група экскурсантаў пакрысе наблiзiлася да задворкаў музэю. Тут было брудна, моцны вецер ганяў газэцiны i шматкi цэляфану.

— А гэта выстаўлена зброя нашых ворагаў, — растлумачыла гiд.

Танкi, якiя стаялi на задворках, вылучалiся сярод астатнiх — занядбаныя, завэдзганыя гразёй, пабiтыя плямамі ржы. Супрацоўнiкi музэю абы-як пафарбавалi iх у недарэчныя чырвоны цi блакiтны колеры. Зброi ворагаў тут яўна не любiлi, бо танкi на заднiм двары былi падобныя да бяздомных клоўнаў. Аглядаючы трафэi, Юра заўважыў, што ворагi нашыя ваявалi на танках нашай жа вытворчасцi — на легендарным «Т-34», на «Т-54» i «Т-62».

Падыходзiць блiжэй. Пяшчотна вядзе рукою па ржавай гусенiцы. Лашчыць позiркам адтулiны

для даўно выкручанай оптыкі. Па-сяброўску ляпае па дзіравым паліўным баку. І забываюцца злыбеды. І нясецца Юра назад у часе. Ён — зусім яшчэ зялёны спэцыяліст на заводзе па вырабе аптычнага аснашчэння для танкаў. Водары п'яноўныя: чатырохкапеечных піражкоў зь яйкам; самаробных, пашытых спрытнымі цэхавікамі з Грушаўкі, джынсаў; летаўняй лістоты з зацішных куткоў Батанічнага саду, пад шоргат якой так хораша цалавацца, — усе водары разам і кожны зь іх пасабок зьмешваюцца з пахам алівы, які точыцца з танка, прыгнанага для экспэрымэнтальных распрацовак проста ў заводзкі цэх. І складаецца ў паветры магічная формула парфумы «Менск, 70-я», парфумы, якую цяпер рэдка дзе можна дастаць, — паспрабуйце хіба што ў летуценных аддзелах мройных унівэрмагаў гандлёвага аб'яднаньня «Настальжы-каап».

Вандроўкі ў часе спыніў чырвоны колер. Што за блюзьнерская афарбоўка, чаму ржа на брані? За што ж такая зьява? Нявыкрутка з цыгарэтамі, наяўнасьць мноства радзімаў, але адсутнасьць сапраўднага дому, выгляд згвалтаванай бранятэхнікі (ягонаў кроўнай!) канчаткова спляліся ў Юравым сэрцы шчымлівым клубком крыўды і неспатольнага жалю. Аднак не за сябе і не да сябе. Дзіўным чынам пачуцьці перанесліся на танк. І гэтак шкадаваньне вырвалася вонкі — Юра загаласіў:

— Родненькі, любанькі, чаго ж ты да Ерусаліму не дайшоў?!

І моцна абняў рулю.

Гід ажно папярхнулася.

— А-ах ты, прадажнік... Найміт... Я выганяю вас з экскурсіі!

Але Юра было не спыніць, не стрымаць. З пор-сткасьцю, якой ніхто не чакаў ад сталага чалавека, ён ускараскаўся на гусеніцу, рыўком адчыніў непрывараны люк і зьнік у танкавым чэраве. Праз імгненьне адтуль пачулася:

— Хрэн я адсюль вылезу!

Пунсовая ад разьёшанасьці, гід кінула групу ды пашыбавала па паліцэйскіх, якіх ставала на тэрыторыі музэю, бо ў музэй на ўрачыстасьці, прысьвечаная Дню незалежнасьці, прыехаў сам прэм'ер-міністар. Выслухаўшы ўвесь аповед, сяржант весела закрычаў у рацыю:

— Шымон, Шымон, у нас тут арабскі танк зь нейкім шаленцам! Прыяжджай — парагочам!

«Я так і ведаў: яны ўжо на танках, — сказаў сам сабе глухаваты Шымон, недачуўшы больш за палову. Грубым паліцэйскім ботам раструшчыў недапаленую цыгарэту. — Лезуць, гады шагідскія. Мала ім тут усыпалі ў косьці тады».

Былы артылерыст, удзельнік чатырох войнаў, Шымон заўсёды чакаў ад «іх» нечага такога. І ў этэр панеслася: «Арабскі танк... прэм'ер-міністар... замах... джыгад... тэрарысты...».

Не марнуючы ні сэкунды, Генштаб паслаў у бок музэю бэтээры і войскі спэцпрызначэньня. Гэтымі сьвяточнымі днямі ў Генштабе штохвіліны чакалі ад «іх» нечага такога. Уся краіна чакала нечага такога. Руйнуючы агароджу сумежнага з музэем манастыра і прасуючы коламі ахайненькі кветнік ігумена, бэтээры спрытна абкружылі тэрактыўны танк.

Тым часам, седзячы ў кабiне, Юра пачаў сьпяваць. Выбар паў на «Перапёлачку». Словы Юра ведаў кепска — з усёй песьні адно двухрадкоўе:

Як у перапёлкі забалелі крылцы,
Ты ж мая, ты ж мая перапёлачка.

Каб было што сьпяваць, памяняў другім разам «крылцы» на «дзюбку». Потым — «вочкі» на «ножкі». Калі скончыліся часткі цела, Юра перайшоў на апяваньне ўнутраных органаў невылечна хвораі птушкі: у перапёлкі па чарзе пачалі балець ныркі, глянды і печань. Гукі песьні, перакручаныя і ўзмоцненыя сьценамі танка, ляцелі над музеем ваяўнічымі мантрамі садамхусэйнаўскіх легіёнаў.

Прадстаўнік асобага аддзелу «Шабак» па перамове з тэрарыстамі — чорныя акуляры на арліным носе — скіраваў у бок Юравага танку мэгафон. Гучнагаварыльнік засыкаў, і адтуль вырвалася:

— Салям алейкум!

— Як у перапёлкі забалелі зубы...

«Тэрарыст пагражае, на перамовы не ідзе», — нэрвова панеслася ў этэр. Прэм'ер-міністра з усёй сьвітаю тэрмінова эвакуявалі ў сутарэньне манастыра маўчальнікаў. Ігумен-грэк, разьёшаны грубым уварваньнем і зьнішчаным кветнікам, закусіў кулак, каб не парушыць зароку маўчаньня. У неба паднялася эскадрылья «Ф-16» і верталёт.

Празь сем колаў ачапленьня дарэмна намагалася пракрычацца гід:

— Гаспада! Ён, вядома, здраднік, але ня варта па ім страляць. Гэта негуманна...

Нейкі зух са спэцпрызначэньня скруціў гіда і з усёй сілай павалок упрочкі. Гід прарэзьліва загаласіла:

— Хлопцы, што вы робіце? Я ж свая.

Але хлопец толькі мацней учапіўся ў гіда і нават неўпрыкмет штурхануў яе прыкладам у сьпіну.

Тая аж падскачыла — хутчэй ад абразы, чым ад болю: нашы білі сваіх.

Песьня спынілася, і з танка пачулася:

— Адпусьці гіда, гад! Зайцман жартаваць ня любіць.

І прадоўжыліся сьпевы.

Лукаўлоўныя рэтрансьлятары імгненна пераслалі Юравы словы ў Генштаб, дзе група стратэгічных перакладчыкаў пераклала іх на іўрыт («Тэрарыст выстаўляе ўмовы»). Праз дваццаць сэкондаў гіда адпусьцілі. А празь семдзесят дзеля ўсякай бяды на баявую варту выйшлі тры атамныя субмарыны.

— Як у перапёлкі забалелі жабры...

Турнуўшы манахаў разам з ігуменам, у кельлях заселі снайпэры. Запанавала злавесная ціша. Нешта павінна было адбыцца.

І тут ачуняў эфір: «Ігумен манастыра маўчальнікаў... прэм'ер-міністра... за горла... «Задушу!» — крычыць... і душыць, тэрарыст!..»

Калі ўсе разьехаліся, разьляцеліся ды расплыліся ратаваць прэм'ера, ля танка засталіся двое: жаўнер унутраных войскаў, каб вартаваць, і гід з размазаным ад сьлёз макіяжам.

— Пра што ён сьпявае? — спытаўся жаўнер ды павярнуў галаву ў бок жанчыны.

Нізкае сонца асьвяціла ягоны смуглявы твар.

Гід уважліва паглядзела на жаўнера і глыбока зацягнулася пазычанай «пэлмэлінай».

— Пра, пра... Ат, ты не зразумееш...

Потым сабе пад нос дадала:

— І я таксама...

Паміж Аялонскай далінаю ды падножжам Ерусалімскіх гор з чырвонага ў іржава-жоўтыя яблыкі танка неслася Юркава песьня, бясконца і ад-

настайная, як Юдэйская пустэля. А ў мора,
дзе дрэйфуе выспа Кіпр, распаленай да беласьці
паўшэкелевай манэтаю закацілася-завалілася ве-
чаровае сонца.

Як у перапёлкі забалела сэрца.

Адпачынак — гэта...

Я гандлюю садавіной на вуліцы. Калі ўжо чым займацца ў жыцці, дык лепш за ўсё гандляваць садавіной. Гандаль садавіной на вуліцы — гэта штодня новыя знаёмыя, вітаміны для ўсёй сям'і, пастаянныя праверкі, 10 санэпідэманстанцыяў, 300 кантралёраў, дзяржнагляд, падатковая. Лепш за ўсё — праверкі. Калі ёсць праверкі, ніколі не бывае сумна.

— З заўтрашняга дня, — кажа адзін з кантралёраў напрыканцы восені, — вы на вуліцы прадаваць ня будзеце. Застудзіцеся. Нікому гэта не патрэбна — ні нам, ні вам. Адпачывайце.

Таму ўзімку я не працую. Лепш за ўсё не працаваць. Адпачынак — гэта процьма вольнага часу, сон да дванаццатай, прагляд улюбёнай тэлеперадачы «Прагноз надвор'я». «Лета будзе халодным і незагарным» — гэта не прагноз надвор'я, гэта сьвятая праўда ўжо шмат гадоў. Таму я іду заказваць летнюю турпаездку за мяжу яшчэ ўзімку. Турагент кажа:

— Куды вы жадаеце паехаць?

— На Міжземнае мора, — кажу.

— Ваў, — кажа, — Міжземнае мора! Міжземнае мора — гэта Італія, Францыя? Ваў!

— Не, — кажу, — Міжземнае мора — гэта Ізраіль.

— А-а... — кажа, — Ізраіль... Ізраіль — гэта там, дзе аўтобусы часта ператвараюцца ў аэробусы?

— Не, — кажу, — Ізраіль — гэта там, дзе Ерусалім, пустэльні, 100 тысяч выхадцаў зь Беларусі.

Ну і, вядома ж, незабыўнае, лагоднае, смарагдавае мора.

Улетку прылятаю ў Ізраіль. Сустракаюць сваякі. Адразу вязуць паказаць святае для кожнага ізраільца месца — накрыты стол ва ўласнай кватэры.

— Можа, — кажу, сыціпленька талопячы вочы долу, — перанясем усё на мора?

«Усё» — гэта вядро аліўе, два — гарэлкі «Кеглевіч», нясыпкая, крэпанькая такая ізраільская бульба, хатняе караоке зь Ясямі ды Алесямі, дзядзя Міша зь Ерусаліму, цёця Рая з Хайфы. Back in BSSR па поўнай праграме.

— Калі выпіваць «засустрэч», — кажу яшчэ, — дык лепш за ўсё на пікнічку ля мора. Мы што ж, не Эўропа?

З твараў сваякоў відаць, што яны не Эўропа. Яны дзікая, крыважэрная Азія. Ім хочацца хатняга караоке па поўнай праграме.

Лепш за ўсё пачостка з сваякамі. Заўсёды ёсьць з кім выпіць, пра што пагаманіць, на што паскардзіцца. Усё зьездзена, вёдры здадзеныя. На атрыманыя грошы куплена паўвядра аліўе і столькі ж «Кеглевіча». Алеся косіць канюшыну, а Ясь крычыць над Палесьсем. Дзядзя Міша замест Ерусаліму едзе ў Хайфу, цёця Рая замест Хайфы едзе чорт ведае куды. З двухтыднёвага адпачынку застаецца пяць дзён.

Найлепш пасьля працяглага банкету паехаць на аўтобусе на Мёртвае мора. Мёртвае мора — гэта 475 мэтраў ніжэй за ўзровень мора, пальмы, горы. Мёртвае мора — гэта немагчымасьць патануць, бо вада салянейшая за норму ў шэсьць разоў. Або ў сем. Два разы пакупаўся — двухтыднёвы плян па моры выкананы. А калі ўжо едзеш на Мёртвае мора на аўтобусе, дык лепш за ўсё ехаць

з суайчыньнікамі. Суайчыньнікі — гэта магчы-
масьць пагаманіць пра агульназнаёмых кантралё-
раў і санэпідэманстанцыю. Суайчыньнікі — гэта маг-
чымасьць пачуць пра тое, што «быў такі выпадак,
калі ў аэрапорце «Менск-2» затрымліваўся рэйс
з тургрупай на Італію. Дык адна жанчына проста
ў аэрапорце распранулася да купальніка»...

— А што? — сказала тая жанчына прэсе і трохі
пазьней у міліцыі. — Згодна з гадзіннікам, мой ад-
пачынак на моры пачаўся роўна тры гадзіны таму.
Не хвалюе. Ад вінта!..

Калі ў салёне толькі твае землякі, будзь пэўны, што
твой аўтобус ніколі не ператворыцца ў аэробус.

Па дарозе на мора дзвюххвілінны прыпынак з
сэрыі «хлопчыкі налева, дзяўчаткі направа».

— Бялорусы! — крычыць экскурсаводка, —
Куды ж вы, бялорусы? Гэта толькі кібуцнае ва-
дасховішча, да мора яшчэ 20 кмэ.

Ахвяры несправядлівага замóраваньня пля-
нэты Зямля моўчкі выходзяць на бераг. У іх не-
памяркоўныя, нерахманья твары выкінутых у пу-
стэльнію рэптыліяў.

— Нам напляваць! — кажа завадатар-алігатар
зь Пінску. — У нас кароткае, незагарнае лета. У нас
няма выхаду да мора. Мы хочам загараць і купаць-
ца. Мы далей не паедзем. Не хвалюе. Ад вінта!

— Жудкія людзі гэтыя бялорусы, Сёма! — кажа
экскурсаводка кіроўцу і назаўтра бярэ адпачынак
за свой кошт, даючы сабе зарок ніколі, ніколі ня
ехаць з «гэтымі іхціяндрамі пяшчаных кар’ераў»,
з «гэтымі бульбянымі фанатыкамі».

У апошні дзень я-ткі мушу выкупацца па-са-
праўднаму. Але ж я ня ведаю ані дзе я атабарыўся
ў сваякоў, ані адрасу мора. Мае сваякі — харошыя
людзі, і нават рыхтуюць вёдры на разьвіталную

пачостку. Але найлепш мне пасьпяшацца і ўцячы з чамаданам праз акно. Найлепш, калі ўсё сьпехам. Калі сьпяшаецься, ёсьць магчымасьць праехацца на таксоўцы. Таксоўка завязе цябе на мора без усялякіх адрасоў.

І вось яно. Смарагдавае, лагоднае, незабыўнае. Пакідаю чамадан на беразе, распранаюся. Калі ты ўрэшце трапіў на мора, дык найлепш сядзець у вадзе тры гадзіны запар. А на беразе — джыпы, паліцыя, ачапленьне. Крычаць у гучнагаварыльнік нешта па-мясцоваму і, мусіць, па-ангельску. Разоў сто крыкнулі. Калі ўжо вывучаць якую мову, дык найлепш ангельскую. З ангельскай мовай не прападзеш. Ангельская — гэта сябры па ўсім сьвеце, чытаньне этыкетак бяз слоўніка, гэта «ес пліз» і гэта «ноў сэнк ю». Я ангельскай ня ведаю. Але ўсё ясна і безь перакладу. Паліцыя ўзарвала пакінутую без нагляду торбу. Думалі, у ёй бомба. Тут у Ізраілі гэтак часта робяць. А ў торбе была ўсяго толькі адзежына. Памыліліся. Але ж пашкуматалі тую торбу дай божа.

Выходжу на бераг. Да мяне шыбуе паліцыянт. Выявілася, наш. Не, ён не паліцыянт наш, ён чалавек наш. З Гомелю.

— Гэта ваш, — кажа, — чамадан... быў?

— Не, — кажу, — ня мой. Мой чамадан... ёсьць, так бы мовіць, адным кавалкам. Досыць такім вялікім. А гэта во нейкая скураная біжутэрыя для прусакоў.

Калі ўжо куды ісьці ў адных плаўках бяз пашпарту ў чужой краіне, дык гэта ў беларускае консульства.

— А-а, — кажа супрацоўніца консульства, — нелегальны рабочы! Вас абчысьцілі вашыя нелегальныя працадаўцы? Нелегал?

— Не, — кажу, — легал.

І так два разы кажу: «Не, легал. Не, легал». Каб было зразумела, што я сапраўдны легал.

— А-а, — кажа, — усё з вамі ясна, нелегал, нелегал! Якім, — кажа, — бізнэсам прамышлялі?

— Бананамі, — кажу.

— А-а, — кажа, — бананы! Бананы — гэта рынкі Тэль-Авіву, Хайфы?

— Не, — кажу, — бананы — гэта Камароўка і Ждановічы.

— Не дурыце мне галавы, — кажа, — паедзеце на радзіму за кошт радзімы.

Лепш за ўсё ехаць на радзіму за кошт радзімы. Калі ўжо куды ехаць на радзіму — дык гэта ў Беларусь. Беларусь — гэта...

Швайцарскі футбол

Алег Блахін, трэнэр зборнае Ўкраіны, за некалькі хвілінаў да сэр'і пасьяматчавых пэнальці, на якіх павінна было вырашыцца, ці выйдзе ягоная каманда ў чвэрцьфінал, у час, калі памочнікі мігусіліся вакол футбалістаў асноўнага складу з нататнічкамі, а запасныя гульцы нэрвова нішчылі пазногці, нечакана пакінуў трэнэрскае крэсла і спусьціўся ў распранальню пад трыбунамі.

У манастырскай цішы распранальні было халаднавата. Ён накінуў камзол, зьняў абрыдлыя «адыдасы», насунуў батфорты, што стаялі ў куце, з барнага століка ўзяў бутэльку к'янці, наліў сабе поўны келіх і сеў за дубовае бюро. Абмакнуў гусінае пяро ў чарніліцу і вывеў на па-шляхетнаму жаўтаватым аркушы: «Трактат аб швайцарскім футболе».

Пасья абавязковых у такіх выпадках рэвэрансаў у бок кіраўніцтва ФІФА і ўкраінскага імператара ён коратка апавёў пра асноўныя вякі швайцарскай гісторыі, засяродзіўшыся трохі даўжэй на дваццатым стагодзьдзі. У прыватнасьці, ён як найлепш выказаўся пра швайцарскі нэўтралітэт і падкрэсьліў выключную ролю Швайцарыі ў стварэньні міжнароднага Таварыства Чырвонага Крыжа. Потым правёў трыдыцыйную паралель паміж футболам і жыццём і нарэшце дабраўся да сутнасьці трактату. «У швайцарскага футболу, — пісаў Алег Блахін, — як, дарэчы, і ў швайцарскага хакею, — ёсьць адна праблема. Гэта іх поўная, татальная беспэрспэктыўнасьць».

«Як мы ведаем, — працягваў уладальнік «Залатой Буцы», — за радасцю перамогі ідзе расчараваньне паразы, і футбольнае жыццё — бясконцае іх чаргаваньне. І гэта датычыць усіх бяз вынятку камандаў. Розьніца толькі ў тым, — дадала супэрзорка сусьветнага футболу, — што калі некаторым зборным падчас сьветлай паласы перамогаў дзякуючы якасьцям, якія выпрацоўваліся іхнімі нацыямі стагодзьдзямі, можа пашчасьціць заняць у чарговым турніры высокае месца, дык іншым, гэтаксама «дзякуючы» іх нацыянальным адметнасьцям, нават пры ўсіх усьмешках фартуны — ані блізка. Таму бразыльская нязмушанасьць, нямецкая зладжанасьць або ўкраінская ўпартасьць маюць усе шанцы (пры памысным зьбегу абставінаў, зразумела) занесьці зборныя гэтых краінаў на грэбень посьпеху. А вось швайцарская бесстароннасьць, швайцарская пунктуальнасьць, да жалю, — ня тыя рысы, якія патрэбныя ў змаганьні за мяч. І таму швайцарская зборная ніколі, нават у спрыяльны для сябе час, ня здолее ўзьняцца на вяршыню футбольнага алімпу. Швайцарскім зборным будучыні наканавана біцца сваёй зусім не дурной галавой аб сыяну, толькі зрэдчас бачачы аблудны цень надзеі ў выглядзе асобных перамогаў у адборачных гульнях».

«Аднак, варта зазначыць, — выводзіў уладальнік Кубка кубкаў і Супэркубку, — што Швайцарыя, якая ў іншых галінах мае багаты досвед захаваньня нэўтралітэту і бесстароннасьці, магла б напоўніцу выкарыстаць гэты патэнцыял і стаць злучальным мастком паміж супернікамі і ў футболе. Трэба, — а ў выбітнага кіеўца не было на гэты конт ані крыхотнага сумневу, — ведаць сваю нішу і валодаць яе перавагамі».

Далей Алег Блахін далікатна прапанаваў швайцарскаму каралю адмовіцца ад удзелу ў чэмпіянатах і іншых турнірах ды перакваліфікаваць усіх бяз вынятку швайцарскіх футбалістаў у футбольных судзьдзяў. «І менавіта ў гэтым рамястве будучь запатрабаваныя пералічаныя вышэй якасьці швайцарскай нацыі, — натхнёна пісаў сяміразовы чэмпіён СССР. — І менавіта на гэтым шляху яе чакае сусьветнае прызнаньне. Зь цягам часу ўвесь сьвет адмовіцца ад паслуг арбітраў — прадстаўнікоў іншых краінаў ды праройдзе на швайцарскіх, і швайцарскі судзьдзя будзе цаніцца гэтаксама высока, як швайцарскі гадзіннік або швайцарскі складанчык».

Блахін не абмінуў увагай і недахопаў намалёванай ім пэрспэктывы. Ён зазначыў, што швайцарцы, выконваючы абавязкі выключна судзьдзевыя, вядома, будучь пазбаўленыя шанцу паспытаць смаку перамогі. «Але зь іншага боку, яны ніколі не зазнаюць паразы», — адзначыў былы форвард кіеўскага «Дынама». У дадатак, зноў жа дзякуючы высокаму, падмацаванаму генэтыкай, прафэсіяналізму, швайцарскія судзьдзі здолеюць заваяваць сымпатыю ды пашану мільёна футбольных заўзятараў па ўсім сьвеце. Прыплюсуюем да гэтага акрыляльнае адчуваньне абранасьці, калі ты судзіш учынку іншых. «У разумных межах эўрапейскага лібэралізму, вядома», — дадаў найлепшы бамбардзір у гісторыі савецкага футболу.

Са столі пасыпаўся пабел, а з трыбунаў наверху данеслася кананада саракатысячнага натоўпу. Відаць, нехта рэалізаваў пэнальці. Блахін заплюшчыў вочы. Уявіў стадыён футбольнай школы Цюрыху, дзе сотні маленькіх хлопчыкаў у чор-

ных майках адпрацоўваюць прызначэньне адзінаццацімэтровага ўдару ды па-над пляцоўкай стаіць мерны погуд дзясяткаў арбітарскіх сьвісткоў.

Блахін расплюшчыў вочы і завяршыў трактат рытарычным пытаньнем: «Нашто марнець — быць дзясятымі, дваццатымі ў лізе сусьветнай, калі ў сваёй, уласнастворанай лізе судзьдзяў можна зрабіцца багамі... альпійскімі багамі?»

Дапісаўшы апошнія слова свайго трыццацістаронкавага трактату, Блахін паклаў пяро на адмысловы беражок бурштынавага прэс-пап'е і зноўку заплюшчыў вочы. Раптам у распранальню ўварваўся змакрэлы, у жоўта-блакітным касцюме памочнік галоўнага трэнэра. Ён сьпехам насоўваў белы, шчодр абысаны пудрай, парык. Усё ж абмінуўшы абавязковы ў такіх выпадках кніксэн, памочнік узрушана загарлаў:

— Васпан! Бацька Блахін! Віват! Бітва пад Кёльнам скончылася перамогай! Яны не забілі ніводнага пэнальці!

Падкоўкі на батфортах Блахіна пераможна цокнулі.

Мапа

Nasci in Oriente Domo.

Кібуц наш Гіват-Шмоцкін, кібуц без пэрспэкт... без рэспэкт... без праспэкт... без шкарпэкт... бяз посьпех... тыўны, іншымі словамі, няма тут чаго рабіць маладому пакаленьню.

«У кібуцы працаваць ніхто ня хоча. На апэльсінавых плянтацыях завіхаюцца адно залатазубыя румыны і смуглявыя філіпіны. Каму ж прыемна выйсьці з кібуцнага басэйну ды зветрыць пах конскіх фэкаліяў? Тут дзіч і пустка. Вось усе і паўцякалі ў Тэль-Авіў. Там цывілізацыя. Эўропа, мала не. Так, пан Пілсудзкі меў рацыю».

Гэта была цытата. Таму напісаная без памылак. Цытата належыць старому Хаіму, уладальніку кібуцнага шапіка, бізнэсоўцу. Яму 96 гадоў. Хаім прадае цыгарэты і шакаляд. Ён пачынаў свой гандаль вельмі даўно ў Польшчы, але прыйшоў вусаты пан з Захаду і ня даў Хаіму і іншым габрэям спакойна займацца бізнэсам. Менавіта тады Хаім пераехаў у кібуц. Пан Пілсудзкі — ягоны герой.

«Таварыш Ленін такога паскудзтва ніколі б не дазволіў! Зьленаваліся дазваньня. Усе ўцякаюць у горад. А трэба ж на зямлі працаваць. Бардак тут у нас, у Ізраілі! Такую вялікую краіну развальваюць! Пралетарыі ўсіх краін, будзьце ж вы людзьмі!»

Гэта таксама цытата. Яна належыць старой Цыпі, заснавальніцы нашага кібуца, камуністцы. Ёй 101 год. Жыцьцяпіс Цыпі просты: яна займала-

* Нарадзіцца ў доме сонца, якое ўзыходзіць (лац.).

ся заснаваньнем кібуцаў. Сьпярша ў Расеі. Потым, калі на замену таварышу Леніну прыйшоў нейкі ўсходні таварыш з вусамі і ня даў дабудоваць Цыпі праўдзівы камунізм, тая паехала засноўваць кібуц у Ізраілі. Ёйны герой — таварыш Ленін. Старая Цыпі кажа многа цытат. Таму дазволю сабе падаць яшчэ адну:

«Калі б нашай краінай кіравалі былыя дырэктары кібуцаў, а не адстаўныя генэралы, у ёй было б значна больш парадку».

Хаім ды Цыпі непрыязна ставяцца адно да аднаго, таму бавяць большасьць часу разам. Непрыязнасьць вынікае з сутыкненьня надта ўжо адрозных мэнтальнасьцяў. Цыпі з Расеі, з Касцюковічаў. А стары Хаім з Пружанаў (Польшча). Ёсьць такія эўрапейскія краіны ў Эўропе. Цыпі ды Хаім шмат апавядаюць мне пра тую Эўропу, пра гарады свайго дзяцінства. Вось Пружаны — вялікі мэгаполіс, значна большы і прыгажэйшы за Варшаву. А ў Касцюковічы, кажа Цыпі, таварыш Ленін нават хацеў перанесьці сталіцу зь Петраграду. Але замест таго каб паехаць зь Петраграда ў Касцюковічы напраткі, таварыш Ленін наказаў машыністу: «Мы паедзем іншым пучём, каб абдурьць царскіх жандараў». Машыніст той завёз таварыша Леніна ў расейскую глыбінку, у Маскву. Ужо з Масквы да Касцюковічаў забракавала вугольля на топку, таму пастаноўлена было застацца ў Маскве ды пакінуць сталіцу там.

Як да мяне — дык я люблю свой кібуц. І Хаіма з Цыпі я люблю. І нікуды ўцякаць не збіраюся. Тут такая прырода, да таго ж, падключыцца да Інтэрнэту (восеньскія зьніжкі — усяго 99 шэкеляў!) можна і ў нашым кібуцы. Нашто ж тады ў горад? Аднак я заўважаю са смуткам, што моладзь усё адно не за-

стаецца ў кібуцы. Чаму такая беспрасьвеціца? Як жа было б добра, каб нашыя хлопцы і дзяўчаты не зьяжджалі у Тэль-Авіў ці куды далей! О, як я хацеў бы нарадзіцца ў такім краі, дзе моладзь зусім-зусім не жадала б, як яна жадае ў нас, сабе такога жыцця, у якім графа «месца нараджэньня» ў іншаземным пашпарце сталася б адным і адзіным напамінам пра той край! Дзе ж яна ёсьць, абяцаная зямля?..

Усё пачалося як заўжды — з дранікаў. А вы мае, недалёкаўсходнія! Вы ня ведаеце, што такое дранікі? Дранікі — гэта такія катлеты, пры гатаваньні якіх не было забіта ніводнай жывёліны.

— Бо не змаглі дагнаць кароў, — кажа Хаім.

Цытата зь легенды пра вынаходзтва дранікаў, распаведзеная Хаімам П.:

«Аднойчы пан Пілсудзкі, перабываючы ў Пружанах, захацеў есьці і гжэчна так зароў: «Катлетаў жадаю, жадаю катлетаў!» Яго счулі каровы — і ўсе паўцякалі ў варшаўскі запарк. Бегам марш, абы ня ў фарш, як той казаў. Зірнуў пан Пілсудзкі туды. Зірнуў сюды. Няма кароў. А катлетаў — уга як хочацца. І мусіў ён тады перакруціць на фарш тое, што было пад рукой. А пад рукой, як і пад нагой, у Пружанах толькі бульба. Навінка спадабалася. Яе пан Пілсудзкі назваў *дранікамі*, бо, доўга і дарамна клікаючы кароў, падраў сабе ўсё горла».

У іх там, у Эўропе, дранікі — гэта такая нацыянальная страва, ледзьве не нацыянальная справа. У сэнсе страва.

Дык вось, у той дзень паміж Хаімам і Цыпі ўсчалася адвечная спрэчка: «Чые дранікі, касцюковіцкія або пружанскія, найлепшыя ў сьвеце?» Яна заўжды пачынаецца гэтак, цытую:

«Памятаю, прыблізна ў 1920 годзе таварыш Ленін прыехаў з Масквы ў Касьцюковічы папростаму, па-рабочаму ў лімузіне і кажа мне: «Цыпіле! Ну й дзе вашы найлепшыя ў сьвеце дранікі? Мой страўнік ад Смаленска пяе «Ін-тэрнацыянал»!».

«Пан Пілсудзкі такіх недарэчных выкрунтасаў з самаходамі ніколі не рабіў. Ён цудоўна ведаў, дзе знаходзяцца найлепшыя ў сьвеце дранікі, і таму проста загадваў паслаць спэцрэйсам аэраплян з Варшавы ў Пружаны. Прывязаць яму адтуль элегантную валізу дранікаў і пададуць на вытанчанай парцяляне. Ён той дранік далікатна хоп-хоп у рот, выкшталцона перацісьне зубкамі і скажа: «Пекна!».

На гэтым этапе цытаты рэзка сканчаюцца, бо Хаім і Цыпі бяруцца ўзагрудкі ды пераходзяць на падвышаныя тоны аднаго з дыялектаў мовы ідыш, зразумелага адно вузкаму колу навукоўцаў з Тэль-Авіўскага ўнівэрсытэту.

Цытата з заключэньня тэль-авіўскай філялягічнай навуковай групы па вывучэньні гаворак мовы ідыш:

«У маўленьні жыхароў кібуца Гіват-Шмоцкін Хаіма П. ды Цыпі Р., адзіных носьбітаў своеасаблівага дыялекту мовы ідыш у гэтым паселішчы, зусім ня выяўлена ідыскіх элемэнтаў, за выняткам аднаго — уласна слова «ідыш». Найчасьцей ужываныя, як на думку саміх носьбітаў, ідыскія словы: «bulba», «tabe», «chago», «hren», «durań» і «kabtyzdohhalera» ня ёсьць спрадвечна ідыскімі, а ёсьць халера іх ведае чыймі спрадвечнымі словамі, бо нічога не зразумела».

Але гэтым разам я не хацеў, каб старыя пераходзілі на падвышаныя тоны. Бо ўсё магло скончыцца валідансам і амбудолам. У сэнсе валідолам і амбулянсам.

— Баба Цыпі, дзед Хаім! Не сварыцеся! Давайце я пагляджу ў Інтэрнэце, дзе найлепшыя ў сьвеце дранікі. Інтэрнэт ведае ўсё.

Набіраю ў вакенцы пашукавіка словы: «Касьцюковічы» і «Пружаны», заходжу на першы-лепшы сайт. Ага, палітычная мапа невядомай мне краіны. Напісана лацінскімі літарамі: «Republic of Belarus» і год пазначаны — 2004. Нібы брама вялікае таямніцы прачынілася перада мной.

— Які ў нас цяпер год? — усхвалявана пытаюся ў Хаіма.

— 5765 ад стварэньня сьвету, дваццаць першы дзень месяца Хэшван, хутка Ханука, — адказвае Хаім, адпускаючы Цыпіну сукенку і дастаючы валідол з кішэні.

Я хоць пішу непісьменна, але лічу пры дапамозе кампутарнай праграмы-калькулятара выдатна. 5765 мінус 2004. Значыць, мапе 3761 год! І тут мяне як перуном смальнула: гісторыю ж я ведаю нават лепей за матэматыку. 3761 год таму — тое ж час Алімпійскай імперыі і Рымскіх гульняў!

І так, пакрысе, зь лягічных высноваў, пачала вымалёўвацца ўся праўда пра гэтую загадкавую краіну. Сумневу не было. Усё выразна сьведчыла пра тое, што на мапе выяўленая магутная дзяржава часоў Траянскай вайны, дзе такія мэгапраполісы, як Касьцюковічы і Пружаны былі адносна невялікімі гарадамі, а меншыя за іх Варшава і Масква наагул не пазначаныя праз сваю малюпацкую непрыкметнасьць. На мапе паміж усходнімі Касьцюковічамі і заходнімі Пружанамі зусім

няма кардонаў, а ёсьць дасюль не вядомы мне горад Менск. Стуль вынікае, што тады паміж Расеяй ды Польшчай не было аніякіх межаў. Іншымі словамі, гэта была адзіная краіна! Значыць, людзі там не марнавалі часу на войны, высвятляючы, чые дранікі лепшыя. А ўсе высілкі ішлі на абарону супольнае дзяржавы. Такім чынам, левыя вусатыя дзядзькі з Захаду і з Усходу абміналі такую краіну-фартэцыю за мілі. Таму ніхто не перашкаджаў там, ужо тады, амаль чатыры тысячы гадоў таму, квітнець калектыўнай гаспадарцы і гандлю шакалядам. Моладзь не ўцякала ў горад, ды і у горадзе ставала сваіх, бо Менск, пазначаны на мапе ў колькі разоў большым нават за Пружаны і Касьцюковічы, быў калясальнаю сталіцай.

Сапраўды, перада мною на мапе ва ўсёй сваёй велічы расьсьцілалася найбуйнейшая кібуцна-дранікавая імперыя ў гісторыі цывілізацыі — Рэспубліка Беларусь. Страчаны рай чалавецтва і мая гістарычная радзіма. Куточак шчасьця, хай сабе даўно-даўно прамінулы, але такі мілы майму сэрцу. Як я хацеў бы хоць на хвілінку апынуцца ў гэтай краіне-мроі!

Шчасьлівы засынаю. Сьніцца антычны Менск, зь яго калёнамі і вісячымі садамі. Зь яго александрыйскай бібліятэкаю ды шматлікімі крытымі арэнамі для галоўнай алімпійскай гульні. Па цэнтральным праспэктэ ў бялюткіх тогах ідуць таварыш Ленін і пан Пілсудзкі. «Чаго табе, дурань? Бульбы? Хрэн табе! Каб ты здох, халера!» — прыязна кажа пан Пілсудзкі таварышу Леніну палацінску.

Паўночнае сонца праспэкту

У часе аднаго зь нешматлікіх за апошнія гады візытаў у Менск нам з маёй дзяўчынай была дадзеная маёй бабкай парада хадзіць толькі па праспэкте Скарыны і нікуды на іншыя вуліцы ня збочваць, бо ўсе людзі па-за межамі праспэкту — бандыты і алькаголікі. Мы пакорліва прынялі бабціну рэкамэндацыю і два тыдні запар паслухмяна шпацыравалі выключна па праспэкте ад станцыі мэтро «Маскоўская» да станцыі «Плошча Леніна». Праскарыніцца, праскарыніўся, праскарынілася, праскарыніліся. На астатніх вуліцах мы амаль не зьяўляліся. Была гэтаму яшчэ адна прычына: у мяне алергія на англіцызмы. «Гіпэрмаркет», «паркінг», «банкамат», «крама» — словы, ад якіх я плююся, а сёньняшні Менск спрэс у іх. А вось адзіная прастора, дзе драбнее ўсё прыватнае, на якой гэтая нянавісьць неяк улагоджваецца і дзе ствараецца пэўны парытэт паміж ёю і навакольнымі раздражняльнікамі, — магутнае жарало праспэкту Скарыны.

Пасьля тыдня нашых штодзённых праходак мая дзяўчына зьненавідзела праспэкт, і яе стала ад яго нудзіць. На дзявяты дзень яна сапраўды пачала ніштавата ванітаваць. Для кожнай станцыі мэтро, пачынаючы ад трэцяй, у жалезныя сьметнікі ля сходаў у падземку. Калі побач з гадзіннікавым заводам ёй станавілася толькі крыху млосна, то ўжо ля кінатэатру «Кастрычнік» ванітныя спазмы пасьпяхова апаноўвалі кволы арганізм маёй дзяўчыны. Трохі акрыяўшы і прайшоўшыся сотню мэтраў

са мной пад ручку ў кірунку станцыі «Плошча Якуба Коласа», яна зноўку адчувала млосьць, і ўсё пачыналася па новым коле. Такім парадкам я штодня станавіўся сьведкам гэтага вартага жалю відовішча: дарослы чалавек, дзяўчына, дваццаць першае стагодзьдзе, на манер страўса хавае сваю галаву ў сьметніку.

Праз тыдзень мы паспрабавалі зьмяніць тактыку: сьпяраша даяжджалі на мэтро да канца праспэкту, да станцыі «Плошча Леніна», і адтуль ішлі дадому. Але от хоць ты задушыся, яна ўсё адно працягвала ванітаваць, цяпер ужо пачынаючы з «Плошчы Перамогі». Праз тры дні, зялёная, дзяўчына зьехала да сябе ў Маскву. Увечары патэлефанавала яе маці і сказала, што я сапсаваў ім дачку. Я адказаў: «Марына Арнольдаўна, ну навошта вы перабольшваеце? Вечна вы ўсё перабольшваеце». І кінуў слухаўку аб сьценку.

З наступнага вечара я стаў хадзіць уздоўж праспэкту адзін. Тое было на згоне зімы. Раніцой казытала нэрвы адліга, гаманілі птушкі, а надвячоркам уціснуў мароз. Паміж станцыямі мэтро «Парк чалюскінцаў» і «Маскоўская», на ўскрайку парку, мэтраў за дваццаць ад рэстарану «Сьвіцязь», распластаўся мужык, тварам у сьнег. Я толькі паглядзеў на яго, ды адразу зразумеў пра ўсіх людзей тое, што дагэтуль цьмяна адчуваў толькі пра сябе: кожны чалавек — гэта два чалавекі.

На прыкладзе мужыка гэта выглядала так. Першы чалавек, уцелаўлены, валяўся п'яны і, нячуйны да моцнага марозу, спаў. Другі, нябачны воку, стаяў побач зь целам і пільна ўзіраўся ў першага. На занураным у сьнег твары першага чалавека чыталася ветраўнасьць, незласьлівасьць, протасьць, лёгкая такая дурнаватасьць. Па другім

было відаць, што ён вельмі кемлівы, значна разумнейшы за першага, чалавек-стратэг, які ўшчэнт пазбаўлены пачуцця спагады. Я неяк адразу сыяміў, што гэты «стратэг» цярпліва чакае ўласнай сьмерці. Ён быў здольны разбудзіць цела, але таго не рабіў, пільнуючыся нейкіх сваіх, незразумелых мне, плянаў. Ён не адчуваў літасьці, хоць таксама быў тым мужыком.

Нешта падобнае — але тады не надаўшы гэтаму належнага значэньня — я адчуў на сабе літаральна за сто мэтраў адсюль, калі мінаў будынак дзіцячай чыгункі дзесяць гадоў таму. Я ішоў з тагачаснай сваёй сяброўкай да мяне дамоў, на «Маскоўскую», — у нас меў быць сэкс. А па другім баку праспэкту, там, дзе Аграрны ўнівэрсытэт, у супрацьлеглым напрамку шыбавалі двое маіх найлепшых сяброў. Хвілінаў пяцьдзесят да таго мы зь імі ўтрох, безь сяброўкі, яшчэ пілі ў мяне дома. Потым я сказаў, што мне час ісьці, і мы разам выйшлі. Я сеў на мэтро і паехаў да «Акадэмкнігі», дзе ў мяне было прызначанае спатканьне, а Лёха з Кісьлем пайшлі дагнацца півам. Я сустрэўся зь сяброўкай ля «Акадэмкнігі», і мы наважылі два прыпынкі да «Маскоўскай» прайсьці пехатою.

Тым часам мае сябры купілі піва, аднак Лёха (як ён сам потым апавёў), пералазячы на Валгаградзкай празь невысокую агароджу ў забароненым для пераходу месцы, страціў раўнавагу, бразнуўся на зямлю ды даволі моцна парэзаў руку аб пабітую бутэльку. І тады, калі мы зь дзяўчынай падыходзілі да дзіцячай чыгункі, Лёха з Кісьлем заходзілі ў будынак Аграрнага ўнівэрсытэту, каб прамыць скрываўленую руку. Яны нас ня бачылі. Я хацеў быў паклікаць сваіх сяброў, ды менавіта ў той момант адчуў, што сківіцы ня слухаюцца

мяне. Я адкрыў рот, каб крыкнуць, але ня здолеў: нехта мне не даваў гэтага зрабіць. Адчуваньне та-кое самае, калі цябе, дваццаціпяцігадовага, хлопцы паслалі ў магазін па гарэлку, а выглядаеш ты на дваццаць, і прадавачка з нацяжкай дае табе васямнаццаць ды хоча пабачыць твае, смаркач, дакумэнты. А табе сказаць няма чаго: пашпарту, вядома, з сабою няма, і ніякія доказы не пераканаюць. Сапраўды, ну што ты ёй пакажаш: ужо атрыманы чырвоны дыплём няўдачніка? Чэлес з насечкай? Тым жа часам як унутры цябе ўсё крыкам крычыць: «Цёця, я ж свой, паўналетні!», а ўголас маўчыш, прыдушаны бескарыснымі словамі.

У той сытуацыі зь сябрамі было б цалкам натуральна, калі я паклікаў іх, што я і хацеў зрабіць, аднак на маё памкненьне стомільёнатоннай плітой навалілася ўпэўненасьць, што нікога гукаць ня трэба. І мая сяброўка здзівілася: «Ігар, чаго ты іх ня клічаш? Гэта ж твае сябры», але я нават ківам не зрэагаваў на яе словы. Маім целама кіравалі два чалавекі, ды адзін быў мацнейшы за другога. Відаць, мой «стратэг» не жадаў, каб я паклікаў сяброў, бо яму хацелася любошчаў, а я безь яго ня мог самастойна нават галавой варухнуць. Лёха і Кісьля зьніклі ў будынку, а мы зь сяброўкай пайшлі ў бок станцыі мэтро «Маскоўская», да мяне. Верагодна, менавіта ў той момант, зірнуўшы на мяне такога, сяброўка і наважыла канчаткова, што ў нас будзе сэкс.

Дык вось, я назіраў, як «стратэг» стаяў і чакаў уласнай сьмерці пад ялінай у зімовым парку. Я ўявіў, як заўтра раніцою нехта зьмеціць мужыка: прыедзе патрульны «жыгуль», зьбяруцца разывакі, падыдуць пахмурныя санітары ў кажухах паверх белых халатаў, і здубелы труп нарэшце адвядуць

у морг. І прынамсі да абеду, пакуль нехта з сваякоў мужыка не пачне мэтаскіравана абзвоньваць моргі або калі міліцыя сама не адшукае сваякоў паводле дакумэнтаў, знойдзеных у кішэнях, гэта будзе яшчэ адной дзяжурнай, нічыйнай сьмерцю. Аднак ён, «стратэг», сябе не шкадаваў. Не магу сказаць, што ён ня жаліўся, але рабіў тое надта ж дзіўна: бязгучна скардзіўся, што ў будучыні застанецца бязь цела ды што гэтак, памёрлым, ня здолее пільнавацца сваіх, старанна пешчаных, плянаў. Неяк карысьліва, не па-людзку ён тое рабіў.

Я падышоў да мужыка і пачаў тармасіць яго. Сп'яну, асавелы, яшчэ не разумеючы, што да чаго, мужык падняўся з мукамі, хістаючыся, прайшоў крокаў дзесяць і абапёрся ілбом аб ліхтарню. Праз колькі хвілінаў ён сёе-тое скеміў, а ягоны твар нават аквеціўся шчырай усьмешкай. Нетрывалай рукой паляпаў мяне па плячы, галёкнуў нешта няўцямнае, і яго вочы затуманіліся ад асэнсаванья таго, што ён толькі што нарадзіўся другім разам.

Мужык быў нярко. Зь ягоных невыразных пакутаў я ўцяміў, што жыве ён у нейкім новым, пра які я ніколі ня чуў, раёне, і што яму трэба сесьці на аўтобус ля станцыі мэтро «Ўсход». Я падахвоціўся правесьці яго, і мы ішлі як беглі. Яшчэ не зусім цвярозы, ён, відаць, усё ж добра ўсьведамляў, якой страшнай сьмерці пад ялінай толькі што ўнікнуў. Усьмешка шчасьлівага ўратаваньня не пакідала яго нага твару. Ён дыхаў на поўныя грудзі, і ўсё жыцьцё было перад ім. Круціў яшчэ млявай шыяй, нешта мычэў, раскідваў рукамі, жвава штосьці апавядаў. Відавочна, яго «наіўны» прачнуўся і ўвабраўся ў моц, тым часам як «стратэг» шкандыбаў недзе ззаду, а можа, нават выпарыўся ды зьнік — прынамсі, я больш не адчуваў ягоных злавесных флюідаў і

забыўся на яго. Подбегам мы мінулі «Маскоўскую», дзе я жыву, ды сталі імкліва набліжацца да станцыі мэтро «Ўсход».

На прыпынку зьбіралася пасажыраў маршруткі (вось яшчэ наватвор, які я не палюблю). Цела па-ранейшаму ня слухалася нямка: ён і стаяць роўна ня мог. На мігах растлумачыў мне, што ў яго праязны і што зараз ён не паедзе. Разумееце, ён хацеў дачакацца аўтобуса, каб ня траціцца на маршруткі. Мяне тое страшэнна разлавала. Ёлы-палы, ты толькі што цудам пазьбег сьмерці! Выдатна ж ведаеш! Усё яшчэ нецвярозы — ідзі знай, што з табою можа прылучыцца: мабыць, ізноў засьнеш у сьнезе. Дык як тут грошай шкадаваць? Я зрабіў абагульненьне пра ўвесь гэтакі мэнталітэт, потым падумаў яшчэ нешта, пасья сказаў: «Халера!» — ды не пасьпеў далёка сягнуць са сваімі высновамі і праклёнамі, бо над далягладам узышло паўночнае сонца.

Гэта было менавіта сонца, а ня месяц, хіба толькі невялікае, мэтраў дзьвесьце ў папярэчніку. Колеру кававага лікёру, мо крыху сьвятлейшае, ня дужа так высока над зямлёю, упоравень з шматпавярховікамі, яно нясьпешна плыло да мікрараёну «Ўсход». Мужчыны — а ўсе людзі на прыпынках ператварыліся ў мужчынаў працаздольнага веку — у момант перакіравалі ў бок сонца імгненна загарэлыя цьмяна-залацістым загарам ілбы. Не раўнуючы сланечнікі, начныя сланечнікі. Хіба мне падалося, але строгія абрысы такіх нашых, нямецкіх, машынаў дзевяностых, што стаялі на вуліцы, распухлі, азызьлі і перакінуліся ў экзатычныя, валюхавата-вальжжныя формы амэрыканскіх бандураў шасьцідзясятых. У шыбах дамоў люстраваліся маціцова-нежывыя зайчыкі.

Крыху пазьней, амаль кранаючы дахі, сонца ўжо плыло па-над шматпавярховікамі ўздоўж праспэкту, адбіваючыся на іх сьценах з гіганцкімі мазаікамі. Я зірнуў на мазаічнага Скарыну: пад сонцам у яго золатам заблішчэлі пальцы — тонкія, доўгія, немужчынскія. А ягоны твар, таксама выкладзены каляровымі каменьчыкамі, хуценька-хуценька, нібы тэкст на вакзальным таблё, ператкаўся ў новае аблічча, і я ўбачыў, што гэта ўжо не Скарына, а ўсемагутная ўладарка пустэльні багіня Сахмэт, гняўлівае вока бога Ра, на галаве якой скруцілася зьмяя. Жняня са снапом не адставала ад першадрукара і ўвачавідкі ператварылася ў напалову мужчыну, напалову шакала — судзьдзю царства памерлых. Мазаічныя навукоўцы ў белых халатах, рабочыя, лясныя браты ў папахх з жычкамі наўскасяк і стылізаваныя буслы — усе яны, як на ўзмах чароўнае палачкі, пераўвасобіліся ў агідных бостваў Сынайскай пустэльні. Змучаная партызанская мадонна надзела пунсовую карону Ніжняга Эгіпту і зрабілася багіняй вайны, Нэйт. На яе руках вышчараўся кінжальнымі ненаеднымі зубамі Сэбэк, бог-кракадзіл. Паўночнае сонца, страшнае, жудаснае, зьлітуйся з нас, нікчэмных, ня трэба ўраджаю, ня трэба даробку, толькі ня дай апекчыся тваімі навостраннымі промнямі, ня дай да сьмерці нам заблукаць у полі крывавага жыта, яна мёртвых драздоў зьбірала ў кошык, накрывала абрусам, ня мела дзетак, ноччу сьніла акупацыю, ня еж нашых вачэй, пляменьнікі спрабавалі кантраляваць, хрэн угадалі — засякерыла ўсіх, адпусьці нас, паўночнае сонца, мама, схавай мяне ад ракеты простаі наводкі па пад'ездзе ці звычайнага, простага звычайнага нажа ля батарэі, пад шэрагам паштовых скрыняў, пад шолах спаленых газэтаў...

Сонца праплыло па-над салёнам «Фантазія», дасягнула «Эўрапейскага» і ля вялізнай шыльды «МАЗ», дзе праспэкт робіць круты паварот, знікла з вачэй. Стаяла такая вусьціш і гэтак ціснула жуда, што мінус на мінус даваў плюс.

Тэль-Авіў, лета 2006 году

II. Аркестар вуліцы Мадрэгот

Апавяданьні для жанчынаў

Менскае каханьне Лі Гарві Освальда

Былая каханка забойцы амэрыканскага прэзыдэнта, не старая яшчэ жанчына, ужо пяць гадоў як жыве ў бруднай дзірцы Афакім ды працуе на лініі ўпакоўкі таматнага соку. Пасьля вячэрняй зьмены вяртаецца ў прасторную двухпакаёўку і, зьняўшы сланцы ў вітальні, босымі нагамі ступае на тонкі слой пяску, які за дзень наносіць нечаканы хамсын з пустэльні. Улетку шыбы на вокнах — поўная недарэчнасьць, але ж, бачыш, здараюцца неспадзеўкі. На ступаку костачка ля адзінца вытыркаецца шостым пальцам.

Засынае перад брунатным экранам з пультам у руцэ, так і не пасьпеўшы падключыць расейскія тытры. На экране, узброены, шчыруе містэр Дабро. Ён аўтаматычна залічвае да бэдгайз усіх істотаў, што трапляюцца па дарозе. Памылка выключаная, бо спатканцы і сустрэчнікі — брыдкія прыхадні, якія маюць зялёныя тулавы і шэсьць пальцаў на нагах. З ваннага пакою ў варыўню цягнецца ланцуг сьлядоў самотнага прыхадня.

Уранку жанчына не ідзе на работу, а завітвае ў паліклініку. Дзёрзкі ход для таго, хто працуе за пагадзінную аплату. Грошы, якіх на ўсё, дзякуй Богу, хапае, а на астатняе бракуе.

Найлітасьцівейшая доктар Шапіра ўжо даўно не выпісвае лекаў. О дабраславёная эміграцыя, у якой хворы выздараўлівае, а здаровы здаравее! Доктар добра ведае, што хворым не патрэбныя лекі, бо іхная адзіная хвароба — невылечная прага сьвятаў. Заснуўшы ў аўтобусе па дарозе на ад-

вечную працу, гэтыя людзі сьняць, як яны едуць у аўтобусе на адвечную працу, а там і паведамляюць: «Аўтобус далей не ідзе. Калі ласка, вяртайцеся дадому — вашу фабрыку сёння ўночы ўзарвалі эскімоскія сэпаратысты».

Адзінае, што прапануе найлітайсьцівейшая доктар Шапіра, — гэта бальнічны ліст. Таму нічога дзіўнага ў дыялёгу жанчыны з доктарам няма.

— Доктар Шапіра! Дзень добры!

— Два дні.

— Не, доктар, вы не разумеце...

— Чатыры.

— Я сапраўды хворая.

— Пяць. Больш даць не змагу. Прыходзьце, калі яны скончацца, — паспрабую нешта для вас зрабіць.

Пустыя вачніцы доктара Шапіра ў аздобе бранябойных акуляраў скіраваныя ў акно, тым часам як рука робіць звыклія піруэты на мэдычным блянку. Глыбока пасаджаныя вочы заўсёды невідуща лашчаць бэз, які буяе на другім баку невялічкага пляца.

На бяду просьбітаў, а часам на іх шчасьце, дух доктара Шапіра лунае на недасяжных піках цьвярозых рашэньняў. Тут, на зямлі, адно яе абалонка. Таму фразы «Выпішыце мне анальгіну», «Які ж вы, на халеру, доктар, доктар Шапіра?» заўсёды захрасаюць у бахматых чорных брывах доктара Шапіра і аніяк не трапляюць да ейнай сьвядомасьці. Аднак жанчына — жанчына дабітная, мянчучка (вы ж знаеце менчукоў): яна цудоўна ведае, што і як сказаць, каб спусьціць доктара на альпійскія лугі ўвагі або нават на раўніну спагады.

— Разумеце, доктар, рэч у тым, што я лятаю.

Сын жыве асобна, займаецца творчасцю і самакалупаньнямі. Самакалупаньні спрыяюць творчасці. Яны размаўляюць толькі па тэлефоне. Яго цікавяць калярытныя людзі, незвычайныя падзеі, непадумныя супадзеньні і гульня словаў. Складае песенькі, занатоўвае розныя нестандартныя гісторыі. Усё гэта ён захоўвае ў файле skarbonka.doc.

— Разумеце, ня ў сьне ці трызьненні, не якая там псыхалягічная мэтафара палёту, а напраўду: калі вецер у твар, гарадзкія агні партызанскімі вогнішчамі, зямля падручнікам геамэтрыі. Разумеце, лятаю. На-сам-рэч.

Гісторыя з сынавага файлу. «Інтэлігентная жанчына, былая дацэнтка з Кіева, робіць прыбіральшчыцай у гандлёвым цэнтры. Па просьбе свайго сына сыходзіць раней з працы і едзе ў Тэль-Авіўскі ўнівэрсытэт, каб дапамагчы яму здаць пісьмовы экзамэн па фізыцы. Схема простая: атрымаўшы заданьне, хлопец просіцца ў прыбіральню. Прасоўвае аркуш з заданьнем па падлозе ў сумежную кабінку, дзе павінная знаходзіцца маці. Ня ўваходу ў прыбіральню стаіць правяраючы, таму былая дацэнтка мусіць загадзя зашыцца ў кабіncy і сядзець там невылазна ўсе тры гадзіны, адведзеныя на экзамэн. За сорок хвілінаў да заканчэньня экзамэну хлопец паўторна просіцца нібыта справіць пільніцу, ізноў заходзіць у тую самую кабінку, і маці перадае яму ўжо зробленае заданьне. Хлопец вяртаецца ў аўдыторыю і перапісвае тое на чыставік.

Гэта ў ідэале, але фактычна адбываецца наступнае. Атрымаўшы ад сына заданьне экзамену і сеўшы на вечка ўнітазу, былая дацэнтка з жахам заўважае, што асадка ня піша. Ведае, што ў туалетах вісяць журналы дзяжурстваў, дзе павінныя расьпісвацца прыбіральшчыцы. Запэўніўшыся, што ля рукамыніцаў нікога няма, былая дацэнтка, азіраючыся, як драпежны зьвярок, выбягае з кабінкі і пачынае похапкава шукаць той журнал з асадкай. Не знайшоўшы яго (пэўна, журнал у жаночай прыбіральні), мусіць хутка вярнуцца ў кабінку: нехта тузае дзввярную клямку.

Зьняможаная доўгім і бясплённым сядзеньнем у кабінкы, былая дацэнтка наважваецца на адчайны ход. Зноўку выскоквае з кабінкі, адчыняе насцеж акно, потым спружыністым крокам выходзіць зь дзввярэй мужчынскай прыбіральні на калідор і, прамармытаўшы: «Вой, пераблытала!», пад канвоем зьдзіўленага позірку правяраючага шмыгае ў дзверы жаночай прыбіральні, што знаходзіцца побач. Моцным рыўком адарваўшы асадку, якая вісіць на шпагаце побач з журналам, былая дацэнтка тут таксама адчыняе акно і, зухавата скокнуўшы на батарэю, выходзіць у праём і апынаецца на вонкавым падваконьні. Высока. Паміж аконнымі праёмамі жаночай і мужчынскай прыбіральняў больш за паўмэтра голай сьцяны, таму ёй трэба сьпярша паставіць на падваконьне мужчынскай прыбіральні нагу, а потым, чапляючыся рукамі за вуглы праёмаў, перанесьці на яго ўсё цела.

Былой дацэнтцы прыходзіць на розум, што яна ўжо не маладое дзяўчо. Гэтая думка наведвае яе якраз тады, калі яна ставіць нагу на вонкавае падваконьне мужчынскай прыбіральні. Думка нагэтулькі

нечаяная, што імгненна пацяжэлае, сшэрхлае цела катэгарычна адмаўляецца пераносіцца ды стварае клясычны прыклад сытуацыі «ні туды ні сюды». Рукі інстынктыўна чапляюцца за вуглы праёмаў. Укрыжаваная ў форме літары «х» на сыцяне паміж вокнамі, жанчына краем вока бачыць, як у кабінку мужчынскай прыбіральні заходзіць сын. Рызыкуючы бразнуцца з трэцяга паверху, яна паволі аднімае адну руку і, намацаўшы ў кішэні цыліндык губной памады і кавалак паперы, асьцярожна дастае іх. Потым выхоплівае ротам каўпачок і пачынае пісаць памадай на паперчыне, прыціскаючы яе да сыцяны кончыкам носа. Пасьля гэтага камечыць паперчыну і шпурляе яе праз акно мужчынскай прыбіральні. Яна ня толькі шпурнула праз акно, але і здолела пацэліць ў зазор пад дзвярыма кабінкі, дзе чакаў гатовага заданьня сын.

За дваццаць хвілінаў да заканчэньня іспыту хлопец з папяровым камяком у кішэні заходзіць у аўдыторыю. Асьцярожна, каб ніхто ня зьмеціў, разгортвае матчын аркуш пад партаю. На аркушы размашыста намазана нязграбнымі чырвонымі літарамі:

ТРЫМАЙСЯ СЫНОК МАМА З ТАБОЙ

— Такой бяды! Паляталі-палуналі над вулкамі і ціхенька вярнуліся ў родную двухпакаёвачку.

— Вось тут і праблема, доктар. Не лятаецца мне над Афакімам. Ведаецца, толькі выпырхну ў вакно — адразу нясе ў Тэль-Авіў. Цэлую ноч над ім кружляю, а потым яшчэ палёт назад. Надта ўжо ўтомна. Зьнябудуся за ноч, а раніцой ізноў на працу, а мне гэта цяжка. Памажыце, доктар.

Прыкладам, ён дурэе ад Афакіму. Нью-мястэчка спасярод пустэльні: згубленыя паміж выдмамі цыстэрны з таматным сокам, канвульсіўная настальгія па сьвініне. Вось словы з укладзенага ім «Імігрант-п'ян-блюзу»:

A-fuck-фак-факім — Файны горад для алім.
«Алім» — гэта па-габрэйску «імігранты».

— А там вы ляталі?

Для доктара Шапіра гэтае слова даўно страціла сваю актуальную таямнічасць. І для яе яно хутчэй прафэсійная прылада ўвайсьці ў сутонлівы лес вобразаў сваіх пацыентаў. Слова-ключ для пасьпяховай працы. Яна, са стажам не ў адну сотню гадоў і з досьведам працы не з адной тысячай эмігрантаў, ня памятае, адкуль паходзіць сама і дзе яе «там», мо Заходняя Ўкраіна, а мо...

Мо Заходняя Ўкраіна,
А мо Паўднёвая Караліна.
(Музыка і словы сына).

— Адзін раз, доктар. Над Менскам, зімой 64-га. Па радыё ўжо абвесьцілі, што гэта Гарві забіў Кенэдзі. А мне, ведаеце, так стала вусцішна, іду па вуліцы, а нешта такое віруе ў жываце, і тут — як нейкі стрыжань падымае ў паветра. Ачомалася, гляджу — Менск пада мною, а я адляцелася на самы пачатак Горкага. Потым па-над таполямі кірую ў бок сквэру. І далей: па-над Опэрным, Дом тэлебачанья, па-над Круглай, па Варвашэні, уздоўж Якуба Коласа, ля ЦУМу, рэспубліканская баль-

ніца, парк Чалюскінцаў. Тут расьцяроб якісь пачаўся — кідае туды-сюды: то на Чкалава, то на Лодачную, то на Чыгуначную, вакзал, потым Маскоўская, Магілёўская, Асаналіева... Не, Асаналіева тады яшчэ не было, былі Жылуновіча, Брылеўская — туды мяне і запраторыла, Кузьмы Чорнага, Ерусалімская...

— Усё, што я магу для вас зрабіць, — гэта павысіць дозу адпачынку. Дарэчы, Ерусалімскай тады яшчэ таксама не было...

— Дзякуй, доктар. Сапраўды, не было. А адкуль вы... Вы мянчучка, доктар Шапіра?

— Хутчэй за ўсё, не. Сама ня ведаю, адкуль ведаю... Стоп, пачакайце, пачакайце... Я толькі не зразумела, чаго вы не жадаеце: не лятаць або не працаваць?

— Чаго я сама не жадаю?

— Так, так. Гэта важна. Паслухайце, я даю вам два тыдні адпачыць: пабудзеце дома, узважыце ўсё пры вольнай часіне, — кажа ды піша бальнічны на два тыдні аплачанага сацыяльным страхаваннем адпачынку. — Падумайце і прыходзьце ўжо з адказам.

На бальнічным жанчына едзе ў Тэль-Авіў. На кічліва намаляваным рэклямным плякаце чацьверка «Бітлз» п'е колу з саломінак і есьць шаўрму — гэта Тэль-Авіў, мо першы яе наземны візыт.

Менскае каханьне Лі Гарві Освальда заходзіць атрымаць грашовую дапамогу як новая рэпатрыянтка ад ізраільска-амэрыканскага добрачыннага таварыства імя Дж. Ф. Кенэдзі. У фае выстаўленыя раньнія здымкі Мэрылін Манро. Каханья жанчыны прэзыдэнта і яго забойцы

сустракаюцца. У Мэрылін твар усеяны ластавінкамі.

Мэрылін па-ранейшаму маладая,
Мама па-ранейшаму жывая.

Гэтыя радкі прыдумаў ня сын. Гэтыя радкі прыдумала сама жанчына, ведаеце, неяк вырвалася, а што вы думаеце — таксама здольнасьці ёсьць, творчы талент. Яна ж яго і нарадзіла. Ад яе сыночак і ўспадкаваў. Як ён кажа: «Мы ж сваякі, мама».

«Як табе нашая блізкаўсходняя філія Нью-Ёрку, мама? Чаму не зайшла ў госьці, калі была ў Тэль-Авіве, мама?»

У вечар перад візітам у паліклініку жанчына ўжо ведае адказ. Займае гарызантальнае становішча, каб, адпачыўшы пару-тройку гадзінаў, яе цела ўзьнялося зь нерасьсьцеленага ложка, вымкнула ў вакно і пакінула сьпясочаную правінцыю.

Па Сокалава, па Караля Георга V, па-над рогам Кацнэльсана і Генэрала Аленбі, па Жабатынскага, уздоўж Ротшыльда і Бэн-Егуды, па Арлозараву ў бок плошчы Іцхака Рабіна (былая Ўсіх Цароў), жылыя дахі раёну Флёрэнтын, стары аўтобусны вакзал, паміж хмарачосамі «Азрыелі», рынак, Ерусалімская...

І далей, далей: праспэкт Джона Кенэдзі, бульвар Мэрылін Манро.

Доктару Шапіра
Паліклініка г. Афакіму
Прасьба.

Шалом, доктар!
Хачу не працаваць і, па магчымасьці, не ля-
таць.

З павагаю

(Імя.
Подпіс. Дата).

Стаіць на парозе сынавай кватэры. Трымае ў ру-
ках далікатную валізку.

— Вось толькі што патэлефанавалі з сацыяль-
нага страхаванья. Інваліднасьць даюць. Прыязны
такі малады чалавек. Сказаў, што пэнсію ўжо
аформілі. Ня буду больш працаваць, і ёсьць надзея,
што праз пэўны тэрмін скончацца палёты.

— Якія палёты?

— Няважна, сыноч.

— І што ты будзеш рабіць?

Кажа, а глядзіць у сыцяну.

— Перабяруся ў Тэль-Авіў. Да цябе, калі пусь-
ціш. Будзем хадзіць на мора, есьці кавун. Захварэ-
ла я, сынку. Нават найлітасьцівейшая доктар Ша-
піра, па-мойму, ня ведае, што са мной. А ў яе,
дай ты мне веры, багаты досьвед у лекаваньні
хваробаў.

Нарэшце гэты позірк. Як прахапіўся пасья
душнага сну. Спыняе самакалупаньні, рухаец-
ца разьняволеная. Вочы дыхаюць, рукі — машыны
для абдымкаў, галава генэруе правільнае пытань-
не, слухнае пытаньне — як мае быць:

— Мама, ты памрэш?

Сыны! Гэтак, гэтак размаўляйце з матулямі!

Вочы жанчыны пяхчоцяцца ў адказ. Расьцякаецца струмянямі сьмех. Сьмяшлівыя вочы ў абсадзе зморшчынак — згустак спрадвечнай матчынай перавагі.

— Толькі калі сутыкнуся з Спайдэрмэнам, сыноч.

ССК-1

Першы беларускі сьвін-скарбонка-касманаўт адпусьціў усе ступені сваёй ракеты ды ўжо трэція суткі круціцца на каляземнай арбіце. «Выходзьце ў адкрыты космас!» — натужліва равуць дынамікі Цэнтру кіраваньня касьмічнымі станцыямі. Але нешта яму замінае. «Вяртайся на Зямлю — мне безь цябе кепска», — плача па той бок проваду жонка. Але гэта няпраўда. Яна кажа гэта, ды ён уяўна чуе мужчынскія галасы на заднім пляне. Сябры ўмаўляюць яго не ад’ядаць сабе сэрца і разысьціся. Баба з возу. Але нешта яму замінае.

Дзеці першага беларускага сьвіна-скарбонкі-касманаўта, худзенькія сіненькія, паляць за гаражамі плястмасу. Яны прыходзяць дадому, разгортваюць падручнікі і пачынаюць лізаць літары. Ён дасылае поштаю ўсе заробленья баксы і ў лістах просіць сваіх бацькоў ня кідаць у выбарчыя скрыні ўстаўных сківіц. У ванным пакоі ягонай службовай кватэры жыве кракадзіл. У яго ўсё ў парадку. Проста цудоўна. Усім прывітаньні.

Па гулкіх калідорах касьмічнае станцыі гайнямі бегаюць байструкі Белкі і Стрэлкі. Салянка ў цюбіках з раніцы скісла.

Больш за ўсё на сьвеце ён бы хацеў быць першым сьвінам-скарбонкай-касманаўтам, але ж не беларускім, а ўкраінскім. Ужо другія суткі яму мроіцца гэтае ціхае, блізкае шчасьце — межаваць з Малдовай, закідвацца тлустым, хоць лыжкай, чарназёмам і, прахапіўшыся пасярод ночы, уба-

чыць поруч, як падасца на тле бялюткай начнухі,
смуглую патыліцу незнаёмай жанчыны.

М-м, у выпадку гэткай украінізацыі ён працягваў
бы любіць бульбу, але ўжо не калаціўся б над ёю,
а ставіўся б да яе так, як ставяцца да сяброў і проста
харошых людзей — з лагоднай абыякавасцю.

Гэтаксама працягваў бы любіць, як і любіў, сала,
але тады, мусіць, пры дужа сонечным надвор'і фа-
натычна абмазваў бы яго крэмам супраць загару.

Лэдзі энд Джэнтльмэн! Яго Вялікасыць Рэп:

Я размаўляў з шахцёрамі,
Я размаўляў зь ліфцёрамі,
Зь ліфцёрамі ў шахтах,
З шахцёрамі ў Данецку —
Усе яны ўпэўненыя, што ў нас усё будзе зэбска.
Сасьпелі памідорчыкі,
Гангрэна-макарончыкі,
Аматыры-кандуктары,
Трывушчыя кампостэры,
У чарговыя канікулы панюхай, братка, клей.
Чыхайце мундыялямі,
Плювайце сэрыяламі,
Рабіце натуральненька,
Штампуйце сьцяг брыгаданькі,
Па ўмаўчаньні Матрыцы залазьце ў трусы.
А я? Што я...
Што можна
Чакаць ад паліцая?
Люблю цябе,
смародзіну,
Кілдык,
ялдык
і родзіну.
Этапы кубку сьвету я прабаўлю ў цішыні.

Сьмешна перабіраючы ў паветры нагамі, першы беларускі сьвін-скарбонка-касманаўт залятае ў варывеньку, выграбае з нагруднай кішэні ключык і адмыкае ім тумбачку, што стаіць побач зь мініятурнай лядоўняй. З тумбачкі дастае мяшэчак з цукрам і папяровую каробку з пакецікамі гарбаты «Індыйская прынцэса». Вылівае кіпень з электрычнага чайніка проста ў паветра. Вада імгненна набывае форму шара і застывае на вышынні паўтара мэтра над падлогай. Хапатліва, але беспамылкова разьвязвае па-сялянску тугі вузел на мяшэчку. Напатымі і зьведзенымі да адной кропкі пальцамі бярэ цукар у шчопаць. Круціцца ў паветры і, выхапіўшы вольнай рукой з дасканалага шыхту гарбатны пакецік, фарбуе ім паверхню крышталёвага шара, што пакрысе ператвараецца ў паўпразрысты бурштынавы, і ў ім выразна адбіваецца лямпачка пажарнага выхаду. Засяроджаецца на руцэ з цукрам і нясьпешна (каб не абпаліць кончыкаў пальцаў), амаль бязважка (не раўнуючы цень птушкі, якая разам з самай птушкай вымушаная схіляцца над зернем) шчопцем дакранаецца да паверхні шара. Шпурляе скарыстаны пакецік у плястыкавую сьметніцу. Лунаючы ў позе палена, з рукамі па швах, першы беларускі сьвін-скарбонка-касманаўт чакае якіх дзьве хвіліны і потым з прыжмурам і падсёрбам пачынае аблізваць з усіх бакоў сваю інтэрактыўную гарбату.

Звыклым курэцкім плескачом ляпае сябе два разы па кішэні, дастае адтуль касьмічныя запалкі, здзіўлена круціць іх у руках, успамінае, што кінуў, апускае назад, выходзіць у прылазьнік, адчыняе наросхрыст люк і на поўныя грудзі ўдыхае даўкі пах неабдымнага стэпу.

Не мычыце, Францаўна!

Вы гатовыя?

Ну тоді поїхали, друзі!

Усё гэта адбылося, скажам, у Італіі. Італія месьціца на Апэнінскай паўвысьпе, асноўныя галіны прамысловасьці: станка- і машынабудаваньне, вінаробства. ВУП — 140 млрд эўра, насельніцтва — 50 млн дуп.

Флярэнцыя — дурны горад, свавольная катэніца: то весяліцца бяз дай прычыны, то б'е парцалю і кідаецца на маладых людзей з нажом для рэзкі памідораў. Гэта калі ў гуморы, але толькі паспрабуйце ладзіць залёты ў іншы час, адразу надзявае глыбінныя строі, нават не пурытанскія, глыбей, глыбей... Паказвае трупна-зялёныя фарбы жонка сярэднявечнага гандляра, нябожчыка: «Мы такія жалобныя, мы такія, як вы можаце да нас, такой небаракі, удавы, заляцацца?» Гляньце на мапу Італіі — тут усё ясна, бот ботам, а Флярэнцыя — не разьбяры-бяры што, чорная дзірка Галівуду.

На флярэнтыйскім карнавале ўсе нажлукціліся, і п'яныя гастарбайтары-кітайцы стралялі ў конскі зад сьвятога Вацлава з пэтардаў. Прага — сталіца Італіі, а Флярэнцыя — хрэнь нейкая.

Яна прыехала на ровары і сказала: «Дай, дай мне ўкалоцца». Жартую, яна сказала: «У вас мыла ня знойдзецца?» Ехала на ровары, уся такая, ва ўсім такім, спалучэньне «паркаль-вэльвэт», такога за грошы ня купіш, на ровары, але з абцасамі і парасонам, заходзіць у краму і кажа. Ну вядома, у краму, і ні ў які не «магазін». Бабка мая казала:

«магазін». Ды яшчэ з націскам на другі «а». Аднак «магазін» — гэта частка аўтамату ў такой далёкай, няяснай, але суседняй Югаславіі. Інфармацыя для развагі: жаўнеры Войска Італьянскага ваююць зробленай у форме «М-16» піццай. Генэралам лічыцца той, хто зьеў тры пачкі равіёляў.

Пытаньне, ясна, бязглуздае. Крама ж спэцыялі-за-ва-ная. Мыла ў краме ёсць якое хочаце, процьма. Заварное, у кружочак, безалькагольнае, кашміравае, расклёшанае, з турбанадзіманьнем.

І ніхто, ніхто ня ведае, што ў гэтыя хвіліны ў Мазыры на лаўцы ў парчыку выпіваюць два чалавекі: адзін лысы, другі прагуляцца выйшаў. І размаўляюць пра тое, невядома пра штое, ну, скажам, пра тое, як у горадзе Флярэнцыі на паўпатаемным зборышчы мылаедаў, якое абавязкова адбудзецца неўзабаве на віле па такім і такім адрасе, будуць гаманіць Фабіё, Рабэрта і Джанлюка. Фабіё на рэдкасьць бялявы, мае радовішча жаночых ботаў на поўначы Італіі. Апошні суразмоўца не такі важны для аповеду, таму зазначым адно, што Джанлюка — ён чарнявы, непаголены мачаіст, чья роля скончыцца на тым, што напрыканцы ён праваліцца ў люк. Усе трое багемяцца з калыскі. Але ўвага! Памылкаю будзе лічыць, што яны і тут таксама сабраліся адно патусавацца. Сьпяшаемся паведаміць, што яны ды іншыя сябры клюбу збіраюцца штосераду і штопятніцу з мэтаю, вядома ж, добра прабавіць час, але і зьесьці па кавалачку духмянага — уй, матачкі, духі займае, — чароўнага — хавайся ў бульбу — мыла.

Вечарына на віле — пер'е й бліскаўкі, кока й гера, Буда й Пэшту.

Выйшаў я ў лазню памыцца. Натуральна, ручнік, мыла кавалак у руцэ трымаю. Кацька дала са старых яшчэ запасаў. Італьянец па горадзе ідзе. Як убачыў, дык кажу — італьянец. Адразу італьянец, і ўсё.

— А што й та ў вас, э, тут за краіна? — пытаецца і на маё мыла касавурыцца.

— А вы па справе па якой ці проста цікавіцеся? — кажу.

— А я, гэта, тут бізнэс круціць хачу, — пастаўляць вам грошы, а вы мне — гаспадарчыя тавары на мільёны рублёў у буйных памерах. А што гэта ёсьць у вас за мыцца?

Я ня сьцяміў усяго (чалавек я такі), а ён — хоп, схапіў мой брусок і дзерака.

— Ах ты, — кажу яму наўздагон, — сволач, прасьцітут! Зла на цябе не хапае.

Хлопчкі-схопчкі, де ти був?

Зновку сливку з косткай ів?

Маска, маска, я цябе ведаю. Ты — Віцебская вобласць.

З купленым мылам яна паехала на спатканьне з каханым, які яго зацяты фэн. І незадоўга да гэтай сустрэчы спасярод чыгуначнага пераезду яна сустрэла сустрэчны цягнік. Але нічога зь ёй ня здарылася — абтрэсла вэльвэт ад пылу і паехала далей, а вось цягнік па кавалках зьбіралі. Не трапляй пад ногі загаханым дзяўчынам, скажам мы. Абтрэсла вэльвэт і паехала праходзіць інструктаж ад каханага перад наведаньнем клюбу мылааматараў.

«Са старшынём клюбу размаўляй разняволенна, чалавек ён наскі. Але, любая, трэба такі зьесьці

мыла. Прынамсі раз на вечар. Танчы, весяліся, і потым неназойліва, але каб усе пабачылі, хоп — адзін шматок у роцік. І можна адразу прагнаць тонікам, тэкілай. Асабіста я рэкамэндую гарэлку з «Рэд булам». Торкне як мае. Давай, любая, усьміхніся».

— Так, так, спадарства, такая цяпер дарагоўля! Абмыляючыя рэчывы шалёных грошай каштуюць. І як вынік — звычайны брусок «дэ-люкс» — пяцьдзесят эўра. Пяцьдзесят! Моцарт.

— Здурнець можна, ваў! Што вы кажаце, гэта ж нейкая жуда! Штраўс.

— Фі, поскудзь! Паганіні.

— Быў я тут у адным месцы. Там адзін мужык выйшаў у лазню памыцца. Натуральна, ручнік, брусок у руцэ трымаў. Гаспадарчага мыльца. Ну, я яго і таго. Вівальдзі.

— А што думаеш ты, любая? Шубэрт.

І тут яна кажа, Божа ты мой, тут яна кажа, кажа, кажа:

— Не падабаецца, не падабаецца, не падабаецца! Сэктанты клятыя! Ненавіджу! Я хачу па-сапраўднаму — каб бяз мыла. Каханы, колькі можна яго есьці? Смактаць, лізаць, садзіць у першых радах, распавядаць яму пра ВКЛ, перашываць для яго старую вопратку ад Барбі, запіхваць у яго нутро сім-карткі, і крывіць зь сябе Маўглі, і езьдзіць у апраметную на мэтро. Ды хто вы такія? Адзінокія сяржанты сунічных палёў? Во дзе вы ў мяне! Абрыдлі!

Трах-бах! Яна — змылкам старшыні ў скронь, ён — плясь на зямлю: імгненная сьмерць. Крыкі, амбулянсы. Працяг нецікавы. Прыяжджаюць карабінэры, выхопліваюць з кабуры свае выштукава-

ныя са спагечі карабіны, і абгавораны Джанлюка, згодна са зробленай вышэй заяўкай на правядзеньне санкцыяванага калецтва, пасьпяхова правальваецца ў люк. Каханьне трыюмфуе. Мілянскія каты ў захапленьні.

Тым часам у Маладэчна, на вуліцы Калектарнай, былой Віленскай, а яшчэ раней Калектарнай, а яшчэ раней Віленскай, у доме нумар 3, на трэцім паверсе, яшчэ да таго, як яна адтуль гахнулася і зламала сабе аўтамабіль, але ўжо пасья таго, як пасьпела выйсьці за майго тату

мама

мыла

раму.

Гурковы цукар

1. Інтэрнэт.

Мама, ну якая вы ўсё ж тупая! Не хачу я вашых маразматычных дранікаў. Я хачу на мора, дзе людзі. Пуцёвачка, пікнік, шашлычок. Паесьці нармальных свіных крылаў. Хачу-хачу. Во, закажу паездку праз Інтэрнэт. «Інцірнет», «інцірнет», мама. Сядзіце ў сваім дваццаць першым стагодзьдзі, як у нары. Як хамяк. Вызірніце на вуліцу. Людзі праз Інтэрнэт знаёмяцца, жыцьцё будуюць. Вось, напрыклад, была тут адна. Вы яе ня ведаеце. Ужо ў гадах, праўда. Прыстойная жанчына. Пачала перапісвацца па Інтэрнэце з адным палякам. Ці хто ён там. Вэтэран «Салідарнасьці». Ляп-ляп па клявіятуры, карацей, захапілася жанчынка. Ну, празь месяц прыяжджае паляк у Мінск. І акварыюм валачэ. З вадой. І ўсюды стаў яго цягаць з сабою. І ў кіно ўзяў, і нават на балет. І час ад часу, нібыта, думае, ніхто ня бачыць, ён у гэты акварыюм — р-раз туды сваю галаву. І хуценька дастае. Тыцнуў — і далей пайшоў. І так цэлы дзень. І ўжо вечарам, у рэстаране, ёй абрыдла страшна, і яна сказала, што хопіць галаву суваць у акварыюм, Лёлек. А паляк ёй: «Прабачце, дарагая, не хацеў пакрыўдзіць. Рэч у тым, крулева мая, што я — марскі трытон. У Польшчы нас такіх цэлае таварыства». Во як — трытон... Лістуеься так з чалавекам, мама, і ня ведаеш, хто па той бок перад экранам кампутара сядзіць. «І вада, кажа, мне неабходная для маіх жабраў. Вось яны ў мяне, глядзіце». Ну і паказаў свае жабры. Маленечкія такія дзіркі

ў шыі. «І вада ў акварыюме ў мяне марская. З нашага курорту Сопат». А яна што? Яна сказала яму: «Ты, Болек, болей не прыяжджай. Шкындзёхай у сваю Літву, у свой сабачы Талін! Сучок. Зрабіў там бясплатны хвосцьцінг і з Інтэрнэтам вычваралецца — галаву нармальным людзям дурыць. Зла не хапае! Выціран сабачы!» — і выліла ўсю ягоную марскую ваду на падлогу. А паляк? Прыбраў са стала салонку, пайшоў у туалет: наліў зноў у акварыюм вады з-пад крану, пасаліў, і цяпер ужо не саромеючыся засунуў туды галаву, патрымаў яе трохі і зьехаў назад у Польшчу. Не, тады ў мяне яшчэ Інтэрнэту не было. Інтэрнэт хто мне даў? Ну памятаеце, заходзіў тады такі паглядны мужчына. Вікінг. Ну памятаеце, калі я вас у ванным пакоі замкнула, рукі-ногі пазьвязвала і скотч на рот наклеіла, каб вы не дундзелі ў вушы гасьцям, а яму сказала, што рамонт у ванне і хай, калі ласка, рукі мые на кухні? У мяне кампутар ужо быў, а Інтэрнэту дык німа. «О, кажа, у вас клявіатура для Інтэрнэту не падыходзіць». Дык вось якраз ён мне нараіў памяняць і вінчэстэр. Потым я ў газэце вычытала абвестку: «Прадаецца вінчэстэр. Нядорага» і тэлефончык. У розьдзеле «Рознае». Прыяжджаю. Пад'ездзік, лесьвічка. Адчыняе такі ў скураной куртцы, лысы. Таксама, відаць, вікінг. «Я наконт вінчэстэра», — кажу. А ён мне: «Зараз прынясу». І вяртаецца са стрэльбай. Я яму кажу: «Гэта вы мяне зьбіраецеся забіць?» А сама ўжо з жыцьцём разьвітваюся. Я сказала яму (жыцьцю): «Чао, бамбіна! Ты было як песня». А лысы вікінг мне праз мае думкі: «Не, гэта я зьбіраюся вам прадаць». «А цо гэта за таке, я ж па вінчэстэр прыйшла, а не па гэта вось». А ён? «Гэта і ёсьць вінчэстэр, гэта такая зброя, у Амэрыцы ўся паліцыя

зь імі ходзіць». А я яму: «Шо вы кажаце, прама-такі ўсе, каб вы ведалі, мужчына, вінчэстэр — гэта такі кавалак кампутара». Я доўга яму даказвала, што гэта моцная памылка. Урэшце плюнула і купіла ягоную вэрсію вінчэстэра. І праўда, нядорага. Сто восемдзесят. Дзевяць. Ёсць адсталыя людзі, мама, якія ну зусім нічагенькі ня кемяць у Інтэрнэце, і няма сэнсу ім нешта даказваць. Іх ужо не памяняеш — застаецца толькі чакаць, калі яны ўсе вымруць, як дыназаўры. Як дыназаўры ад вінчэстэра. Не, «ружжа», мама, я вам не пакажу. Я яго памяняла на «шмайсэр» і надзейна схавала, а дастаню толькі для таго, каб памяняць на «эм-шаснаццаць». Так, я хачу сабраць калекцыю «Зброя народаў сьвету», але з прычыны абмежаванасьці грашовых сродкаў і нястачы складзкіх памяшканьняў у нашай сабачагабарытнай кватэры я надумала за раз мець толькі адзін экзэмпляр калекцыі. Так і буду па чарзе мець па экзэмпляры, покуль не паймею ўсю калекцыю. Ну вядома, кожны этап зьбіраньня будзе дакумэнтальна засьведчаны і на памяць захаваны. Ну вы ж ужо сто разоў бачылі гэты альбом! Гэта я зь вінчэстэрам у лесе пад Заслаўем. Ну, то ж побач Верка Сушчэня. А гэта я са «шмайсэрам» на сьвяце гораду. Сапраўдны, сапраўдны. Такі культурны малады чалавек прадаў, сантэхнік зь «Беларусьфільму». Паціху гандлюе «шмайсэрамі». Там, на «Беларусьфільме», усё, мама, фуфло: «мэсэршміты», партызаны, войны, коні-каровы — усё муляж. Толькі «шмайсэры» сапраўдныя. Каб адным днём дастаць іх з алівы, нашых ненаглядных агурайтаў, і тра-та-та-тата! Усіх гэтых таргашэй, поскудзь нялюдзкую. У кукурузны пыл. Ну ясна, шо хоч можна ў Інтэрнэце купляць. Нядаўна пісалі, што на інтэрнэт-аўкцыё-

не адзін нават купіў русалку. Нейкі хакер. І што тут здзіўляцца? Будзе сабе трымаць у сваім доме русалку. Мама, ну якая праблема трымаць русалку ў кватэры? Што харч? Вам толькі б паесьці. Зусім бульба ў галаву дала на старасьці гадоў. Гэта наагул ня ёсьць праблемай. З харчам для русалкі. Можна скормліваць ёй вашыя ўлюбёныя гарэлыя батоны ІІІ-яй катэгорыі. Ну вядома, на хлебазаводзе. Або на «Камунарку» хадзіць на задні двор па пратэрмінаваньня вафлі ў шакалядзе. Плесенью ножыкам саскубаеш — і тачы на здароўечка. Жыць-сьпяваць русалка будзе. Тут я прадбачу добры фінал. Ня тое што ў гісторыі з дрэварубам у Японіі. Паехаў адзін наш у Японію лес валіць на два гады. Ну, ён з сыночкам, зразумела, ліставаўся па Інтэрнэце. І раптам сын бачыць, што бацька фігуруе ў розных позах. На парнасайтах. Сыну зрабілася неяк ніякавата. З аднаго боку, быў рады высьветліць сыноч, што ягоны бацька — ого-го-го які яшчэ крэпкі. Як дуб. Але з другога боку. Інфармацыя і, сама галоўнае, карцінка, што той толькі з мужчынамі. Не, ну я супроць іх, гэтых, нічога, але ж бач — бацька. Няёмка — сьвятое. Куды цяпер усе гэтыя ўспаміны зь дзяцінства дзяваць? Як цяпер ставіцца да навагодніх падарункаў пад ёлкай? Ну, сыночак пайшоў калуцаца яшчэ глыбей: дастаў парольны доступ і заходзіць у сакрэтны Інтэрнэт, выключна для членаў камчацкай чыгункі, і ў іх эксклюзіўным жывым журнале чытае, што бацьку на японскім лесапавале выпадкова самурайскай бэнзапілой ногі адцяпала. І фотка вісіць. Ня ног, ня ног, мама, фотка. Усяго астатняга. Осць так во: татуля — нікчэмны калека. Хлопец яшчэ пакалуцаўся ў Інтэрнэце. Заходзіць цяпер ужо на самы-самы, самы-саменькі найсакрэтней-

шы сайт, куды і зайсьці немагчыма. І бачыць: акрамя ўсяго таго прочага, ёсьць сьведкі, што бацька да таго ж прытаргоўвае «Гербалайфам». І тут сынок, няздольны даць рады ўсім гэтым комплексам бацькі, пайшоў і выкінуўся з акна. Зь дзясятага паверху хрушчоўскага дому. Іх на ўвесь Менск толькі дзье такія дванаццаціпавярховыя хрушчоўкі ёсьць. У шасцідзясятых для кітайскага дыпкорпусу збудавалі. Здаецца, і цяпер стаяць на Багдановіча. Тады Горкага. Максімава Максімавіча.

2. Сьмерць у пустой кватэры.

Першая занепакоілася ягоная маці. Калі нанятых хлопцы, маладыя рознарабочыя з блізкай будоўлі, ад якіх, быццам мёртвай вадой, тхнула віннымі парамі, выламалі дзьверы, матчына вока маланкава выхапіла гэтую крыклівую пустэчу белых сьценаў гасьцёўні. Скінутыя ў некалькі купаў кніжкі. А ў разорах паміж імі — сіліконавая нітка нібыта смаўжынай дарожкі-склізі на паркеце.

Першы будаўнік зьнепрытомнеў на месцы, як толькі выбілі дзьверы і ў твары тхнула нясьцерпным смуродам перагнілых рыбіных адкідаў. Другі — празь нейкае імгненьне, згледзеўшы пазелянелыя голыя ступакі выпрастаных ног, што вытыркаліся з-за вушака спальні. Але мерцэвьяком ня пахла — усё перабываў рыбін смурод.

Пабіты плямамі гніеньня, у спальні ляжаў труп сына, але маці не абамлела і, перабываючы ў аўтапілётнай паўпрытомнасьці, хістаючыся, з гермэтычна-тупамерным погудам у галаве, чамусьці пасунулася на кухню, адкуль і патыхала адкідамі.

На падлозе паміж лядоўняй і пральнай машынай убачыла зялёнае, бы збуцьвелы камень, жано-

чае тулава. Тулава аздаблялі ахайна прыбраныя доўгія валасы, яны амаль цалкам ахіналі худыя прыгожыя рукі. Аднак незалежныя ад чыіхсьці жаданняў, заўсёды цікаўныя людзкія вочы працягвалі вандраваць усё ніжэй па мёртвым целе і ў месцы, дзе мусіў быць працяг, ногі, нечакана напароліся на масіўны, закручаны ў колца хвост. Лускавічны хвост русалкі.

3. Русалчыны сьлёзы.

Русалка не любіла прымаць душ разам. У першы дзень трое грузчыкаў з інтэрнэт-крамы — чырвоныя бэйсболкі і пярэстая ўніформа — занеслі вялізны акварыюм у кватэру. Ён даў аднаму зь іх шчодрую гасьціну. Потым, калі за імі зачыніліся дзьверы, ён, не шкадуючы вопраткі, дастаў з акварыюму сьлізкае зьнізу, а зьверху аксамітнае цела ды панёс у ванну, каб памыць. Але русалка выпрастала далікатную шыю і па-шляхетнаму павольна закруціла галавой на знак адмовы — маўляў, я сама. Стала пазіраць з маўклівым дакорам ды не пусьціла вады, пакуль ён ня выйшаў і не прычыніў за сабой дзьвярэй.

Гэтая шчырасць рухаў зачаравала яго, і неспадзявана ён даў самому сабе дзіўнаватую клятву, што не разьлюбіць яе ніколі, хоць закахаўся ўсяго некалькімі сэкундамі раней, калі праз шклянныя сьцены акварыюму і смарагдавыя фіранкі водарасьцяў згледзеў яе ўважныя, крыху раскося вочы.

Найбольш яго агаломшыла адкрыцьцё, што ў яе кароткая памяць. Вельмі. Аднаго разу, калі, накінуўшы палітон на саколку, ён выправіўся ў горад па справах, а вярнуўся толькі надвечоркам наступнага дня, дык русалка яго не пазнала зусім.

Ён зайшоў у спальню, а яна, паўседзячы на канапе, толькі зьбянтэжана лыпала вачмі. Аднак калі ён наблізіўся і паспрабаваў абняць яе, яна нязмушана, ужо бяз каліва разгубленасьці, злосным кулачком — удар знізу — заехала яму праміж ног. Адскочыўшы да сьцяны, не па-людзку сыкнула і прыняла абарончую паставу.

Яму давлялося знаёміць яе з сабой нанова. Зразумелая рэч, цяпер ён ведаў русалчыны звычкі і характар, і таму працэс збліжэньня значна скараціўся. Але зь яе боку ўсё адно гэта было знаёмствам з чужаніцам, і пакуль русалка зноў не абжылася ў абдоймах ягонага каханьня, яны даволі доўга нават спалі ў розных пакоях. І, безупынку круцячыся на раскладанцы, ён, самотны, думаў, што, пэўна ж, цяпер яна будзе кахаць яго менш, бо зусім ня памятае гэтай процьмы прыемнасьцяў, якую ён пасьпеў зрабіць ёй да таго злашчаснага выхаду ў горад.

Прыемнасьці былі ўсякія-рознаыя. Да прыкладу, штодзённы масаж сьпіны, што доўжыўся амаль гадзіну, ажно пакуль яго кволяя, якія ведалі толькі ляпаньне па клявіатуры, пальцы не пачыналі выконваць загады мозгу ці не з сэкундным спазьненьнем.

Ягоны дзень складаўся з выкананьня ейных дробных просьбаў: прынесьці шклянку вады, запарыць гарбаты, пачухаць сьпіну, паслухаць эфэктныя цытаты, знойдзеныя ёю ў чытанай кнізе. Калі яны ўжо былі ў ложку, а ён цягнуўся патушыць сьвятло, дык яна магла папрасіць разбудзіць яе праз чвэртку гадзіны, маўляў, хоча абмысьліць сее-тое, і тады ён, прадзіраючыся праз моцную прыспанасьць, мусіў чуйнаваць, дарма што яна, разбуджаная праз гэтыя пятнаццаць хвілінаў, аса-веляя, усё адно засынала наноў, гэтым разам ужо

на стала, так і ня выканаўшы сваіх плянаў паду-маць перад сном.

Яго тачылі сумненьні, ці ж яна любіць за ўвесь суплёт учынкаў, за зьнешнюю адметнасьць і апрычоны характар, то бок за тое, чым ён ёсьць, або, можа, ён ёй даспадобы толькі ў нейкі акрэсьлены момант, калі яна робіцца ўдзячная за нейкае пэўнае дзеянне, да прыкладу, у час масажу, а потым — зноў непатрэбны. Да таго ж, ён спалохаўся, што ў русалкі наагул рыбіна памяць — на колькі сэкундаў, ды русалка забывае яго безьліч разоў на дзень. Але дзіўным чынам ад тых сумненьняў і страхав у ягоным сэрцы імпэт змагацца за яе толькі дужэў, адно мацнела жаданьне рабіць ёй яшчэ больш прыемнасьцяў, ды, ахвяраваўшы сабой без астачы, залагодзіць яе да ўзаемінаў, заслужыць іх дзеяннем. Пры гэтым цвярозую думку, якая зусім не давала веры, што рабленьне прыемнасьцяў можа спрычыніцца да любові ў адказ, ён старанна заганяў у самыя глухія куткі сьвядомасьці.

Цяпер ён не ўжываў алькаголю, бо баяўся праспаць яе памяць, і штораніцы, яшчэ ў ложку, зазіраў у вочы, намагаючыся спраўдзіць, ці ж не забыла яна яго. І толькі атрымаўшы ад яе знак — ці то напоўнены схаванага сэнсу зрух брыва, або шчыра-трапяткое пырханьне вейкаў, — супакойваўся і ішоў на кухню гатаваць каву або займацца якімі іншымі справамі, якіх менела дзень пры дні. Але ж пакуль такі знак не паўставаў, ён пачуваўся пад цяжэзным чыгунавым саркафагам чорнага нябыту і адно натужліва сачыў за рухамі ейнага цела, шукаючы, не знаходзячы, зноў шукаючы і нарэшце заўважаючы прагна чаканья прыкметы станоўчага адказу.

Начамі яму не спалося. Чуў пасьцельную мітусьню з надта блізкіх вокнаў суседзяў. Прыслуховаўся да лопату кажановых крылаў. З акацыі, якая расла на цеплатрасе побач з акном, кажаны выпырхвалі, часта і густа махалі няўключнымі крыламі і, бы прывязаныя невідочнымі гумавымі жгуцікамі, па наймавернай траекторыі хапатліва вярталіся ў гушчар, апавядаючы на ўльтрачастотах свае злавесныя вэрсіі стварэння сьвету. Лічыў крокі самадастатковых катод, якія пахаджвалі па даху над ягонаю галавой: іх сталёвыя кіпці біліся аб бэтонныя пліты, а хвасты мялі месяцовы пылок. Аднак уранку, калі, дазволіўшы сабе на некалькі хвілінаў адлучыцца з кватэры, ён выходзіў наверх і глядзеў на тое месца, дзе ўчора ступалі каціныя лапы, то бачыў толькі загнюшаны, пакрыты смалою дах.

Вяртаўся назад у кватэру, а тым часам русалка, ужо прачнуўшыся, пажадліва сьцябала хвастом, зь юрлівай млявасьцю аблізваючы з лыжачкі рэшткі вішнёвага ёгурту, — любошчаў ёй хацелася адно раніцой. Але больш нават за хвіліны блізкасьці ён любіў рэдкія імгненьні мілоты, зыркага, бы нядзельнае сонца, шчасьця, імгненьні, якія раз-пораз надараліся надвячоркавымі гадзінамі, калі бяз дай прычыны русалка похапкава прытуляла ягоную галаву да сваіх маленькіх грудзей, пачынала гладзіць па рана аблысelay макаўцы, казаць «Жэнечка» і шэптам сьпяваць на мёртвых мовах песьні, цягучыя, як карамель. І на пэўнай хвіліне, калі выхад у абсалют набліжаўся, то час на імгненьне правісаў, запавольваўся, татальнае шчасьце марудзіла з прыходам, і менавіта ў такі момант, нібы адчуўшы прыкрою затрымку, яна мацней сьціскала свае абдоймы — і гэтага хапала.

Неўзабаве паўстала праблема з інтэрнэтам. Побач будавалі дом, пашкодзілі тэлефонныя кабэлі. На двор ён не выходзіў, бо баяўся, што русалка яго забудзе зноў, аднак і людзей у кватэру пуссаць не выпадала. Для сваіх хакерскіх апэрацыяў у Сеціве ён паспрабаваў карыстацца мабільнікам замест кампутара, але мабілька пастаянна вісла і рады не давала.

Тады надумаў прадаць мэблю. Па тэлефоне даслаў прыватную абвестку ў газэту. Потым вываліў на падлогу нікому не патрэбныя за цяперашнім сьветам кнігі. Абы-як нагамі сьпіхнуў іх у купы. Падчас пазбаўленьня кніжнай шафы гонару русалка, як і раней, калі яна рабілася сьведкай дзеяньняў, зьвязаных з руйнаваньнем і дэструктурызацыяй, ажывілася, узнялася вэртыкальна на свой хвост, не раўнуючы кобра, а ў ейных вачах шуганула лютае полымя. Закруціла рукамі, імпэтна заківала галавой, і гэта нагадала яму жаночыя танцы — ці то арабскія, ці то індыйскія.

Пакупнікі прыехалі ў той самы дзень. Да пад'езду, куды ён з натугай сьцягнуў па сходах шафу, прыйшлі двое, муж і жонка, а ён, не таргуючыся і ня глядзячы ў вочы, аддаў яе за дзясятую частку ад сапраўднай цаны.

Мэбля і іншыя прычындады пакрысе распрадаваліся: людзі тэлефанавалі, дамаўляліся пра час візыту, прыходзілі да пад'езду, дзівіліся незвычайным умовам угоды, пачыналі падазраваць яго ў махлярстве, нядобра азіраліся, але, атрымаўшы сапраўды нізкую цану, порстка грузілі набытае на легкавушкі і жвава зьяжджалі праз арку.

Ноўтбук ён збыў апошнім. Калі пакупнік, які дамовіўся зь ім пра сустрэчу, заехаў на машыне ў двор, выявілася, што гэта ягоны былы аднакур-

сьнік, таксама хакер. Аднакурснік з заплюшчанымі ад захопленасці вачмі безупынку балбатаў, апавядаючы пра новыя вэрсіі праграм, пра агульных сяброў, а яму ўсё чулася, што той напрошваецца ў госьці. Нарэшце аднакурснік паехаў, а ён заскочыў у пад'езд і доўга-доўга стаяў у цемры, нахіліўшыся, прытуліўшыся ілбом да сьцяны, паклаўшы раскрытыя далоні на халодныя батарэі, ахоплены дзікім страхам, што вось хвіліну таму гэты чалавек стаяў за якіх дзесяць, усяго толькі дзесяць сабачых мэтраў ад ягонай кватэры, і пара неасьцярожных згодаў — чалавек мог прабрацца ў кватэру, зайсьці ў пакой і ўбачыць яе.

Адной ночы, за колькі тыдняў да сьмерці, ён прахапіўся ад сну. Махра дажджавых кропляў аздабляла верх аконнага праёму. Толькі праз імгненьні — пра іх ён падумаў: дзіўна, няўжо насамрэч так позьніцца гук — пачуў няўрымсьліва-тупамерны пошчак дажджу. Нязграбна варушачы рукамі, паяшчарынаму зьвіваючыся, выбавіўся з-пад коўдры, і, намагаючыся не патрывожыць русалку, паволі споўз амаль гарызантальна, не раўнуючы адфаксаваны аркуш, з канапы на падлогу. Узняўшыся, заплюшчыў вочы — каб убачыць хоць што ў такой эгіпецкай цемры — і расплюшчыў зноў. Пасунуўся ў бок дзвьярэй. Запаліў і тут жа, як і не было, маланкава патушыў сьвятло ў вітальні. За гэтае кароткае імгненьне здолеў убачыць на кляновай тумбачцы асадку. Замкнуўся ў прыбіральні, адарваў жмут ад рулёну і асьцярожна, каб не парушыць крохкай далікатнасьці туалетнай паперы, стаў адольваць літару за літарай. Напісаўшы, укінуў кавалак у зеўру ўнітаза і адразу тузануў клямку зьліўні. Падумаўшы, якое бязглуздае дзеянне, бяссэнсіца, усё адно ведаў, што не напісаць ня можа.

Чытайце:

«Казкі пра русалак — суцэльная выдумка.

Русалчыны сьлёзы — гэта калі плачаш ты, а не русалка.

Калі русалцы добра, табе пагана.

Калі русалцы пагана, табе і пятля — збавеньне.

Русалцы пагана заўсёды.

Ня тое што яна русалка і ёй пагана, гэта пагана яна сама і ёсьць.

Знаёмства з русалкай вядзе ў магілу.

Калі ты перастрэў жанчыну (ці нават убачыў яе на вуліцы, увобмільг)

і разумееш зьнянацку, што яна русалка, — ведай, што

знаёмства зь ёй табе ўжо не пазьбегнуць.

Ханс Крысьціян Андэрсэн — сабачы выціран».

Усё мусіла скончыцца празь лічаныя дні. Ён ведаў гэта і не баяўся. Пад шэрым, правіслым небам адзін на адзін лезьлі дахі з ускудлачанымі антэнінамі.

III. Добрай раніцы, Карэя!

Нутраная адысэя

Добрай раніцы, Карэя!

Нутраная адысэя

1. Пачатак падарожжа.

Філятэліст Чон У Чхі вярнуўся з працы і ўбачыў, што ў ягонай галаве рабочыя пачалі будаваць бэтонную перагароду. Ён сноўдаецца паміж сваімі дзвюма Карэямі і не разумее, як гэта: не было, не было і раптам — ёсьць. Пераходзіць з пакою ў пакой, кранае рукамі знаёмыя змалку рэчы, узіраецца ў іх выгіны з адчуваннем, што прысутнасьць перагароды, нават яшчэ недабудаванай, ужо беззваротна перамяніла ягоны сьвет. Ды ўспамінае, як у дзяцінстве яго агаломшыў выпадак з фальшывым грыбам.

Неяк на выходныя, за некалькі месяцаў да таго, як пасадзілі тату, яны ўтрох з мамай паехалі збіраць грыбы за горад. Чон У Чхі, узяўшы сабе пакецік, пайшоў уласнай сьцежкаю, хоць і не адбягаўся ад бацькоў далёка. Акрамя прыземленых суквеццяў лісічак і яблычных агрызкаў сыраежак па дарозе пракідваліся бясформенныя капелюшы на фіялетава-гнюсотных ножках — паганкі. Яны нахабна вытыркаліся з моху і, здавалася, сыякалі атрутай. Але Чон У Чхі ня дужа іх баяўся, бо ведаў, як належыць абыходзіцца з гэтай навалай. Трэба яе проста трымаць на адлегласьці: ты ня рушыш яе — і яна ня будзе чапляцца да цябе.

Калі між дрэваў замільгаў прагляд, спасярод чарнічніку, наўзбоч утравелай дарогі, Чон У Чхі нарэшце згледзеў тугі грудок падасінавіка. І ўжо кінуў быў яго ў цэляфанавы пакет, як пачуў баць-

каў голас: «Не чапай, гэта фальшывы». Толькі бацька сказаў гэта — гамон: сьвет перамяніўся, усё навокал — дрэвы, трава, сонца — зрабілася нязвыклым, чужым, на тым месцам нібыта паўстала ўсё іншае. Іншае сонца, іншая трава. Нават бацькі былі ўжо не бацькі, а нейкія чужыя людзі: незнаёмая жанчына ў вязаным швэдры і патрэсканых гумавых ботах, ды мажны, з агідна прыліплай да губ ігліцай, пахмурны дзядзька. Рука, якая толькі што сарвала грыб, запульсавала набеглай крывёй. Адчуў, як яму здрадзіла тое, што ніколі не павінна здраджваць. Адчуў сябе нямоглым жывуном, якога ў любы момант могуць, не, нават не забіць, проста расьціснуць, як камара пальцам, значна магутнейшыя за яго стыхіі, што з уласнай волі здольныя мяняць сутнасьць рэчаў. Нібы ў жывую тканку пашылася чужынская хвароба, і ён ня ў стане яе ані выдраць, ані вытруціць. І зрабілася нясьцерпна, нясьцерпна: больш не гарнула зьбіраць грыбы, ні добрыя, ні атрутныя, ніякія, не было жаданьня ісьці далей, увогуле перахацелася жыць.

І цяпер, калі паўстала бэтонная перагарода ў галаве, Чон У Чхі зрабілася гэтаксама пякуча-невыносна, і знаёмыя змалку прадметы раптам пачалі выглядаць інакш, нібыта здрадзілі яму. Цяпер нічога ня будзе як даўней. Нават калі заўтра паступіць загад зруйнаваць перагароду ды рабочыя, з такімі самымі, як падчас будаваньня, абьякавымі тварамі, возьмуцца крышыць бэтон, а праз колькі дзён ад сыяны не застанецца й напаміну, — дык усё адно яна працягне сваё грунтоўнае існаваньне ў ягонай галаве. І здымак бацькоўскага вяселья, і матчына шкатулка, і клеены-пераклеены бюстык Леніна, што належаў дзеду, счужэлі цяпер беззваротна.

Сьпяраша Чон У Чхі песьціў надзею, што перагароду хутка зьнясуць, але дзень пры дні пераконваўся: яна расьце, аплятаючы ўсё навокал, маўкліва пагражае дабудавацца да канца, а значыць, у яго не застаецца аніякага шанцу на мэнтальнае суладзьдзе. Час цісьне, і трэба нешта вырашаць.

З пачаткам будаўніцтва навакольны сьвет усё прыкметней страчваў сваё адзінства і выратавальную раўнавагу. Рэчы, што існавалі ў ім разам, — васьміпалосны гайвэй, па якім так хораша ляцець пасьля працы начной парой, і Палац Рэвалюцыі, адзін выгляд якога штораз выклікае ўрачыстую багавейнасьць, — хапатліва разлучаюцца, дарэшты рвуць усе сувязі міжсобку. Калі раней Чон У Чхі мог завітаць у французскую рэстарачыю на Пляцы Котак у Сэуле і пасьля вячэры зь белым віном адразу, празь якое імгненьне, апынуцца ў Пхеньяне, ля помніка чырвоным стралкам на плошчы Пятага зьезду, дык цяпер выхад за дзьверы сэульскай рэстарачыі не абяцае нічога — адно абложны боль галавы нараніцу ды вільготную ад поту прасьціну. Грошы ў кашальку з прыкрай рэгулярнасьцю мяняюцца з паўднёвакарэйскіх на паўночнакарэйскія ды наадварот у самыя нязручныя моманты. Чон У Чхі ўжо не разумеюць на вуліцах: ягоная карэйская прымаецца як добра знаёмы змалку, але пасьля пасьпяхова забыты набор словаў і інтанацыяў, да якіх трэба (і ці трэба?) прывыкаць нанова. Мінакі дранцьвеюць, на тварах вылепліваецца пакутніцкая, нетутэйшая сур'ёзнасьць, вецер ірве крысьсё палітонаў, імпэтныя хітаньні галовамі — я ўважліва слухаю вас, мужчына, — як літасьцівым ківамі заахвочваюцца гаварыць касамозгія адшчапенцы, аднак

людзкая ўвага засяроджаная на самой сытуацыі, а не на змесьце прамоўленага.

Нешта невідочнае падштурхоўвае Чон У Чхі як найхутчэй рабіць выбар паміж Поўднем і Поўначчу, калі ён насамрэч жадае захаваць глузд у ладзе. Нейкая невядомая сіла ўсё гучней даводзіць, што іх суіснаваньне — немагчымае, а толькі побыт адной і нябыт другой. Чыйсьці незнаёмы голас з сядыскай насалодай тупамерна выкладае кароткі сюжэт п'есы адасабленьня.

1-я дзея — маўклівая схватка паміж дзвюма Карэямі за права быць. 2-я — зможаная палоўка імкліва зьнікае, растае ў бясколерным паветры, а кожны напамін пра яе драчовым напільнікам сыціраецца з памяці. І ўсё — заслона: вока лашчыць акіянскае бязьмежжа адзінотнага плаваньня, самаснага абсалюту.

У апошнюю ноч, калі перагарода амаль завершаная, Чон У Чхі робіць выбар: ён адважыўся на адчайны рывок у сваю п'яную, загульную Поўнач, дзе ні мазгоў, ні справаздачы, толькі цьмяныя агні паўстанкаў і тамбур з бляшаным вядром, у якім гіганцкай атрутнай жамчужынай пераліваецца каламутная вада, закалыхваючы млявыя шыцікі недапалкаў. Так-так, ён нарэшце знайшоў сілы на мэнтальную адысею ў хрыбеціну кволага арганізму, на даваньне нырца ў найцудоўнейшую дрыгву — углыб, насустрач даўняй традыцыі запіваньня ўсяго танным партвэйнам, напярэймы мудрай завядзёнцы баўленьня вольных аўторкаў перад абязвочаным тэлевізарам, на добраахвотнае далучэньне да крыклівых чэргаў па старасьць, на прыход у кватэры, дзе кішма-кішыць пляменнікамі-неданоскамі, пагадзіўся

на ПМЖ да чыгунавых мядзведзяў і правадыроў у дзяцінстве, на сталае вяртаньне да засіленых на бальконных вярхоўках жаночых вабнотаў і зашчэмнага ў парэпаных дзвьярах камунальнай кухні горача любімага манаршага пальчыка.

Што трымае халат грузчыка крамы «Садавіна, гародніна» ў жыцці? Што надае яму моцы быць абшморганым, бяз колеру й формы, кавалкам тканіны, калі ў цемры ён вісіць на дзюралевым кручку ў заканурку падсобкі, сярод запаскуджаных скрыняў, хаваючы ў кішэні ўдала скрадзеную і пасьпяхова забытую жменю бочкавых агуркоў бірузовага колеру? Яго грэе думка пра тое, што нараніцу грузчык, ледзьве стаўляючы ногі і харкаючы крывёю, вернецца на працу, і яму, халату, у чарговы раз пашчасыць, прысмактаўшыся да нямытага карку, быць утаямнічаным, адным махам далучыць да свайго і так багатага архіву ўсё тая чвэрць-урыўкавыя трэць-мультфільмы пра паўучораўнюю недапапойку.

І не забудзьцеся на адпрыродны аптымізм і рацыянальны склад характару нашых бочкавых агуркоў.

* * *

Шаша. Залітая промнямі, яна, нібы яшчэ цеплаватая, а колісь распаленая да беласьці магма, ліецца ў рупліва адведзеным ёй людзьмі пакручастым жарале паміж занебакрайнымі абшарамі палеткаў і, далей, паміж замглёнымі мурамі Сангонскіх гораў. Жнівеньскі вецер, прабіваючыся ў салён празь ледзьве прачыненае акно, абяцае няхуткую бязважкую сьмерць. Пра нябожчыкаў, уганараваных такой сьмерцю, не вагаючыся, кажуць: пайшоў

з жыцця. Тэрасы, засаджаныя аліўкавымі садамі, прыступкамі збягаюць да горных ручаёў. На стромах прысадзістыя, прычасаныя ружай вятроў сосны хіляцца на ўсход, і менавіта гэтая скарлючанасьць робіць іх такімі прыязнымі і роднымі. А за зьмяшаным, ялова-эўкаліптавым лесам, што таперчыцца на горным узвышшы, магутнай, але зусім не драпежнай птушкай прыхавалася пакуль што няхуткая ноч.

Год таму, у першы дзень, калі Чон У Чхі вярнуўся на камуністычную Поўнач, быў такі самы прыемны надвячорак. Напрыканцы асмужанага сьпякотаі і размытага зыркiм сонцам дня абрысы гораў і палеткаў паступова набывалі строгуую акрэсьленасьць, ды і краявід за шыбай сыцяліўся прамаляваным да апошняй рыскі алейным пэйзажам.

Як і тады, Чон У Чхі ляціць па шашы, абাপал якой вясёлымі лапікамі на панурых палетках стракацяць чырвоныя і блакітныя хусткі дзяўчат зь сельскагаспадарчых сацкаапэратываў. Сонца вось-вось схваецца, накінутая паветру вільготнасьць, выпарыўшыся, саступіць месца доўгачаканай прадусе ды пухкай пасьяльсьпёкавай празрыстасьці. Ён успомніў, як колiсь наіўна меркаваў, што такой прырода і муcіць быць.

Першыя гады на Поўдні, куды ўцяклі Чон У Чхі з маткай, ён, ушчэнт змораны непамернай дзённай гарачынёй, чакаў такіх вечароў, калі вільготнасьць зьнікне і жаданая палёгка спусьціцца на стомлены твар. Аднак у Сэуле змрочыла, сутоньне ўвачавідкі гусьцела, распускаючы ў прасторы свае жалобныя бутоны, саркафаг ночы ўжо не пакідаў ані шчылінкі, а паветра хоць крыху і астывала, але вільгаць па-ранейшаму ліпла да скуры, ціснула на грудзі. А ён усё чакаў начной сьвежасьці — да

дзвюх, да трох ночы, ня здольны даўмецца, чаму ж момант ісьціны ніяк не надыходзіць. І толькі з часам прыйшло разуменьне, што задуха і ёсьць праўдзівай сутнасьцю тутэйшай прыроды, яе дном.

Калі ўжо зь цяжкасьцю, у душы ўсё роўна не палюбіўшы, ён сяк-так прызвычайўся да гэтай заўсёднай вільготнай гарачыні, аднойчы напрудвесьні, засмучаным ранкам, у галаве Чон У Чхі пстрыкнуў нейкі нябачны пераключальнік, запала клямка — і ён пачаў гідзіцца холаду, ды так, як толькі можа чалавек узыненавідзець золкія ночы і пранізьлівыя вятры, — сьлепа і лютасна. Зь цягам часу Чон У Чхі нават убачыў у холадзе праяву беспадстаўнай, скіраванай супроць яго асабіста зламьснасьці прыроды, навалу, якой у адказ трэба абвесьціць сьвятую вайну. Калі сярод яшчэ трывалай верасьнеўскай гарачыні ў Сэул выпадкова завітваў, не, нават ня сівер, а так — адвячоркавы ветрык, што ляцеў з Сангонскіх гор, каб неўзабаве расьцерушыцца на ашмоцьце ля ступакоў вялікага бацькі-акіяна, тая нянавесьць ляскала Чон У Чхі важкім штыром па галаве. І тады Чон У Чхі — за няпоўныя два гады ён канчаткова ператварыўся ў правадніка ўласнай апантанасьці — зь непрыхаванай шляхотнай гідлівасьцю ў жэстах зачыняў у доме ўсе вокны і ставіў на фаерку чайнік, замест вэнтылятара ўключаў сьпіралевы абагравальнік — балазе дастаў з антрэсоляў яшчэ трыццаць першага жніўня, — наліваў у фаянсавую конаўку балбатлівую ад гарачасьці гарбату, сьідаў у скураны фатэль і захутваўся да шыі шорсткім пледам. А потым, булькочучы ад злараднасьці, сьцякаючы буйнымі, як арэх, кроплямі поту, абпальваючы паднябеньне гарбатным кіпнем, імпэтна круціў схаванымі пад плед рукамі заваконнаму халадку дуліны і факі.

Вось так, адным махам, ён разьлюбіў халоднае і цёплае надвор'е, а мог трываць толькі нейкае неакрэсьленае: ці то з сонцам, ці то з хмарамі, ці то з дажджом, ці то без, ці то калі ўгрэўна альбо, барані Божа, золка. Гэткія недапагодкі панавалі тыдні два на згоне сакавіка і вярталіся на такі самы тэрмін у сярэдзіне кастрычніка. Той парою Чон У Чхі — пасынак прыроды — выяжджаў за горад, каб пад канвоем самога сябе манатонным крокам адмерваць самотныя кілямэтры па акіянскім узьбярэжжы.

Нешта падобнае прылучылася ў яго і з тамтэйшай гароднінай. На Поўдні клімат быў лагаднейшы, і фэрмэрскія гаспадаркі працавалі эфэктыўней за сацкаапэратывы, ды фэрмэры зьбіралі не адзін ураджай на год, як на Поўначы, а два ці нават тры. Як вынік, гародніна ў крамах была заўсёды, але, на вялікі жаль, угноеныя найноўшай гадасьцю, паўднёвыя бульба, памідоры і гуркі ўяўлялі вадзяністыя змылкі бяз смаку й паху. Напачатку Чон У Чхі нават адмаўляўся іх есьці, уважаючы за лепшае дзень пры дні мадзець на рысавай локшыне. Яму здавалася, што вось наста не жнівень, самы сэзон, і гародніна засмакуе як мае быць. Аднак жнівень надыходзіў, а памідоры і гуркі заставаліся такімі самымі — вадзяністымі і няўежнымі. Давялося прывыкнуць: пачаў завітваць у супэрмаркеты па гэтую дрэнь, хадзіў-торкаўся, бязладна курчачыся, як жаўнер, якому на полі бою толькі што адарвала галаву, ушчэнт адурэлы ад штодзённых нормаў нішчымнага рысу, вялікія дозы якога наганяюць на жыхароў гэтых шыроতাў агульную млявасьць і абьякавасьць да жыцьця.

Колькі жыцьцядайнага забірае прыладкавацца? 50 адсоткаў? 85? 2? Колькі каштуе такое пры-

ладжваньне? Які кошт у гэтага заўсёднага быць іншым? Ды ці здольнае людзкае ўвогуле цярпець у сабе кагосьці чужога? Колькі яго самога не было там, на Поўдні, і як многа адсяклося ад таго, што засталася пасьяля вяртаньня на Поўнач? Якой колькасьці душы аднаго паўночнакарэйца вымагае крыкнуць няшчырае «Няхай жыве Кім Чонг Иль!» і ў які кошт абыдзеца карпаратыўная ўсьмешка кшталту «ўсё ОК» супрацоўніку сэульскага офіса? 70 адсоткаў? 35?

Як аднойчы сказала яму матка: «Ты прыходзіш дадому, не запальваеш сьвятла, у вопратцы кулём валісься на ложак, і да раніцы ў цябе ёсьць час, каб зжыцца з тым, што кожны твой новы дзень станецца няроўным боем».

Але ён едзе ў Пхеньян — і гары ўсё гарам!

2. Конкурс кароткага апавяданьня.

Чон У Чхі прыгадаў, як трапіў у Пхеньян упершыню. Яму восем, яшчэ два гады да ўцёкаў на Поўдзень, ён — фіналіст конкурсу кароткага апавяданьня «Непадзельная Бацькаўшчына».

На камуністычнай Поўначы штогод ладзіліся два вялікія першынствы, у якіх бралі ўдзел усе без вынятку школьнікі: конкурс кароткага апавяданьня і конкурс малюнкаў на асфальце. Спачатку спаборніцтвы адбываліся ў школе, пасьяля дзеці, што занялі прызавыя месцы, выпраўляліся на гарадзкі конкурс, потым — на павятовы і гэтак далей. Фінал праходзіў у сталіцы, Пхеньяне.

Існавала негалоснае правіла, што для конкурсу малюнкаў «Таварыш Кім Ир Сэн — Сонца рэвалюцыі» дзеці мусілі шчыраваць над тэмай узяднаньня Карэі, а ў апавяданьнях на конкурс «Непадзельная Бацькаўшчына» — апісваць жыцьцёвы

шлях вялікага правадыра, таварыша Кім Ір Сэна (на той час ужо нябожчыка), і ягонага сына, цяперашняга кіраўніка краіны, таварыша Кім Чонг Іля.

Нягледзячы на абавязковы ўдзел у двух конкурсах, Чон У Чхі надумаў прыкласьці ўсе свае сілы менавіта ў апавяданьні. Яшчэ задоўга да першынстваў ён выявіў у кожным адметныя законы, правілы гульні, якіх дзеля перамогі і трэба трымацца. Ня тое што ён лічыў сябе таленавіцейшым у пісьменьніцтве, чым у мастацтве, — ягоныя літаратурныя амбіцыі зьявіліся пазьней, у маладосьці, — проста неяк адчуў, што ўцяміў законы напісаньня апавяданьня лепш.

У першым конкурсе няпісанья правілы былі такія. Малюнак на асфальце павінен адлюстроўваць зьмены ў лініі кіраваньня краінай, той самай лініі, якая ўвесь час (не)заўважна выкрыўлялася і таму штодня вымагала пільнае ўвагі да сябе з боку кожнага шараговага грамадзяніна, і нават школьнага веку. На гэтым конкурсе перад карэнятамі ставілася задача: злавіўшы новыя павевы і зьветрыўшы апошнія подыхі, што ішлі з Дому Ўраду, увасобіць іх у сваім малюнку. Падзеі апошніх сутак у якасьці ўваходных звестак касяком нахрапістых галавасьцікаў заплывалі ў дзіцячы мозг. Там разьмерана, па-фабрычнаму пераўтвараліся ў ахайную катлетку выходнай прадукцыі і потым выплёўваліся вонкі. Як правільнае разьвязаньне матэматычнай задачкі можа быць толькі адзіным, так і «катлеткі» ўсіх школьнікаў смакавалі аднолькава, нібыта ўфармаваньня ў галаве аднаго дзіцяці.

Малеча мусіла добра ўсьведамляць, якія падзеі варта адпрэчыць як нязначныя, другарадныя, а якія дэталі, намёртва зачапіўшыся за іх мэнтальнымі

жгуцікамі, падаць на малюнку. Да прыкладу, толькі ўначы адбыліся выпрабоўваньні айчыннай атамнай бомбы — а пра тое яшчэ не пасьпелі паведаміць ні газеты, ні радыё, — дык нараніцу ўсе дзеці, што прыйшлі на школьны падворак паўдзельнічаць у конкурсе, як адзін малявалі абрысы Карэйскай паўвыспы, над якой ляціць галубка міру. І калі б у тую хвілю нехта, а хоць гэтая самая галубка міру, лунаў па-над краінай, аблятаючы гарады і вёскі, дык ён, пэўна, моцна здзівіўся б ашаламляльнаму падабенству ўсіх конкурсных працаў: на малюнках ня толькі сюжэт, але і надпісы, палітра мала не супадалі. І барані Божа, каб хтосьці зь дзетак, так, са свавольства, на злосьць уласнай праніклівасьці, замест паўвыспы і птушкі накрэмае першага карэйскага касманаўта або танк са сыягам — да канца школьных дзён яго будуць грызці кпіны аднаклясьнікаў.

Задума намалюваць той ці іншы сюжэт прыходзіла не адно ў выніку мэтакіраванага пошуку навінаў. Часьцяком тое заносілася ў дзіцячы мозг мімаходзь, самохаць. Увечары перад сном, ухутанае ў коўдру, кожнае карэйскае малое нейкім сярэднім вухам, трэцім вокам, якімісьці нябачнымі парамі, не раўнуючы як прагна хапае ротам плывец паветра, усмоктвала пажадліва-прывіднае водгульле пхеньянскіх курантаў, што мікраскапічнымі малаточкамі грукаліся ва ўсе шчылінкі прасторы, апавядаючы такім чынам прыспаным школьнікам сюжэт іхнага будучага малюнка. Потым, у сьне, наструненымі вушкамі малеча лавіла сухое рыпеньне вайсковых ботаў заўсёды чуйных правадыроў, якое чорнымі кажанамі разьлятала ўсьцяж краіны — і ў дзіцячых галоўках малюнак набываў колер і аб'ёмны кшталт. І прыпят-

валася, канчаткова ўфармоўвалася творчая задума абрыўкамі сьпехам задушаных бацькоўскіх размоваў за ранішняй гарбатай.

Дарма што збоку гэта выдавала на цуд ці масавы гіпноз. Пасьля моцнага кішэчнага прыступу ў любога правадыра Кім Чон Іля кожны карэйскі хлопчык або дзяўчынка, напярэдадні ў двары пагуляўшы з сябрамі ў «Цара гары» або паплаваўшы ў басэйне, паглядзеўшы ці не паглядзеўшы тэлевізар, а нараніцу атрымаўшы ад школьнай настаўніцы набор каляровых крэйдаў, на сваім кавалку бэтоннай пліты, зусім не задумваючыся і ня гледзячы на рысункі суседзяў (праўда-праўда!), маляваў у духу дзіцячага мілітарызму зухавата задзерты ўгару «калашнікаў» і перакрэсьлены ахайнымі чорнымі паскамі японскі сыяг.

Сябры журы, у сваю чаргу, самавіта пахаджвалі сярод плітаў, уважліва ўзіраліся ў амаль тоесныя малюнкi і ўпэўнена, бязь ценю разгубленасьці, тыцкалі пальцам: гэты, гэты і гэты.

У тых творчых першынствах адоранасьць спаборнікаў мела другаснае значэньне. Крохкія крэйды і запыленья, з выбоінамі, пліты нішчылі ўсякую розьніцу паміж таленавітымі творамі і звычайнай пэцканінай. У найлепшым выпадку ў малюнку, акрамя сюжэту, можна было ўбачыць адну характэрную рысу: тут — больш расстрэльнага энтузіязму, у тым вочкі робіць какетлівая крыважэрнасьць, а на тым выпінае знарочыстая дзіцячасць аўтара — ад нараджэньня недзіцяці. І журы, у сваю чаргу, кіруючыся хутчэй нейкім сьпінным інстынктам, чым акрэсьленымі крытэрамі, вылучала працу зь менавіта той характэрынкай, якая ўсё ж дакладней за астатніх, мо з адрываю на якую сотую дзелечку,

адлюстроўвала апошнія зьмены ў лініі кіраваньня краінай.

Чон У Чхі, аматар пачытаць у піянэрскай газэце адно гістарычныя фэльтэны і дзіцячую фантастыку, зусім ня меў пэўнасьці, што якраз у дзень спаборніцтва ягонья рэцэптары здолеюць зьветрыць, якую ж адметную рыску трэба надаць выяве, каб перамагчы. Да таго ж, як усякі вялікі гультай, баяўся, што на гарадзкіх і павятовых конкурсах давядзецца шчыраваць над малюнкам нанова.

Конкурс кароткага апавяданьня грунтаваўся на крыху іншых прынцыпах. Пабудова сюжэту твора наўпрост не залежала ад апошніх навінаў або карэктаваньняў пазыцыі ўраду. Тут найбольш заахвочваліся працы з унівэрсальным гучаньнем ды пазачасавымі абагульненьнямі. Ухваляўся не рэпартаж з гушчы падзеяў, не надзённая агітка, а погляд на рэчаіснасьць нібыта здаля, збоку, як на манумэнтальнае палатно. Чон У Чхі ж, які любіў сузіраць рэчы з пэўнай дыстанцыі (бо навуковая фантастыка і гісторыя — гэта якраз погляд на будучыню і мінуўшчыну зь бясъпечнай адлегласьці), адчуў, што дапяў, як і пра што трэба пісаць, каб перамагчы. У дадатак ён рупліва прачытаў у школьнай бібліятэцы анталёгію, складзеную з апавяданьняў-пераможцаў мінулых гадоў.

Чон У Чхі назваў апавяданьне «Сьнегіры».

Сюжэт такі: чарговая японская акупацыя. Вялікі стырनावы Кім Ір Сэн, тады малады камандзір партызанскага атраду, едзе на санях са сваёй адважнай жонкай Па Кё Мун і сынам Кім Чонг Ілем у суседні партызанскі адзел на нараду. Раптам на іх нападае вялікі атрад японцаў. У завязку апавяданьня Чон У Чхі не забыўся ўкруціць, што ў васьмімесячнага Кім Чонг Іля рэзаўся зубік.

Хлопчык безупынку плакаў, але як толькі сям'я выехала ў лес, ён сыціх, нібы адчуваючы, што сваім енкам можа наклікаць ворага.

Але японскія акупанты ўсё адно вынюхалі пра паездку партызанскага камандзіра. Хмара з куляў засьціць неба над санямі. Таварыш Кім Ір Сэн адкрывае агонь у адказ і забівае 123 ворагаў, а ягоная жонка, доблесная Па Кё Мун, — 45. Аднак японцаў застаецца яшчэ шмат, і страляць іх усё цяжэй, бо яны пачалі хавацца за мёртвымі целамі сваіх паплечнікаў. Раптам маленькі Кім Чонг Іль, які датуль зацята маўчаў, залямантаваў як падсмалены. Ягоная маці азірнулася і ўбачыла, як з боку ўзьлеска да саняў, угнуўшыся, трушком бяжыць яшчэ 67 акупантаў. Яна выпускае па іх чаргу, і ўсе яны валяцца як снапы.

Потым адзін захопнік цішком пракрадаецца да саняў ззаду. Таварыш Кім Ір Сэн не заўважае яго. У варажай руцэ бліскае нож. Але нечакана твар японскай дрэні залівае жаўтаватая вадкасьць, і акупант, гідліва крывячыся і засланяючы твар рукамі, выдае сябе голасам. Таварыш Кім Ір Сэн абарочваецца і выпускае ў нелюдзя абойму. Тым часам маленькі Кім Чонг Іль пасьпешліва надзявае скінутыя падгузьнікі.

Найлепш Чон У Чхі ўдалася фінальная сцэна: «Але гнюсныя ворагі паранілі любімага таварыша Кім Ір Сэна ў левую руку, правую нагу, плячо і шчаку. Не пашкадавалі акупанты і жонку, верную Па Кё Мун. Ужо трэцяя куля прабіла ёй далонь. Іх васьмімесячны сын бачыць, што становішча ўскладняецца з кожнай сэкундай. «Я змагу», — мільгае ў галоўцы маленькага таварыша Кім Чонг Іля. На паўгадкі тата падарыў яму цацачны аўтамат, і сын даўно вывучыў усе яго

калёсікі і клямкі. Сярод зброі на санях ён зьмячае палегчаную вэрсію ППШ з кулямётнымі ножкамі. «Прынясі мне яго», — вачыма загадвае маленькі Кім Чонг Іль свайму вернаму сабаку Кон До, якога бацькі заўсёды бяруць у паездкі. Сабака паслухмяна выхоплівае з купы патрэбную зброю, зубамі цягне яе да маленькага гаспадара. «Я змагу!» — сьціснуўшы бяззубыя дзясны, думае маленькі Кім Чонг Іль і моцна хапаецца за клямку затвору. Кім Чонг Іль, церпячы моцныя пакуты праз пакуль што непаслухмяны язык, марудна, па гуку, заікаючыся, зьбіваючыся на энк, але даволі выразна раве: «Т-п-р-у!» Верны конь Пон Ху бяжыць зь вялікай хуткасьцю, але, пачуўшы голас маладога гаспадара, рэзка спыняецца. Сані моцна страсянула разам з усімі рэчамі, у тым ліку і аўтаматам, а вось клямка затвора, намёртва схопленая пальчыкамі маленькага Кіма, не зварухнулася, — ППШ зарадзіўся.

Маленькі Кім Чонг Іль порстка скручвае зь пялюшак нешта накшталт вярхоўкі і прасоўвае адзін канец у шчыток-пярсьцёнак вакол курка. Двума кулачкамі чапляецца за канцы вярхоўкі і тузае з усяе моцы. Курок націскаецца. Ёсьць! 89 забітых японцаў! Ягоны залп дапамог бацьку і маці засяродзіцца на іншых цэлях і зьнішчыць апошніх 300 ворагаў.

Гэта была перамога!

Пад'яжджаючы да партызанскага лягеру, таварыш Кім Ір Сэн паварочваецца да сваёй жонкі, надзейнай Па Кё Мун, і кажа: «Ведаеш, я выгадаваў годнага сына: ён будзе бясстрашна і мудра кіраваць любай Бацькаўшчынай».

Завяршалася апавяданьне сказам: «Чырвоная-сіняя, як наш сьцяг, сьнегіры ляцелі сярод

вершалінаў па вызваленым лесе. Яны ляцелі да-
дому».

Супольная барацьба Вялікіх Бацькі і Сына, прырода ў вобразах сабакі і каня, якая дапамагае камуністам, ідэя чучхэ (будзь незалежны і выкарыстоўвай усё, што ёсць пад рукой і нагой) і шмат якіх іншых зашыфраваных, як кажуць цяпер, мэсыджаў увасобіліся ў гэтым апавяданні. Хлопчык спадзяваўся на перамогу ў конкурсе. Але, стаўшы пераможцам у гарадзкіх, павятовых і абласных спаборніцтвах, у нацыянальным фінале Чон У Чхі дасягнуў толькі трэцяга месца. Трэцяе месца лічылася несумненным поспехам, марай любога школьніка, але Чон У Чхі дужа здзівіўся, чаму ягоны дасканала распрацаваны сюжэт не прынес чаканай перамогі.

Цікава, што другога месца ўсё адно што не існавала. У выдадзеных анталёгіях апавяданняў пераможцаў штогод пад нумарам два стала друкаваліся творы ананімнага аўтара. Грамада даўно з тым звыклася, і таму было цалкам натуральна, калі на ўрачыстай цырымоніі ў цэнтральным ДOME юнакоў адразу пасья абвешчання бронзавым ляўрэатам Чон У Чхі пад бурныя воплескі прысутных на сцэну выйшаў пераможца. Таму, па вялікім рахунку, Чон У Чхі заняў другое месца.

Другое, але ж ня першае...

Увогуле, ён лічыў бронзу лепшай за золата, бо гэта была праўдзівая, заслужаная ўзнагарода, якой ня сорамна пахваліцца перад унукамі ў старасыці. Першае месца часьцяком дастаецца або шалёнаму генію, які мае свой талент задарма, жыцьцё навывлёт гультаюе і зьбірае плыткія вяршкі перамогаў, або чарговаму паталягічнаму шчасліўцу, чые няз-

датнасьць і няўдоранасьць заўжды напоўніцу акупаюцца памысным зьбегам абставінаў.

Але ўсё адно Чон У Чхі зацікавіўся, што за апавяданьне перамагло ў конкурсе, у чым яго краса і сіла. Народны пісьменьнік, таварыш Чы Чхун Хо, якога прызначылі паляпшаць творы школьнікаў-фіналістаў, адказаў хлопчыку, націскаючы на слова «ты»: «Разумееш, сыне, такім, як ты, не даюць першых месцаў». Вядома, ён намякнуў на тое, што Чон У Чхі быў сынам ворага народу. Але паважаны майстра памыляўся. І моцна. Чон У Чхі нават задумаўся, як таварыш Чы Чхун Хо ўвогуле атрымаў годнасьць народнага, калі так дрэнна ведае такія простыя рэчы: журы не турбуе паходжаньне ўдзельнікаў, іх папраўдзе цікавіць мастацкі бок спаборніцтваў, яны былі справядлівыя, хоць ім, пэўна ж, шагнулі на вушка, што хлопчык — сын ворага народу і жыве ў спэцыягэры. Чон У Чхі адчуваў, што першае месца яму не дасталося таму, што ягонае апавяданьне насамрэч выявілася горшым, і канчаткова пераканаўся ў гэтым, калі нарэшце яму ў рукі трапіла апавяданьне ляўрэаткі конкурсу — рыжай дзяўчынкі з Супанскага павету.

Перамагла дзяўчынка ня так тэмай апавяданьня (Кім Ір Сэн на божай пасьцелі вядзе апошнюю гутарку са сваім сынам Кім Чонг Ілем), як лепш прадуманай канцэпцыяй. Нягледзячы ні на што, выпадак з сутычкай у лесе быў выбраны ўдала. На вагах мастацкае моцы сюжэты пра супольнае партызанства правадыроў і апошнімі хвілінамі вялікага стырнавога ўраўнаважваліся. Толькі дадатковы ўзв'іў творчай думкі дазволіў дзяўчынцы апарэдзіць Чон У Чхі.

Сюжэт ейнага апавяданьня такі. Восемдзесят другі год чучхэ. Любы правадыр таварыш Кім Ір

Сэн канае. Ля ягонай пасьцелі стаіць сын, таварыш Кім Чонг Іль. «А помніш, сыне, як мы будавалі Ёрсунскі мэталюргічны камбінат?» — пытаецца бацька-палкаводзец квольым голасам. «Памятаю, тата, — адказвае сын. — Ты яшчэ сказаў, што гэта найвялікшае здзяйсненне ў найноўшай гісторыі нашага народу. Добра ж мы там папрацавалі». Тут у сына на вачах расінкамі заблішчэлі набе-глыя сьлёзы: «А помніш, бацька, бітву за ўраджай 1950 году?» Харкаючы крывёй, бацька ледзь ва-рочае непаслухмяным вуснамі: «Як ня памятаць, сыне, мы тады ўратавалі Корбунскі павет ад пэўна-га голаду». І гэтак далей, і гэтак далей. Завяршаецца апавяданьне (дарэчы названае «Памяць пра легенды») тым, што сын, захапіўшыся агульнымі ўспамінамі, пытаецца: «А помніш, тата, Сангон-скую ГЭС?», а таварыш Кім Ір Сэн не адказвае, бо ўжо пайшоў з жыцця.

Чон У Чхі з зайздрасьцю адчуў, у чым была да-сканалая зграбнасьць гэтага апавяданьня. Кемлі-вая дзяўчынка з Супанскага павету не рабіла з апошняй сустрэчы бацькавага маналёгу, маўляў, вялікі бацька перад сыходам у магілу дае завет сыну-пасьядоўніку, няхай сабе гаспадару, але ма-ладому, неспрактыкаванаму, якому з заўтрашняга дня давядзецца ўзваліць на сябе цяжар кіраваньня дзяржавай. Чытач мог бы падумаць, што разам зь векапомным Кім Ір Сэнам незваротна мінула вялікая эпоха. Насуперак сюжэтнаму ходу, які так і прасіўся на паперу цяпер, калі па ўсёй краіне з размахам адзначалі тры гады з дня сьмерці Кім Ір Сэна, дзяўчынка, свечасова сьцяміўшы, што пра недасьведчанасьць Чонг Іля, цяперашняга кіраўніка краіны, пісаць не выпадае, абставіла канву такім чынам, што да чытача сама па сабе

прыходзіць выснова, што сын здаўна стаяў на чале краіны разам з бацькам. У дзялёгу бацька і сын пад уплывам моцных пачуццяў дзеляцца ўражаньнямі ад здзяйсненняў супольных, а значыць, бацька і сын — роўныя па велічы правадыры, і вялікая эпоха, нягледзячы на сыход аднаго зь іх, не перарвалася ані на хвілю.

Калі б Чон У Чхі далі магчымасьць выправіць твор (а такой магчымасьці ў яго, вядома, не было), каб ён змог скласці годную канкурэнцыю той рыжай дзяўчынцы з Супанскага павету, дык з апавяданьня ён мусіў бы далікатна прыбраць з шэрагу галоўных герояў бацьку, падаўшы хіба ў пачатку кароткую згадку: «Таварыш Кім Чонг Иль, Сонца ўзьяднаньня, векавечны правадыр і любы кіраўнік карэйскага народу, змагаўся за незалежнасьць мілай Бацькаўшчыны на пасту камандзіра партызанскага атраду разам са сваім Бацькам, любым правадыром карэйскага народу, таварышам Кім Ир Сэнам». Сюжэт разьвіваўся б наступным чынам: «На паляне, сярод зямлянак партызанскага атраду, дзе яшчэ віецца танюткі слупок дыму ад учарашняга вогнішча, з калыскі падымаецца васьмімесячны таварыш Кім Чонг Иль. Ён жвава апранаецца ў шынэлік, адмыслова пашыты ягонай маткай, працавітай Па Кё Мун, спрытна запрагае каня, ускідвае на плячо ручны кулямёт Дзегцярова і едзе ў лес на зачыстку тэрыторыі ад японаакупантаў».

Далей можна было б пакінуць усе тыя трукі, якія маленькі таварыш Кім Чонг Иль правярнуў у першапачатковай рэдакцыі твору. Завяршалася б апавяданьне так: «Са скальпамі трох тысяч забітых японцаў малец Кім Чонг Иль вяртаецца на санях у партызанскі атрад, а правадыр Кім Ир

Сэн, трохі пажурыўшы сына за самавольную адлучку, але зрабіўшы тое з прыхаванай усьмешкай дужа ўсьцешанага бацькі, працягвае яму алюмініевую конаўку з партызанскімі «стограм». Пасеўшы на пянёк і зацягваючыся махоркай, сын і бацька задуменна назіраюць за патрыятычна расфарбаванымі сьнегірамі, што вяртаюцца дадому, на любую Бацькаўшчыну». Ці: «...вяртаюцца ў любы дом, на Бацькаўшчыну». Або: «...на любую Бацькаўшчыну, дадому».

Эх, няспраўджанае!..

3. Карабель-Чарапаха і краіна партызанаў.

Прыкрая параза ў конкурсе кароткага апавяданьня ня дужа сапсавала добры настрой Чон У Чхі: ён заняў належнае трэцяе месца, і да ад'езду ў спэцлягер надарыліся два абсалютна вольныя дні, ды дзе — у Пхеньяне, улюбёным горадзе.

Пхеньян, Пхеньян... ㄱㄱ... Грузна аблэг, зыркаеш каламутным вокам, выдатна разумеючы, што сёньня нядзельны поўдзень і за плячыма цяжар учарашняй папойкі. Моўчкі пытаеся, чаго хоча ад мяне гэты ажно да млосьці сьвежы, наглянцавана-адпрасаваны гіцаль, хіба ж ён учора зьвячора, як усе, не працаваў да стомы пры стале, не пускаў гаручай вадкасьці па трубах, не саланіў затлушчаных губ трупнымі пальцамі кансэрваных памідораў, фіксуючы краёчкамі залітых вачэй квадратуру кола кухоннага стала, і потым, у ачмуры, хіба не хістаўся сьляпым кацянём у напямку роднай койкі па спусьцелых набярэжных падземных рэк?

Дзіва што не пускаў. І не вяртаўся. Я ня твой. Я цябе ненавіджу. Усё тваё мне апрыкрала яшчэ

да майго нараджэньня. Дзіравы ядзерны парасон супраць першых няўдалых каханьняў — вось хто ты. Хранічна няздадзены экзамэн па навуцы перамагаць.

Можаш адварнуцца да сыяны і ўдаваць, што сьпіш. Але табе не схавацца. Я тут, Пхеньян. Я чакаю. Падымайся.

Мне што, згуляць з табой у шахматы на разьдзяваньне? Ты ж прадуюеш. Ведаю цябе. Прадуюеш, шлімазл, і пашыбуеш дадому зацішна-бярозавымі аляямі парку чалюскінцаў, прыкрыты фігавымі лісткамі з чэрвеньскага лістападу, у сямейных трулях на пабітых каленках, шчымлівы разьдзяўбай, часам вясёлым подбегам, а перад міліцэйскімі нарадамі — роўна, скорогаворкай накрываючы непрыстойныя савецкія песьні. І будзе начная зьліва, град, дзявяты вал, і ўсё праваліцца ў зеўру пэрспэктывы, што нагадвае твой бяззубы рот, якім так хораша і зручна на ляту хапаць дажджавыя кроплі — любёныя змалку эрзац-ледзянцы.

Аціхацьмуць твае крокі, і я пашкадную аж да беласьці ў пазногцях і буду гатовы аддаць свае посьпехі, дарэшты кожны свой незмарнаваны шанец, усю жменю шчасьлівых юаняў, надраеныя мэдалкі дарослых, за адзін той крывульны шпацыр галяком. Там, па той алеі. Замест цябе. Разам з табою.

Ці мне называць цябе горадам каханым, як тое робяць пхеньянцы?

Пхеньянцы... доўгая гісторыя...

Апувай, засьпявай сам сабе казку, які ты прыгожы. Пацеш сябе і гасьцей сталіцы шырынёй вулак, цнатлівасьцю сыценаў, аб якія варта расквасіць мазгаўню, каб пакінуць сьлед у тутэйшай гісторыі. Сталічная дзяроўня, свайму ба-

лю-бэнэфісу Папялушкі абавязаная бясконцым падзелам Бацькаўшчыны, дзе да яе шмат стагодзьдзяў запар танцы правіў самавіты старпёр Сэул. Як жа цягне на тваіх будучых крушнях станчыць джыгу! Але, бачыць Бог, ты сам не хацеў рабіцца горадам.

Акрамя самога места, Чон У Чхі як магнітам вабіў музэй, прысьвечаны адзінаму экспанату — Кабуксону, Караблю-Чарапасе. Як сьцьвярджалі дапытлівыя гісторыкі, той Кабуксон быў сярэднявечным прататыпам сучасных браняносаў і, як нескладана здагадацца, звонку нагадваў панцыр чарапахі.

«За трыста гадоў да эўрапейцаў і ўсяго астатняга сьвету, тут, на карэйскай зямлі, — выводзілі свае аб'ектыўныя хваласьпевы палкія навукоўцы, — нашыя продкі пабудавалі нершы браняваны і ўвогуле жалезны карабель у гісторыі ЧАЛАВЕЦТВА».

«Кабуксон, — ужо зусім зладжана цягнуў хор натхнёных навукоўцаў, — сканструяваў звычайны карэец, імя якога не дайшло да нашага часу, але вядома, што ён быў праставаты ў побыце, прыцыпова не вучыўся каралебудаўнічай справе, любіў жанчынаў у целе і смажні зь цяляцінай, майстраваў свае вынаходніцтвы без усякіх красьлюнкаў — на храна трэба, без адзінага цьвіка, адзін напільнік, адзін, як Буда, — жых-жых! І, заціскаючы адну ноздру расплясканым указьнікам, пляваць хацеў на ўсіх гэтых сьпінагрызаў, раз-пораз спускаючы іх зь лесьвіцы, калі яны прыпаўзалі па парадку, як ім, маўляў, уладкаваць нашую Карэю, хадзіў у вышыванцы нават на прыёмах у караля-бацюхны, дзе па закутках мацаў кастлявых фрэйлін чыста з спартыўнага інтарэсу».

Але тут вэрсіі паўднёвых і паўночных гісторыкаў кардынальна разыходзіліся: магутны мадрыгал карэйскіх навукоўцаў ператвараўся ў задзірлівы двубой рачовак паміж скаўцкім і піянэрскім атрадамі. Паводле вэрсіі паўднёвых навукоўцаў, Кабуксон быў пабудаваны ля старажытнай сталіцы сярэднявечнага каралеўства Кар'ё — Сэула, у ваколіцах якога ў 1960 годзе і знайшлі жалезныя рэшткі карабля. А паўночныя гісторыкі дакладна ведалі (і тое, дарэчы, пацвердзілі археалогічныя раскопкі 1961 году), што згаданы геній-саматуг адляскаў Карабель-Чарапаху на верфі побач з Пхеньянам — як падавалася, маладым, але, як паказала дадзеная знаходка, старадаўнім горадам.

Гэтая спрэчка не павінная бянтэжыць выпадковага назіральніка, бо калі ў краі ў наяўнасці ёсць два Араматы, дык Ноевых каўчэгаў таксама павінна выявіцца столькі ж.

Адзінае, у чым цалкам пагаджаліся дзье непраміральныя гістарычныя школы, гэта тое, — а на гэтых словах усе карэйскія гісторыкі па два бакі мяжы пачыналі сутаргавата трэсьці перад сабой рукамі, нібыта ў прызнаньні заслугаў палка ціснулі руку невідочнаму закардоннаму калегу, — што ўбачыўшы, як магутны Кабуксон, зіхочучы нашмараванай бранёй, расьсякае хвалі Японскага мора, сонцасьцяжны флёт панічна даў драла.

Наастанку ўзьяднаны хор карэйскіх гісторыкаў зьліваўся ў фінальнай фразе, фразе, якую ведаў кожны — і на Поўначы, і на Поўдні — школьнік: «У выніку слаўнага паходу Карабля-Чарапахі дзьевесьце гадоў нага ўзброенага японца не ступала на сьвятую карэйскую зямлю».

Пазьней, пасья вяртаньня ў спэцлягер, Чон У Чхі з агністымі вачыма распавядаў матцы пра Кабуксон і пра векапомную перамогу, але яна, ня надта расчуленая, запырэчыла, што «пабудавець жалезны карабель-фартэцыю і адолець на ім ду- жага супраціўніка — не вялікая адвага.

— Любы дурань зможа перамагчы японца, калі зробіцца японцам сам, — прыпятатала яна.

Найбольш яна сьмяялася з сынавых словаў, што японцы, угледзеўшы Карабель-Чарапаху, пераляканыя, уцяклі.

— Чаго гэта яны? — здзекліва пацікавілася матка. — Радзіма камікадзэ да дваццатага ста- годзьдзя не жадала і слухаць пра рэгулярнае, на- бранае з прасталюдзінаў войска, бо мела сталёвыя харугвы арыстакратаў-самураяў. Дык што, зна- чыцца, гэта яны «ўцякалі ў паніцы» пры выглядзе аднаго-адзінюткага, хай сабе і паўфантастычнага, карабля? Не сьмяшыце мяне!

— А ты паспрабуй адужаць японца, застаючы- ся тым, хто ты ёсьць...

І старажытным карэйцам гэта ўдалося, сьцьвярджа- ла матка.

— Каб ты ведаў, сыне, Кабуксон збудаваў зусім не з жалеза...

Назаўтра, калі нікога з насельнікаў барака, дзе атабарыліся Чон У Чхі з маткай, не было, яна на мігах паклікала Чон У Чхі і на вушка па сакрэ- це сказала, што насамрэч легендарны Карабель- Чарапаха быў зроблены з паперы.

Матка апавяла, што старажытныя карэйцы са- праўды сканструявалі вялікі карабель, каб ру- шыць на Японію. Але жалеза ў ім ня мелася ні гра- мучечкі. Ды якое жалеза! Без дазволу японцаў,

якія ў той час акупавалі карэйскую паўвыспу, нельга было сьпілаваць нават карабельнай хваіны. Японцы, ўпэўненыя ў сваіх сілах, пакінулі зваяваную паўвыспу ды адплылі на свой плюгавы востраў, усклаўшы зьбіраньне даніны на намесьнікаў зь ліку мясцовых здрайцаў, і такім чынам пазбавілі наступныя пакаленьні карэйцаў усякай магчымасьці няхай нават загінуць на полі бою зь мечам у руцэ.

Тады людзі па ўсёй краіне пачалі зьбіраць складкі на будаўніцтва карабля, каб вярнуць карэйскім сынам іхнае пракаветнае права памерці, а прадажным калябаранцкім псюкам казалі, што грошы пойдучь на будаваньне бібліятэкі. Тыя ахвяраваньні не выклікалі падазрэнняў, бо ў якасьці доказаў патрыёты дэманстравалі купленую на атрыманыя грошы храбусткую кітайскую паперу, маўляў, для будучых бібліятэчных фондаў. Потым паперу меркавалі прадаць назад кітайцам, але, калі прысьпеў час, здрадлівая кітайская вярхушка адмовілася ад такога гешэфту.

— Так, сыне, карэйскія патрыёты засталіся з носам... — дадала маці.

Трэба было нешта рабіць. І легендарны партызан — стотрыццацігадовы дзядок Су У — прапанаваў пабудаваць судна з паперы. Уражанья пэрпэктывай, карэйцы ўсёй грамадой завінуліся і адляскалі той карабель, а дакладней, склеілі.

— Не раўнуючы як ты клеіш свае мадэлькі, сыне...

Потым маці апавяла, як зладжана працавалі ўсе карэйцы, і як кожны майстраваў сваю частку.

— Дарэчы, твой прапрапрапрадзед, сыноч, склеіў компас...

Урэшце карэйскія ваяры пры поўным рыштунку выправіліся на Кабуксоне ў Японію. Ваяры

стаялі ля бартавых парэнчаў, годныя, дужыя, і папярковы Кабуксон трымаўся на вадзе насуперак усім законам прыроды. І калі імператарскі флёт, гэтыя жорсткія, як засоленая ялавічына, самураі, спрактыкаваныя адбіральнікі жыццяў, згледзелі нашых продкаў на караблі, адважных, поўных веры ў сваю перамогу, то вялікі страх апанаваў душы японцаў, і яны жвавенька далі драла.

Далей матка зазначыла, што карэйцы напалохалі японцаў, але ня так, як можа настрашыць пагрозьлівы вораг, а зусім-зусім па-іншаму. Гэтакасама, як першасьвятароў страшыў зусім ня зладжаны крок рымскіх легіянераў, а да панічнай дрыготкі даводзіў нязграбны ход басаногіх апосталаў.

— Бо той, хто сёння плыве на паперы, заўтра будзе хадзіць па вадзе. І гэта, сыне, няўхільна.

Потым да Чон У Чхі часьцяком зьяўляўся гэты відзеж.

Воднае бязьмежжа, гойданьне. Сярэднявечныя мараходы нетаропка пахаджаюць па палубе: халывы ботаў рыпяць, партупея шчыльна ўелася ў косьці, ператварылася ў косьці, арэхаваыя прыклады «калашоў» прырасьлі да камлюкаватых патыліцаў, а зашмальцаваныя, колеру выпаленай зямлі кажухі хаваюць у сабе стальныя торсы, жылістыя шыі, чэпкія рукі, бяз права на памылку — раздушы японскую гадзіну. З палітонаў вытыркаюцца шурпатыя далоні, пальцы з бруднымі пазногцямі лічаць, як пацеркі, кубікі на паверхні «лімонак». З-пад папахаваньня з чырвонымі стужкамі выбіваюцца выпаленыя чупрыны (колера — рыхтык саломы), а ў кожным іх завітку хаваецца па сто варожых сьмерцяў.

Калючы марскі вецер дзьме ў шэрыя абліччы
мараходаў, прымушае стульваць васільковыя во-
чы, скура на тварах курчыцца, напаўзае на лоб,
ды зьнізу агаляюцца чорныя ад цынгі ці ад ад-
сутнасьці зубоў зубы — і на момант падаецца, што
ваяры ўсьміхаюцца сонцу, якое яшчэ не ўзышло.
А палуба, зробленая з далікатнай кітайскай паперы,
прагінаецца пад іхнымі крокамі, пад іхнымі каваны-
мі кірзачамі, але нямоцна, зусім трошкі, і адгука-
ецца прыемным — у-у, у-у! — сухім спружыністым
рыпам. Трохкутны папяровы ветразь нясе іхны
Карабель-Чарапаху ў бок магутнай імперыі, якой
яны раней баяліся. І з папяровых бартоў Кабуксона
сьцякае чорная вада Японскага мора.

Яшчэ матка казалася, што пад зямлёй няма нія-
кіх межаў, падзел на краіны штучны і мае на мэ-
це заняць заўсёдную схільнасьць людзей да раз-
бэшчанасьці. Што варта садраць гэты тонкі пласт
прыкрай гісторыі, спрасаваную глебу культурна-
га слою са зьнявечанай зямной кулі, сыцягнуць
сьмеху варты вынік намаганьняў пабудоваць замак
на пяску, хату на лёдзе, дык воку адкрыецца ядро
ісьціны, адзіная праўдзівая краіна на плянэце.

Потым матка, вядома, рабіла абгрунтаваньне гэ-
тым псэўданавуковым развагам. Сьпярыша задавала
рытарычнае пытаньне: «Як Зямля, маці-прырода,
можа так доўга трываць на сваім абліччы такую
агідную сабе істоту, як Японія? Як пагаджаецца
на яе гнюсотнае існаваньне, калі на даляглядзе
будучыні не відаць ні аблачынкі, што зьвестава-
ла б яе хуткі распад?»

І вокамгненна, без усякай паўзы, сама ж ад-
казвала на яго: «Адказ, сыне, просты (тут матчы-
ны вочы пачыналі трыюмфальна блішчэць): ні-
якай Японіі няма ўвогуле, не існуе. Кілямэтар-два

шалупіны людзкой марнасьці і ўсё — вырачаны на скон лапiк зямлі.

— І ты хочаш, — працягвала матка, — каб твая дзяржава існавала давеку, а дзе ж гэта мая торба, інакш нашто гэтыя высiлкі, забылася, ці купляла бурак, нашто гэтая непад’ёмная справа ўсяго жыцця, што заўчасна заганяе ў магілу большую частку гвардыі чалавецтва, нядоўга трымаўся юнак на дапросе, а што ён зрабіць мог — куля-show у пераносьсе, бо рубяжы мяняюцца: навалы ордаў, баю-бай, вачаняты вырываі, і заняпад імпэрыяў, сшытак для работ па горадзе Мінску, і шчыльнасьць насельніцтва, Волечка, а коўдра — это одеяло? І ніхто-ніхто не гарантуе, што твая краіна ня зьнікне, вельмі асьцярожна дзьверы зачыняюцца, і напаміну пра яе ня будзе, як не было зусім, што мова не застанецца паўвыразнымі дробнымі трохкутнічкамі на заiмшэлых камянях.

Напалохаўшы дазваньня, закрануўшы і напяўшы ўсе струны ў душы сына, выпрастаўшы да звонкай роўнасьці ягонья зьвіліны, яна адным махам рубіла суплёт, давала бліскачае разьвязаньне гэтаму клубку зацягнутых у тугі вузельчык сэнсаў і бяссэнсіцаў. Рабіла сьпяраша паўзу, потым уважліва глядзела сваім ўлюбёным пранізьлівым позіркам, на донцы якога плёхкалася вар’яцтва чыстай вады, і, па-анатамічнаму разьбіраючы сказы на словы, казала:

— І гэтаму, сыне, сапраўды няма разьвязаньня. За адным-адзiнюткім выняткам — калі ты служыш адзiнай Падземнай Дзяржаве. Бо там, у цёплай наздраватасьці зямлі, Ён, — тут маці паказвала на столь, — даўно парупіўся і ў глыбінях нарадзіў адзiную, непарушную, усярэдзіне стоеную краіну — Нутраны Сэул. Дзе леў цалуе львіцу

ў хвост, вол пасьвіцца казлом, а арол дзяўбе сабе лапы ў далінах, што сыцякаюць лакам і ёдам.

Усе гэтыя развагі прыпятваліся шматвекавым імператывам, салодкай аксіёмай: «Бо як ні шалелі вятры гісторыі, карэйцы — самыя разумныя людзі ў сьвеце».

Пасьля гэтага неаднойчы чутага шалёнага маналёгу, да бляску адпаліраванага трызнення, у Чон У Чхі штораз зьяўлялася думка, што ў месцы, якое на Поўначы называюць «на сподзе душы», а на Поўдні — «глыбока ў сэрцы», у маткі заўсёды скраблася прызнасьць да камуністычных парадкаў. Проста яе балесна параніла чырвоная зорка, якая ўсімі сваімі пяцьцю рожкамі бесцырымонна прарасла ў тутэйшым кутку Азіі. І каб ня тая жахлівая высылка, думаў Чон У Чхі, дык матка засталася б найвярнейшай яе прыхільніцай. Бо камунізм той быў

Яслодычная цыкута хатняга разьліву,
Надзейная труна мясцовага скалоту,
Ккапец са смакам чорнага хлеба,
Дабротнае чучала роднага таты, —

словам, ён так нагадаў іншыя непадробныя, карэньне якіх гублялася ў смуге стагодзьдзяў, раблёнкі свайчакоў, ды пры ўсёй сваёй навізьне ўяўляў такую спаконвечную нашыну, такое змалку ўзвычайнае купляйцекарэйскае, што адным духам далучаўся да пучка абсалютных праўдаў. І ўсе яго крыва-выя зазоры аўтаматам дасталі ад маткі давечную індульгенцыю.

Бо з Радзімай яе лучыла непарыўная повязь. Гэтая лучнасьць зьявілася аднойчы ці то пасьяля выпадку, ці то пасьяля сну — матка і сама не маг-

ла дакладна сказаць, як яно здарылася, калі ціхім ранкам яна, яшчэ школьніца, вясковая дзяўчынка, прачнулася ад невядомага нутранага голасу. Голас загадваў падацца на фэрму. Упоцёмку ўзьнялася з рыпучага ложка і падалася да кароўніка. Наўкола ўсё поўнілася чароўным зіхценьнем. Дзіўна: ноч, але памяшканьне фэрмы стаіць асьветленае напоўніцу, мо забыліся зьвечара сьвятло патушыць. Усярэдзіне, як кінуць вокам, распасьцерлася бітонавае поле. Але ў паветры было нешта такое, што не хацела стаяць-ляжаць-сядзець, — як бы казала, гэі, ня сьпі, тут для цябе прыемная неспадзяванка, сьвяточны прэзэнт, кірмаш душы. Кожны цынкавы бітон, важны красун, нібыта зьзяў словамі: адчыні мяне! І нешта ледзьве пагойдвала, варушыла бітоны. Дзяўчынка ішла і адчыняла вечкі. А ўнутры, на маціцовым экране, акрамя зыркiх лямпачак і адлюстраванья не да канца адкінутага вечка, адбіваецца кавалак вячыстай нівы. Выгляд малака вабіў і раздражняў адначасова, прымушаў працягваць далей: нібыта малако было з гэтым таямнічым Нешта заадно, запрашаючы гуляць у свае цьмяныя гульні далей. І ўрэшце яе мала не гадзінныя высылкі былі ўзнагароджаныя: у амаль апошнім бітоне па-каралеўску нетаропка гайдаючыся, сплываючы бялёсымі разводамі, зіхцеў бурштынавы мёд. Усе думкі, што мела яна датуль, быццам прысаромленыя, — цвэк! — самасьцерліся, і ў галаве запанавалі новы парадак. Дзе асьветленыя пакоі, высокія столі, чорны акасаміт парцьераў, утульнасьць непафарбаванай вагонкі і сымэтрыя, сымэтрыя — прыхаваная, але строгая і няўхільная. І, стоячы нерухома, але не здранцьвеўшы, а, наадварот, напоўніўшыся па ўсім целе струмянямі бадзёрасьці, і ад таго крыху муляючыся на месцы,

неўпрыкмет, аднак не атрымаўшы дазволу ад новага гаспадара яе цела на сур'ёзны зрух, аслупяне-лая, глядзела яна і глядзела на тое чараўніцтва, ня ў стане спасьцігнуць гэтую мэтамарфозу, ня маючы сілаў нават спраўдзіць насланьне — тыцнуць у вадкае золата пальцам.

З тае ночы ў ёй зьмянілася ўсё чыста. Таямніцы сьветабудовы больш не турбавалі яе, не вярэдзілі сьвядомасьці, бо яна ведала, што ведае іх. Стуль яна ніколі не спрабавала высьветліць, што хаваецца там, за паваротам: веды пра тое ўжо ляжалі ў ёй, навіюкія, няношаныя, як сукні на пасаг у куфэрку векавахі.

Гэта Мёд Бацькаўшчыны нябачнай рукой кіраваў ёю, напаўголасу адказваў на ўсе пытаньні, старанна накіроўваў па шапоткіх тунэлях штодзённасьці, атуляў цягучай дрымотнай казкай, запаўняў усё парожніны быцьця. Прылеплены да пачуцьцяў, згладжваючы ўсе прыступы злосьці і ўсе праявы любові ды размываючы вобразы каханых і ненавісных, порстка заліваўся ў мазгавыя столкі. Хоць пачуцьцё віны, самае надакучлівае з чалавечых пачуцьцяў, усё ж вытыркалася з гэтай млявай кашы, але, разьедзенае Мёдам, расталым ледніком абрыналася ў нябыт.

Пазьней яна бяз дай прычыны апантана зацікавілася хворай на сухоты айчыннай гістарыяграфіяй, пачала наведваць у абласным цэнтры, за трыццаць кілямэтраў (туды на перакладных, назад, уночы, пехам), літаратурны гурток, дзе апроч паўжывых яго членаў жудаснай хеўрай усьлед таўкліся іхныя цені.

Здаралася яшчэ, што Мёд Бацькаўшчыны, многамудры настаўнік, даваў маці лекцыі, і тады ільга было засьпець маці з тэлефоннай слухаўкай на паўдарозе

да вуха або з поўнай вады каструлькай у руках спаса-
род спальні: сьціхла-адрынутую і прыкута-сур'езную.
Яна слухала Ягонья прыпеўкі:

Адвечнае маральнае права
скрыўленых трактарных восяў і
ржавых вадавежаў.
Давеку амаральная справа
грашовых мяхоў і
добра экіпіраваных войскаў.
Духоўная перавага
па праве нараджэньня.

Калі б насупраць матчынай нянавісьці можна
было паставіць люстэрка, дык пабочны назіральнік
зь здзіўленьнем выявіў бы, што гэта ня што іншае,
як любоў, якая пранікліва сьвідруе з таго боку
пяшчотным позірам. Але ў адрозьненне ад звы-
чайных чалавечых пачуцьцяў, з залюстроўнай
любоўю няможна зрабіць нічога: ні сагрэць сэр-
ца іншага чалавека, нават сына, ні ўзмацніць, ні
паслабіць яе частату. Немагчыма сублімаваць
гэтую дзіўноту ні на які яшчэ чын ці банальна
скарыстаць у чужых інтарэсах — нічога з таго,
што людзкі род ва ўсе часы вырабляе з простымі
любовямі. Аднак Чон У Чхі ня меў сумневу, што
гэта была менавіта яна, любоў, адно неймаверна
выкрышталізаваная, абсалютная, без дамешкаў
нізкага і бруднага, але ж ад таго і нечалавечая.
Матчына любоў нагадвала абліччы сьвятых, якія
строга, засяроджана і мо крыху сарамяжліва ўгля-
даюцца з покуці вам у вочы, калі п'яныя акупанты
гвалцяць вас пасярод уласнай хаты.

Нягледзячы на тую залюстроўную любоў, па
відочны бок шкла ў матчынах грудзях паваж-

на бурліла паўнаводная, адчувальная на дотык, ужо сапраўдная нянавісьць — нянавісьць да гэтай палавінкі Бацькаўшчыны, нянавісьць да краіны партызанаў, партызанак і партызанятаў. І менавіта нянавісьць, а не фрыгідная і няздатная на ўчынкi любоў за люстрам падсьцебвала матку, зазвычай сарамлівую і недабітную зь людзьмі кабету, на ўсе рызыкаўныя ўчынкi ў ейным жыцьці, сярод якіх стаялі асобна іх дзёрзкія ўцёкі на Поўдзень. Толькі дзякуючы нянавісьці, што вяла яе шляхаводнай зоркай, матка пусьцілася на неймаверную камбінацыю з падробкай дакумэнтаў, на небясьпечны, адкрыты падкуп памежнікаў. Выкрылася б тое злачынства — у карных органаў ад такой дзёрзкасьці пэўна б, на месцы напухла неадольнае жаданьне перарваць ёй і ейнаму сыну жыцьцё, і не законным расстрэлам, а як-небудзь па-сярэднявечнаму — чацьвяртаваньнем, калясаваньнем нахабаў.

Шалёная злосьць была ейным душэўным спакоем. Думка ня жыць на Поўначы стала яе жыцьцём. І ўрэшце, патрапіўшы на прагна жаданы Поўдзень, яна паглыбіліся ў язьмінавую нірвану, зь якой ужо ня выбавілася да канца сваіх дзён. Магла жэрці адкіды, апранаць сына ў лахманы. Калі мясцовыя зьбівалі на горкі яблык Чон У Чхі, як усіх іншых дзяцей з інтэрнату для перабежчыкаў, за чужынскасць, і ён, ледзьве перастаўляючы ногі, вяртаўся дадому, яна глядзела і нічога ня бачыла. І зацягнутымі бялёсай пялёнкай вачыма ўсьміхалася сыну лагоднай усьмешкай душы, моцна-моцна абдымала яго, акрываўленага, упэцканага гразюкай і сьлязьмі, нібы кажучы: Божа ты мой, сыне, якая я шчаслівая, што вось мы з табою ўжо тут, а ня там, на праклятай-клятай Поўначы.

4. Рухавік прагрэсу.

Празь які месяц пасьяля вяртаньня Чон У Чхі на камуністычную Поўнач дабрадзеі ўвапхнулі яго на працу ў «Таварыства сувязі з суайчыньнікамі». Працу несур'ёзную — штатным вяртанцам-перабежчыкам: ад яго патрабавалася зрэдчас даваць газэтныя інтэрвію, у якіх належала ганіць зазнаны на ўласнай скуры капіталістычны лад, і крэмзаць артыкулы-дрындушкі на такую самую тэму. Дарма што праца блатная, але грошай у таварыстве плацілі малавата, і таму неўзабаве ён убіўся яшчэ на адну — у выдавецтва «Карэйская энцыкляпэдыя».

Тады ў выдавецтве рыхтаваўся вялікі праект — 46-томавая энцыкляпэдыя карэйскай мовы. Як Поўнач, так і Поўдзень прэтэндавалі на званьне адзінай Карэі, у школьных атласах абедзвюх краінаў Карэйская паўвыспа заўжды была выяўленая як непадзельная дзяржава, не пабітая чарвяточынкамі ўнутранай мяжы, ля зграбных абрысаў якой уплішчваўся адпаведны сыяг. І там, і тут існаваньне мяжы падавалася хутчэй як падлеткавы прышчык бабулькі-гісторыі, прыкрыя наступствы бурлівага, але кароткатэрміновага запою гэтага землямера-самавука, Госпада Богавіча. Таму і на Поўначы, і на Поўдні не шкадавалі грошай на праекты, і чым абмітнейшыя яны былі, тым лепш: ставіліся задача заглянуць суседа, і як не выпадала жыўцом, дык, прынамсі, сымбалічна, па-культурніцку. Моўная энцыкляпэдыя, распрацаваная на Поўначы, і мела зьявіцца такім нівеляваньнем Поўдню, бо змяшчала артыкулы пра адметнасьці мовы ўсёй, бяз выняткаў, Карэі.

У энцыкляпэдыі Чон У Чхі адказваў за сэульскі слэнг, па сутнасьці, за ўвесь слэнг Поўдню, але словы «Поўдзень», «паўднёвакарэйскі» на Поўначы

былі забароненыя. У гэтай віртуальнай вайне дзвюх Карэяў за права быць адзінай кожны з варажых бакоў вёў баявыя дзеянні на два фронты: супроць апанэнта і, у дадатак, супроць самога сябе. Кожны з бакоў ня толькі прадпрымаў ваяўнічыя выпады ў прэсе і пераможныя захопы тэрыторыяў на глянцавых паверхнях мапаў, але да таго ж мусіў адсякаць свае ўласныя міжвольныя памкненні прызнаць за ворагам права на існаваньне. Бо варта табе зрабіць хоць адно маленечкае паслабленьне — усяго-ткі назваць супраціўніка яго імем, — капец: трывала выбудаваныя мury непрызнанья руйнуюцца знутры. А словы «паўднёвакарэйскі» і «паўночнакарэйскі» былі менавіта такім паслабленьнем — нібыта публічнае прызнаньне факту падзелу Бацькаўшчыны, а значыць, і існаваньня другой Карэі. Таму абодва бакі для абазначэньня суседа абыходзіліся эўфэмізмамі «сэульскі» і «пхеньянскі».

На моцнае расчараваньне Чон У Чхі, працы ў яго хутчэй не было. Ніхто ня рупіўся задзейнічаць яго ў рабоце над энцыкляпэдыяй. Усе энцыкляпэдычныя артыкулы падзяляліся на тры часткі: спачатку пьем Лазара таварышу Кім Ир Сэну, потым выкрываем гнусотную сутнасьць капіталізму і толькі пасья прыступаем да філялягічных выкладаў. Але нават гэтага Чон У Чхі не давяралі, аддаючы перавагу выдуманым звесткам правярных людзей перад грунтоўнымі ведамі перабегчыка. У выдавецтве яго трымалі дзеля той самай патрэбы, што і пісалі энцыкляпэдыі, — каб было. Каб пры нагодзе кіраўнік інстытуту, пульхны мужчына з патрыятычнай, барвова-сіняй, пысай, засьпеўшы зьянацку пабочнага назіральніка пляскатам пачварнага тома энцыкляпэдыі па стале, мог ура-

чыста і адначасова нібы мімаходзь прамовіць, інтанацыйна падрэсьліваючы, такое рэдкае ў карэйскай мове словаспалучэньне: «А во гэта наш *сэульскі таварыш*, спэц па слэнгу, Чон У Чхі».

Цяпер, па дарозе ў Пхеньян, зьвёны прыкрых успамінаў паволі, адно за адным, вынырвалі з чорных водаў памяці. Калі пачыналася такая ланцуговая рэакцыя, Чон У Чхі найбольш баяўся, што за чародамі злучвоў, дзе кожнае балесьнейшае за папярэдняе, з глыбіняў зьявіцца важнае цела якара — якаясь яшчэ пакуль няўцямная, але значна страшнейшая ад усіх астатніх зьвёнаў і ўжо засьведчаная краёчкам сьвядомасьці кашмарная ісьціна.

За згадкай пра пакуты энцыкляпэдыяпісальніцтва на паверхню вынырнула чарговае зьвяно ўспамінаў — прыгадаў сваю няўдалую спробу працаваць капірайтэрам. Пасьля заканчэньня Сэульскага ўнівэрсытэту Чон У Чхі падаўся ў рэкліму: яму хацелася з гразі ў князі, напраткі махануць у дамкі, зрабіцца тагачасным культурным героем. Пасьля доўгіх утомных пошукаў нарэшце ўбіўся ў адно рэклімнае агенства з выпрабавальным тэрмінам.

Былі дзевяностыя. Адышлі ў нябыт брутальныя ўрады генэралаў, нядаўна трыюмфальна адстралялася, адбегалася і адплавалася сэульская Алімпіяда 88-га году, Поўдзень выкараскаўся з усіх сваіх эканамічных крызісаў, і клішэ «малады тыгр далёкага Ўсходу» ўсімі кіпцямі намёртва зачাপілася за радкі сусьветных выданьняў. Паўднёвыя карэйцы наўездзіў сабе пачалі імкліва багацець. Цяпер, маючы магчымасьць атрымліваць камэрцыйныя каталёгі па пошце, яны, ашаломленыя, заўважалі, што ў сьвеце ня ўсе тавары

і паслугі падпадаюць пад правэранае пакаленьнямі і, як здавалася, усёахопнае патрабаваньне хлеба і відовішчаў. Разгортваючы гэтыя крыклівыя кніжыцы з ілюстрацыямі, што стракацелі маленькімі чырвонымі выбухамі з нанесенымі лічбачкамі цэнаў, сэульцы моцна чухалі патыліцу, да якой, чорт яго бяры, катэгорыі — да «хлеба» ці да «відовішчаў» — занесьці пнэўматычную мухаляпку, што за хвіліну здольная «зь нязмушанай элегантнасьцю пазьбіваць 500—700 мухаў сярэдніх памераў». А тым часам дзеці, карыстаючыся ўсеагульнай зьбянтэжанасьцю, спрытна выцягвалі з бацькоўскіх палітонаў напханых туды абы-як банкноты: відаць, разумелі па-свойму гэтае новае ў карэйскай мове словазлучэньне — «кішэнныя грошы».

Чон У Чхі атрымаў заданьне зрабіць сцэнар для тэлевізійнай рэкламы. Рэкламнае агенства было заваленае заказамі, і таму кіраўніцтва, ня надта вагаючыся, дало брыф яму, навічку.

Пэўная харчовая карпарацыя пачала выпуск новага тавару — 3-працэнтнага віна, разьлічанага на спажываньне падлеткамі. Адным з уладальнікаў карпарацыі, вядома, праз падстаўных асобаў, стаў спадар прэзыдэнт, і таму яна зь лёгкасьцю атрымала ад камісіі па сьпіртowych напоях дазвол на продаж слабаалькагольнага віна непаўналетнім грамадзянам. Тавар выходзіў на рынак. Задачай рэкламнага роліка было паказаць мэтавай аўдыторыі, што хлябаньне колы ёсьць заняткам мамчыных сынкаў, а юнакі, якія жадаюць зрабіцца мужчынамі, павінны ўжываць сапраўдны алькаголь. Чон У Чхі мусіў пільнавацца далікатнай мяжы: з аднаго боку, заахоціць патэнцыйных пакупнікоў, падлеткаў, спажываць віно, а з другога — не напа-

лохаць іх адмоўным іміджам алькагольных напояў ды не настроіць супраць прадукту бацькоў.

Свой сцэнар Чон У Чхі раскажаў на ранішнім паседжаньні, па-камсамольску струнка стоячы ля авальнага стала ў канфэрэнц-залі. У гэтыя дні ён хадзіў ап'янёны залічэньнем у супэрстары. Яму лёгка далася ноч на падрыхтоўку. Яна амаль не пакінула слядоў бессані на твары, хіба крыху завастрыла нос і запаліла вочы пунсова-хцівым агеньчыкам. Калі прысутныя на паседжаньні ўбачылі яго такім, усёй шаноўнай грамадзе на розум прыйшло адно і тое ж слова. Слова ёсьць пазычаньнем з кітайскай, якое на карэйскую ільга перакласьці словаспалучэньнем «малады як чорт», а на пісьме яно перадаецца адным-адзіным ерогліфам. Да слова кажучы, у японскай мове гэтым самым ерогліфам (з дадаваньнем пары-тройкі нявялічкіх штрышкоў) абазначаюць дзеяслоў «парваць» у будучым часе першай асобы адзіночнага ліку.

Чон У Чхі прыправіў сцэнар вялікай дозай прафэсійна пастаўленага імпэту ды папярчыў шчопцем карпаратыўнага цынізму (усё ж прэзэнтацыя была папярэдняя, перад сваімі).

— У кадры звычайная гарадзкая кватэра. Мамы, таты няма. Пагулянка падлеткаў: дзяўчаты, хлопцы, Nirvana, сьмяшкі, рогат — хатняя дыскатэка. Усе трохі стаміліся і паселі адпачыць на пуфах. Паселі ў кола з рознымі бутэлькамі ў руках. Пачынаецца нешта накшталт гульні, спантаннай, рытмічнай гульні пад музыку — хто тут самы-самы. Першы Хлопец паказвае сваю бутэльку, на якой пазначаная моцнасьць напоя — 11%. Усе астатнія ўхваляюць яго, крычаць, падымаюць вялікія пальцы ўгору. «Ён — нармуль, поўны парадак!» Другі Хлопец дэманструе сваю бутэль-

ку. На ёй расплывіста напісана назва напой і выразна — «9%». Астатнія незадаволена сьвісьцяць, паказваюць на Другога Хлопца пальцам: ня вельмі добры вынік, Другі Хлопец не круты, ат сабе, не дацягвае. Далей сваю бутэльку паказвае Прыгажэнная Дзяўчына. На бутэльцы напісана: «Мінэральная вада». Але ніхто яе ня ганіць за адсутнасць абаротаў...

Тут Чон У Чхі ўсьміхнуўся і абвёў позіркам прысутных, вытрымаў тэатральную паўзу і прамовіў:

— Яе ня ганяць, бо ўсе ведаюць, што прыгажэнныя дзяўчыны не бяруць удзелу ў саборніцтвах. Яны і ёсьць прыз. Таму ўсе прысутныя ўсьміхаюцца паблажліва, даруюць ёй.

Арт-дырэктар і сябры ўправы агенства ўхвальна захіталі галовамі.

Чон У Чхі працягваў:

— Далей бутэльку паказвае Трэці Хлопец. Гэта этыкетка нашага віна «Гунджон» і лічба — «23%». Усе хлопцы ды дзяўчаты пляскаюць у ладкі, крычаць: «Файна! Малайцом!» Усе разумеюць, што Трэці Хлопец — кул мэн, бо п'е сапраўдны моцны напой. Прыгажэнная Дзяўчына з захапленьнем глядзіць на Трэцяга Хлопца. Канец першай сцэны.

Чон У Чхі зноў вытрымаў паўзу.

— Другая сцэна. Тая самая кватэра, але музыкі няма, бо пагулянка скончылася. Усе падлеткі валяюцца абы-як, пазасыналі на падлозе. Смаркачы, напіліся...

Дызайнэрка хіхіхнула, а за ёй ад здушанага сьмеху чмыхнуў увесь прадусарскі аддзел. Чон У Чхі працягваў:

— Прытомнымі засталіся толькі Прыгажэнная Дзяўчына, бо яна ж піла мінэралку, і, як ні дзіўна,

Трэці Хлопец, які спажываў якраз моцнае 23-працэнтнае віно. Прыгажэнная Дзяўчына і Трэці Хлопец сядзяць поруч і з асалодай глядзяць адно на аднаго. Тут хлопец абводзіць позіркам сваіх паснулых сяброў і з карцінным засмучэньнем хітае галавой, маўляў, о дзе дурныя — хіба ж так можна?! Потым зьдзірае з этыкеткі на сваёй бутэльцы прылепленую загадзя лічбу 2 і дэманструе лічбу 3. Прыгажэнная Дзяўчына ўсьміхаецца хлопцу. На экране мы бачым назву прадукта і голас за кадрам: «Слабаалькагольнае віно «Гунджон».

Тут Чон У Чхі зымітаваў нахабна-гнусявы голас сэульскіх гопнікаў:

— «Братэла, цьвяроза мысьліш!»

Усе запляскалі ў далоні. Толькі начальнік рэкламнага агенства, па сумяшчальніцтве артдырэктар, сядзеў нерухома. Нехта з прадусарскага аддзелу, улучыўшы паўзу паміж крыкамі ўхвалы, прыткнуў:

— Нічога сцэнарчык, інтэлігентны такі.

Тут схамянуўся артдырэктар:

— Ага, ёшкін кот, інтэлігентны! Вось менавіта, інтэлігентны!

Арт-дырэктару пайшоў пяцьдзясят другі, але знарочыста пярэстая хіповая майка на наетым пузе і нібыта падраныя кітчавыя кеды ў спалучэньні з даражэннымі абсадкамі сонечных акулераў і залаценным гадзіннікам, здавалася, крычалі: «Будзь кім хочаш, хоць ты ўсім адразу, — але толькі круціся!» альбо «Праца — добра! Грошы — добра! Кабрыялет BMW-6 — супэрнішчак!». Артдырэктарская ўсьмешка выпраменьвала ўсё цудоўна-чароўнае, што ёсьць у гэтым ладзе: дабрачынныя пакункі з шакалядкамі для бедных на Дзень Незалежнасьці, прылюднае паляпваньне бялюткай пульхнай да-

лоньню па сіроцкай шчацэ. Артдырэктар выглядаў, як пасол капіталістычнай добрай волі, якога былі разьмеркавалі ў камуністычны край, але зь нейкіх няўцямных, незалежных ад яго прычынаў ад'езд адклаўся, і ён пакуль вымушаны заставацца дома, сярод сваіх.

А ў прынцыпе, ён быў нармалёвы дзядзька. Работа такая — панты кідаць.

— Вось менавіта інтэлігентны, халера маць! — паўтарыў арт-дырэктар. — Чон У Чхі, ваш сцэнар вельмі цікавы. Якая выкшталцонасьць, мэтафара, мэсыдж! Але, але вы, Чон У Чхі, трохі схібілі... Дайце я.

Арт-дырэктар заплюшчыў вочы і, нібы празорца, які ловіць у паветры тонкія павуцінкі касьмічных сыгналаў з далёкіх зорак, пачаў вяшчаць гартаным, крыху зьбіўным голасам:

— У кадры Прыгажэнная Дзяўчына — зь вялікімі грудкамі, у купальніку — плавае ў джакузі... Не, адной Прыгажэннай Дзяўчыны замала... Тры, тры Прыгажэнныя Дзяўчыны... Не, пяць, Буда любіць пяцёрку, адным словам, многа, вельмі многа Прыгажэнных Дзяўчат зь вялікімі грудкамі плаваюць у басэйне на віле, дзе шуміць пагулянка.

Тут голас арт-дырэктара зрабіўся яшчэ пераліўнейшым, быццам у лейтэнанта-апалчэнца, а ў цывільным жыцці опэрнага сьпевака, які вядзе роту ў свой апошні бой зь японскімі акупантамі. Вачэй артдырэктар так і не расплюшчыў. Да таго ж, праз прыблізна аднолькавыя адцінкі часу ягоная прамова была пасечаная на аднолькавыя кавалкі, словаў па 20—25, і Чон У Чхі нават падумаў, што той атрымліваў свой сцэнар праз мысьленчыя эсэмэсы, дасыланыя яму найвышэйшымі цывілізацыямі.

Над авальным сталом апусьцілася зусім ужо гермэтычная ціша.

— Так, віла, джакузі. Не забудземся на пену ў басэйне... Дзяўчаты, дзяўчаты, дэманструем грудкі! Оў-кей, Першы Хлопец пайшоў. У руках у яго скрыня з 11-працэнтным напоем. Ён заваблівае рукой Прыгажэнных Дзяўчат: вылазьце — бухнём! Дзьве Прыгажэнныя Дзяўчыны, прынаджаныя, выходзяць з басэйну. Але астатнія засталіся ў вадзе. На беразе зьяўляецца Другі Хлопец са скрыняй 9-працэнтнага: «Вылазьце, дзяўчаты, я тут фاینую тэму прыцёг!» Але Прыгажэнныя Дзяўчаты сьмяюцца зь яго, дражняць: кладуць вялікі палец у рот і ўдавана смокчуць яго, маўляў, дзіця малое, смакчы свае 9-працэнтныя сікі. У рытме, у рытме ўсё. Ага, ага... І тут падыходзіць са сваёй скрыняй Трэці Хлопец. У ёй — наш «Гунджон». На этыкетках надпіс: «43 %». Прыгажэнныя Дзяўчаты ў ачмурэньні, пляскаюць у ладкі і, сьмеючыся, сьцягваюць Трэцяга Хлопца ў басэйн. Той ледзь пасьпявае паставіць скрыню на беражок. Але ён не пакрыўдзіўся, наадварот, вельмі рады апынуцца сярод красунь. Трэці Хлопец і Прыгажэнныя Дзяўчаты пачынаюць піць напой. Канец першай сцэны.

Адзін з графікаў засоп у прадчуваньні блізкай разьвязкі.

Арт-дырэктар, па-ранейшаму непрытомны, як бажаволак, працягваў:

— Другая сцэна. Канец пагулянкі. Камэра абягае прылеглую да басэйну тэрыторыю. Моладзь паснула, бо напілася. Валяюцца бутэлькі ад 9-і 11-працэнтных напояў. Дзьве Прыгажэнныя Дзяўчыны, што абралі 11-працэнтнае віно, сапуць побач зь Першым Хлопцам у недарэчным позах. Сьпіць і Другі Хлопец, абняўшы сваю 9-працэнт-

ную дрэнь. Тут гучыць запальная музыка, камэра наводзіцца на басэйн: там, там пагулянка ў самым разгары! Сотня, ці колькі іх там, Прыгажэнных Дзяўчат, лашчацца з Трэцім Хлопцам. Побач зь ім ідуць бурбалкі: напэўна, адна зь Прыгажэнных Дзяўчат знаходзіцца пад вадой...

— Камісія ня ўхваліць мінэт у рэкламным роліку! — зьнянацку выгукнула дызайнэрка, якая сядзела побач з Чон У Чхі.

Арт-дырэктар незадаволена выйшаў з крэатыўнай мэдытацыі і расплюшчыў вочы:

— Дурніца! Калі кліент улагодзіў усе пытаньні з продажам алькаголю падлеткам, дык ты думаеш, яны не даб'юцца ад камісіі па тэлебачаньні мінэту ў рэкламе?! Завуалюем, замажам, скіруем у прагрэсіўнае рэчышча...

Дырэктар ажно пазелянеў і дадаў па складах:

— Запомні, ты! Рэклама — перадавік прагрэсу...

— Рухавік, — зноў перабіла ўпартая дызайнэрка і адразу густа пачырванела.

Арт-дырэктар так імкліва нахіліўся да яе праз стол, што Чон У Чхі зьветрыў яго францускі адэкалён, якім той заўсёды запшыкваў дрэнны пах з рота, і засыкаў:

— Гэта праўда, ведзьма, рэклама — не перадавік прагрэсу... тут ты маеш рацыю... рэклама — гэта перадак прагрэсу.

Вочы дызайнэркі акругліліся, твар зрабіўся зусім чырвоным, і яна неяк па-нябожчыцку зьменшылася ў памерах.

Арт-дырэктар зрабіў у яе кантрольны стрэл вачыма, зноўку заплюшчыў іх і працягнуў свае звышчастотныя адкрыцьці:

— Значыцца, дзе мы былі?.. Ага, ага, басэйн, завуалюваны мінэцік. Трэці Хлопец абводзіць усіх

позіркам з робленым шкадаваньнем і апускае бутэльку з напоем ў ваду. Налепачка з лічбай 4 адклеіваецца і сплывае. Застаецца толькі лічбачка 3, то бок 3%. Ага, ага, слёганчык, голас за кадрыкам... Віно «Гунджон». «Братэла, цьвяроза мысьліш...» Ага, усё, здаецца...

Усе прысутныя, нават абражаная дызайнэрка і пасаромлены Чон У Чхі, як шалёныя, кінуліся пляскаць у ладкі. Але арт-дырэктар, не расплюшчваючы вачэй, ускінуў руку з паднятым указьнікам, каб сьціхлі, і працягнуў свае ультрачастотныя адкрышці:

— Кадр наўздагон. Адна з Прыгажэнных Дзяўчат падплывае да беражка басэйну, дзе стаіць скрыня з бутэлькамі нашага «Гунджону». Бярэ апошняю бутэльку, адкаркоўвае яе (яе твар буйным плянам), робіць глыток (у кадры налепка зь лічбай 3), косіць вочы, бо думае, што ап'янела. Яшчэ раз сёрбнуўшы, з гарачым энтузіязмам, расьпіхваючы іншых Прыгажэнных Дзяўчат, накідваецца на Трэцяга Хлопца.

Воплескі запаланілі залю. Арт-дырэктар расплюшчыў вочы і порстка пашыбаваў да Чон У Чхі.

— Вы заўважылі, Чон У Чхі, што мой сцэнар на першы погляд амаль ня розьніцца з вашым. Можна падацца, што я тут тое-сёе перакроіў для моды, і толькі...

Арт-дырэктар пахітаў галавой паволі, нетаропка.

— Але гэта ня так. Бо, Чон, ваш сюжэт у процівагу майму — суцэльная дрэнь. Ён прыдатны для гэтага паседжаньня, для гэтых халодных аматараў мэдыйных выкшталцонасыцяў, нам тут усім — мне, маім калегам — было цікава, але людзі па той бок экрану не прынялі б яго.

Арт-дырэктар скалупнуў са сваіх штонцаў няісную пляму.

— Давай во сьпярша прааналізуем сцэнар. Напачатку ты кажаш гледачу: калі вы ня будзеце піць, то зробіцеся неразумнымі, нецікавымі Першым і Другім хлопцамі. Гэта нармальны ход, бо ў нашых рэклямах мы ня толькі кажам: «Рабіце так, купляйце тое і тое — і ўсё будзе добра», мы яшчэ можам зрабіць наадварот — сказаць: «Калі вы ня зробіце так, калі вы ня купіце тое і тое, дык будзе кепска». І ў сваёй рэкламе ты надумаў ужыць гэты «навыварат»-мэтад. Аднак твая праблема, дурылка, што цымус гэтага мэтаду, каб у самым канцы роліка падсунуць гледачу слушны адказ. Калі першыя два хлопцы, пачынаеш ты, — фраеры, няправільны выбар, дык трэці, мусіш дадаць ты, ёсьць правільным рашэньнем. Рабіце, як ён, будзьце ім. Але ж, да вялікага жалю, паглядзеўшы твой ролік, глядач адчувае, што Трэцім Хлопцам, які адпаліў нагэтулькі выхітраваную камбінацыю з налёпкай, ім ніколі ня быць — як ні выжыльвайся.

Цяпер артдырэктар немігліва ўперыўся ў Чон У Чхі сваімі вачыма.

— І гэта вялікае ўпушчэньне, дзятлік, бо гледачам будзе няўтульна, непрыемна глядзець на занадта разумнага хлопца, ды яны прагартуюць твой ролік як непрыдатны для іх сюжэт. Разумееш, ты не дазваляеш гледачу зрабіцца Трэцім Хлопцам.

Арт-дырэктар неяк імкліва пасур'ёзьнеў, ягоны сыты глянec сышоў, і ён увадначас зблажэў з твару.

— А вось мой сюжэт глядач палюбіць. Ты, даўбенька, заўважыў, што я зрабіў з этыкеткамі, як выяўляецца ашуканства з налёпкамі ў цябе і як у мяне, якая паміж імі розьніца? У тваім сцэнары хлопец адрывае налёпку жэстам выкшталцонага

камбінатара. Гэткага бліскучага жыцьцязнаўцы. У мяне ж фальшывыя налепкі сплываюць самі. І ведаеш, чаму? Мой Трэці Хлопец не нагружае мазгі нават тымі хітрыкамі, якія сам жа прыдумаў. Мой хлопец не парупіўся іх прыклеіць як сьлед, бо ягоны хітрык — спантанны, ён прыдумаў яго мо за хвіліну да выхаду да басэйну. У адрозьненне ад твайго генія, які ноч, не, гады ня спаў, жыцьцё ня спаў, прыдумляў, што б яму такога выштукаваць, зімы і леты навывлёт цярпліва чакаў свайго шанцу, каб прыгожае жыцьцё скокнула да яго ў ложка. А мой Трэці Хлопец спаў спакойна, бо такія, як ён, сьпяць ой як крэпка, і ўсе дзеўкі будуць яго палюбэйшэн. І яму начхаць, ці атрымаецца хітрык, бо ён ведае, што калі ня пройдзе гэты, ён лёгка прыдумае яшчэ што.

І глядач зь лёгкасьцю ставіць сябе на месца майго Трэцяга Хлопца, бо мой сцэнар кажа: «Гэй, дружа, гэты экран — люстэрка, проста яно паказвае цябе, хіба ў будучыні, а ты ўжо там за шклом, той шчасьліўчык-абармот у басэйне, які абы-як наляпіў лічбу, ты — ён. Для дасканалага падабенства адно не стае бутэлькі ў левай руцэ, таму, будзь сябрам, ня трэба мудраваць, зьдзейсьні ўчынак — вазьмі “Гунджону”, каб адпавядаць адбітку па той бок люстра».

Гэта і ёсьць «навыварат»-мэтад, калі глядачу, на працягу ўсяго роліка паказалі непрыхарошанае жыцьцё, поўнае крэтынаў і паўдуркаў. Цяпер, калі глядачу здаецца, што экран зь люстэрка ператварыўся ў вакно, калі выходзіць у пагрозьлівую, поўную ўсеагульнай дурніны рэчаіснасьць, у канцы роліка мы прыдумалі для іх яшчэ адно, далёкае, люстэрка. І на гэтым люстэрку я выявіў майго Трэцяга Хлопца ў басэй-

не. Зьведаўшы шок ад дозы прыкрай рэальнасьці ў пачатку роліка, цяпер глядачы атрымалі ладную дозу заспакаяльнага, яны будуць верыць нам, нашаму Трэцяму Хлопцу яшчэ больш. Мы ж, Чон, рэклямнікі — малявальшчыкі на люстэрках, мы ж пяшчотна іх загушкваем: «Усё нармальненька, пупсік, ніякай пачвары не існуе, гэта твой дзіцячы кашмарык, усё ў парадку, працягвай какацца ў калготкі, насіць стылёвыя падгузьнічкі — у цябе ўсё будзе файненька».

Арт-дырэктар нэрвова пакалупаўся ў носе.

— Але мы з табой цудоўна ведаем, што здзейсьніць нешта — гэта не трындзец па прышпільнай мабілцы праз уштукаваную відэакамэру, здзейсьніць нешта — гэта ўзьняцца насупраць здарэньнай пракаветнай пачвары і сказаць: «А зараз усё будзе па-мойму». І моўчкі стаяць. Ёсьць такія людзі. І твой сцэнар кажа тое самае: паглядзеўшы на твайго Трэцяга Хлопца, людзі ня ўбачаць сябе нават у будучыні: у вакно, а не ў люстэрка будзе глядзецца абсалютна чужы ім чалавек. Яны ўбачаць, які ён разумны, дасьціпны, амбітны. Прыдумаў шыкоўны трук з налעпкамі, які — хоць раздушыся — ім у жыцьці не прыдумаць. Ну вядомая рэч, глядачы разумеюць, што за Трэцім Хлопцам стаіць капірайтэр. Таму яны будуць бачыць цябе, Чон.

Ты ж, ведаю, вырас на Поўначы. Пэўна ж, цябе няслаба ламалі ў дзяцінстве ў гэтых лютых камуняцкіх парадках, і ў дадатак я ўяўляю, як гэта было цяжка, колькі складанасьцяў трэба пераадолець, нягодаў перажыць, каб прыстасавацца да жыцьця тут, у вольным сьвеце, але ты даў злыбедам рады, і канчаткова даказаў тое гэтым таленавітым сцэнарам. І вось калі ла-

ска — ты абвесыціў людзям: я — Юры Пераможца на кані.

А ты што ж, думаеш, людзі нічога не адчуваюць? Ты што, мяркуеш, людзі вераць у элегантныя перамогі? Людзі выдатна абазнаныя, што за гэтую сваю таленавітасць ты заплаціў потам і крывёю, выпаленай зямлёй вакол сябе, раструшчаным на парахню лёсам... І вось таму, смаркачык, эфэкт люстэрка зьнікае — глядачам цяжка паставіць сябе на тваё месца, бо большасць зь іх не гатовыя ні на якія змаганьні з пачварамі. Проста нязвольныя. А ты, сусьлік, сваім разумнёнькім сцэнарам разьбіваеш усе да аднаго люстэркі: глядачы захлынаюцца праўдай.

Голас арт-дырэктара набыў сталёвыя ноткі:

— Ты звольнены, сабачы ваўчок. Мне не патрэбныя добрыя сцэнарысты, вундэркінд ты хрэнаў, мне патрэбныя добрыя ныральнікі. Мне патрэбныя людзі, якія трыццаць сэкундаў, адведзеных на ролік, могуць ня дыхаць. Бо бурбалкі, што не давала мне паказаць у этэры вунь тая мілая дзяўчына, якая таксама звольненая, ня так сабе бурбалкі, я іх ня проста так запхнуў у сцэнар. Гэта мае бурбалкі, трасца на іх, бо там быў я, гэта я лагодзіў Трэцяга Хлопца пад вадой. Бо мой Трэці Хлопец — гэта і ёсьць наш заказчык і глядач адначасова. А сябе, мілая дзяўчына, я выразаць не зьбіраюся.

Тут арт-дырэктар абвёў позіркам прыціхлых работнікаў.

— Дарэчы, і ўсе вы, тыя, што пляскалі сцэнару Чон У Чхі, звольненыя, бо ні чорта вы ня цяміце ў рэкламе... Але каб змякчыць вашу горыч, выблядкі, я скажу вам, што, хутчэй за ўсё, і мой сцэнар ня ўхваляць, што ад майго сцэнару застанецца ў найлепшым выпадку толькі сьлёган. Бо ця-

пер заказчык і глядач жадаюць мець люстэрка перад самым іхным сабачым носам, без усякіх там «навываратаў». Таму, думаю, што канчатковы варыянт будзе выглядаць так: у кадры тупа стаіць Трэці Хлопец, ля якога ўвіхаюцца, скажам, сто ці дзвесьце Прыгажэнных Дзяўчат і лашчаца да яго, ачмурэлыя ад ягонай крутасьці, а ён буйным плянам жлукціць свой «Гунджон», трасца на яго. І, ясная рэч, не ламае галавы, не прыдумляе аніякіх хітрыкаў з этыкеткамі, адно тупа стаіць і дурэе, бо яго проста дрэчыць ад сябе самога.

Арт-дырэктар перайшоў на бубнявае выкрыкваньне:

— А паколькі гэты мой сцэнар ня пройдзе, дык я звальняю і сябе, бо дазволіў марнаваць свой каштоўны час на мадыфікацыю гэтага сабачага роліка і пакінуў гэты хітрык з налёпкай у сцэнары, а ня выкінуў яго да халеры, бо я, каб я здох, маю сантымэнт да інтэлігентных і дасьціпных асобаў, да насычанага ўражаньнямі ды вытанчанымі эмоцыямі жыцьця і, як лох, заўсёды імкнуся паляпшаць сябе, як даўбак, люблю чытаць разумныя кніжкі ...

На вочы арт-дырэктара нагарнуліся сьлёзы. Ён выцер іх нехлямяжым рухам, а потым з кішэні сваіх хіповых штонцаў нэрвова выхапіў маленькі нікеляваны пісталет. Чон У Чхі і дызайнэрка ў страху падаліся назад. Арт-дырэктар ужо зусім моташна загаласіў:

— А ці ведаеш, сучы ты разумец, Чон У Чхі, што я вяду дзённік, у якім занатоўваю свае вершы і сьветлыя думкі?! Ці ведаеш, сабака ты сьвінскі, што я кахаю дзяўчыну?!. І ўсёй гэтай лухтой я заняты замест таго, каб рэальна, чуеш, гад ты, рэал-рэальненька рабіць грошы!..

Курок спружынiста рыпнуў, паветра раструшчыў грывотны зык, i на офісную рэпрадукцыю пікасавых «Музыкаў», што ўпрыгожвала сьцяну залі паседжаньяў, пырснуў дождж з артдырэктарскіх мазгоў.

5. Габэлен стагодзьдзя.

Цяпер, едучы начной шашой у Пхеньян, Чон У Чхі прыгадаў габэлен «Капіталізм і Камунізм», што цягам колькіх гадоў вышывала ў зацішнай сэульскай вар'ятні ягоная матка.

На габэлене выяўлена, як Бог сваёй усёмагутнай сутнасьцю прымушае чалавека ўзяць у правую руку лязо i секчы ім вены ўласнай левай рукі. Гэта не падлягае пярэчаньню. «Ты ня можаш ня біць сябе, чалавеча, бо гэта загадваю табе Я», — кажа Бог. Але літасьцівы i міласэрны, пакідае выбар зброі за чалавекам.

Сярод шмат якіх лёзаў, прыдуманых за ўсю гісторыю, найчасьцей чалавек абірае тупое лязо капіталізму. Узяўшы яго, бярэцца рэзаць сабе вены, як няўмольна загадвае яму Бог. Сьпярша нямоцна. Але ж паколькі лязо капіталізму ня вострае, на скуру застаюцца адно неглыбокія сьляды, падобныя да тых, што ўтварае гумка ад майткаў.

Раз, i яшчэ раз, дзень пры дні, месяц за месяцам. Выніку — нуль. Нічога не працуе. Нікчэмныя высылкі.

Дарма што гутарка вядзецца пра нявечаньне ўласнага цела, але чалавека дапякае ня гэта, яго злуе, даводзіць да разьёшанасьці якраз безвыніковасьць дзеяньня. Вось жа я, на зямлі i пад небам, Госпадзе, выконваю загады Твае, i, здаецца, усё як мае быць, але ці ж мог я ўявіць карціну больш недарэчную, калі жыцьцё сваё толькі па-

чынаў, што буду бавіць свае дні, размахваючы тупым лязом, ці ж мог прадбачыць гэтую прыкрою безвыніковасьць шляху свайго, жалю варты нітуды-ні-сюды? І калі наканаваў Ты мне лёс такі, дык давядзі да самага яго канца мяне. Чалавек гатовы на ўсё, каб хоць нешта ў яго атрымалася. Каб спраўдзіць хоць што ў гэтым жыцці. Ужо ня важна — шкоднае, карыснае... страшнае...

Толькі б ня біць, ня жыць гэтак тупамерна. Ад такой распачы няўдачніка частата і сіла ўдараў па вене паступова павялічваецца: сям-там скура пачынае лопацца.

Папраўдзе кажучы, Бог ня толькі пакінуў выбар ляза за чалавекам, ён нават не сказаў, як гэта трэба рабіць. Дый частату ўдараў таксама ня вызначыў. А як Бог па завядзёнцы маўчыць, то, што заўжды здараецца сярод людзей, Ягоны загад абрастае дагадкамі і навастворанымі правіламі. Тыя правілы, у сваю чаргу, нараджаюць новыя правілы, якія ёсьць вытворнай не ад Божых заветаў, а вытворнай ад вытворнай і якія, зразумела, усё далей адбываюцца ад першапачатковага наказу.

Тым часам скура на руцэ пакрываецца шматлікімі сінякамі, скуранае ашмоцьце зьвісае крывавымі стужкамі, і чалавек жахаецца: «Авой, што гэта я?!» Але тут ён успамінае загад, дадзены яму ня кім-небудзь, а самім Богам, і Ягоны загад цяпер зьбянтэжанаму, зьведаўшаму пэрыяд прыкрай безвыніковасьці чалавеку больш чым калі падаецца безварыянтным і строга акрэсьленым: трэ біць. Сьвядомасьць неўтаймоўнай плыньню захлынаюць шматлікія самасуцяшэньні: «Можна трываць, можна біць і трываць, усё будзе добра, толькі рука, ну, максымум — ампутуюць руку, ну, ампутуюць, а людзі жывуць і без рукі».

Такая жудасная, мажліва, самая страшная карціна капіталізму: чалавек, хоць і пакутуючы, зацята нявечыць уласныя цела і душу, зрабіўшыся машынай, якая руйнуе сябе з імпэтным пастаянствам. І суцяшаецца, дзе нельга суцяшацца. І гэтая жахлівая засяроджанасьць на рубаньні: дзень у дзень, сям'я — набок, каханьне — прэч, мёртвае да мёртвых, даляр да даляру, ена да ены. Драпежная сканцэнтраванасьць на членашкодніцтве пакрысе паглынае ўсё астатняе жыцьцё.

У псыхіятрычнай лякарні, куды неўзабаве пасля паховінаў прыехаў Чон У Чхі, каб забраць матчыны рэчы, прыбіральшчыца, зусім сівая бабулька, па сакрэце паведаміла, што ў дзень, калі ягоная матка адышла да Бога, у пакой завітаў дырэктар вар'ятні (дарэчы, слынны прафэсар), каб прасачыць, як санітары будуць спакоўваць яе небагаты скарб. І ў момант, калі ён згледзеў на сыяне пакою гэты габэлен, дык там жа на месцы зьехаў з глузду, гаротнік. Убачыўшы «Капіталізм і Камунізм», распавядала прыбіральшчыца, дырэктар дзіка заверашчаў, не раўнуючы малпа, пачаў караскацца на сыцены і ўрэшце палез цалавацца да санітараў. Санітарам нічога не заставалася, як спавіць дырэктара ва ўтаймоўную кашулю і пакінуць яго ў былым матчыным пакоі — цяпер у якасьці пацыента.

— А можа, так і лепей, бо ўжо сьпівацца пачаў — жонка сышла, — падсумавала бабулька.

Яна жэстам паклікала Чон У Чхі за сабой углыб доўгага калідора, абапал якога шыхтаваліся бясконцыя дзьверы, і моўчкі хітнула ў бок адных зь іх. Праз маленькае вочка Чон У Чхі зазірнуў усярэдзіну: у пакоі, абабітым жоўтым плюшам,

ля акна сядзеў скарлючана-ціхмяны, з шклістым позіркам, дужа зарослы і, без сумневу, зусім звар'яцелы экс-дырэктар лякарні.

На матчыным габэлене таксама было вышыта, як чалавек абірае іншую зброю: вострае лязо камунізму — крышталёвы, бліскучы, дыямэнтавы мечык, што зіхаціць зь недасяжных пікаў. І процьма няведама з-пад якой калоды павыпаўзалых вешчуноў гучна выдыхае ў вуха: «О, як ён нагадвае бэтлеемскую зорку! Давай, давай, чалавеча, пакаштуй гэтага!»

Чалавек бярэ лязо і наносіць сабе ўдар. У процівагу першаму, лязо камунізму вострае. Але кроў з раны ня пырскае фантанам — надта ўжо тонкае лязо. На руцэ праяўляецца чырвоная нітачка стыгмату. І, пакрываючыся сеткай з чырвоных капіляраў, чалавек поўніцца нязвыклай датуль вытанчанай чысьцінёй — далібог, нічога падобнага ў яго раней не было! Набывае яснасьць думак і цьвёрдасьць жэстаў. Кожны ўдар лязом камунізму прыносіць унутраную сьвежасьць, нязнаную раней ўзьнёсласьць. З захапленьнем аглядае чалавек гэтыя ніткі: яны такія прыгожыя, далікатныя, такія дасканалыя ў сваёй далікатнай зграбнасьці, што ён бачыць у іх ня раны, а прыкметы прасьветленасьці і першага кроку да вечнага збавеньня. У адрозьненьне ад практыкаваньняў зь лёзамі капіталізму, частата ўдараў не павялічваецца, бо чалавек смакуе кожны ўдар: нясьпешна выбірае прыдатны лапik скуры, любоўна цэліцца і з замілаваньнем б'е. Дый ня чуе небясьпекі: цела аздобленае танюткімі пунсовымі паскамі, і толькі.

І нягледзячы на тое, што Бог у загадзе казаў адно пра руку, чалавек у прыліве пачуцьцяў пе-

раходзіць на іншыя часткі цела і пачынае лупцаваць лязом камунізму сваё перадплечча, потым грудзі, жывот. Пасьля, цалкам спаласаваўшы сябе чырвонымі пісягамі, бярэцца нявечыць свайго бліжняга. Вядома, першы ўдар ляза прыходзіцца на руку ахвяры: як сябе пачынаў біць ад венаў, мяркую чалавек, гэтак і іншых трэба. Хоць Бог, загадваючы біць, увогуле не казаў нічога пра іншых і, ясная рэч, па якім месцы лупіць.

Пакрысе цела ахвяры таксама пакрываецца чырвонай сеткай, што лашчыць вока навасьпечанага ката і магутным фантамам сілкуе ягонае нядаўна ўзьніклае пачуцьцё прыгожага. Потым яшчэ хтось робіцца ахвярай, і яшчэ адзін, і яшчэ... Канца няма.... Тым часам кат, дашчэнтую ўшпіляны чырвонымі шнарамі, пачынае крывавым манга разпаўзацца, развальвацца на кавалкі.

Чон У Чхі гісторыі пра раптоўнае вар'яцтва прафэсара веры ня даў. Заўжды ёсьць людзі, якія далдоняць, маўляў, псыхіятры — патэнцыйныя вар'яты ці ад нараджэньня ненармальныя, і, пэўна, таму абіраюць гэтую прафэсію, каб быць бліжэй да падобных да сябе. Чон У Чхі належаў да тых, хто, наадварот, лічыць, што дырэктары вар'ятняў — псыхічна здаровыя людзі, іх ня так проста зьвесці з глузду, а пагатоў нейкім габэленам. Калі ўжо сапраўды дырэктар лякарні крануўся праз матку, дык адбылося тое дзякуючы не габэлену, а гутаркам, у якія, вераемя, яна ўцягвала яго падчас рэгулярных доктарскіх аглядаў. І зноў жа Чон У Чхі моцна сумняваўся, што спрактыкаваны прафэсар трапіць у бездань вар'яцтва праз такія простыя рэчы, як габэлен або збытная гаварнеча. Матка, вядома, была здольная давесці да шалу каго заўгодна,

але ж прафэсійна падрыхтаваны доктар — занадта нават для яе. Ад матчыных маналёгаў, спрабаваў лягічна думаць Чон У Чхі, сапраўды мог звар’яець непадрыхтаваны пачатковец, а прафэсар, хутчэй за ўсё, толькі моўчкі разыюшваўся, але ж здаровы сэнс захоўваў. У гэтай вялікай бітве розумаў, разважаў далей Чон У Чхі, псыхіятар усё ж адолеў матку, хоць і зь цяжкасьцю вытрымаў націск яе выкшталцонага трызьнення.

Як быў глыбока перакананы Чон У Чхі, падзеі ў псыхлякарні разьвіваліся паводле наступнага сцэнару: на першым доктарскім аглядзе матка паводзіла сябе прыстойна, гаварыла толькі разумныя рэчы і напрыканцы сустрэчы ласкавенька напрасілася заходзіць часьцей. Дырэктар, зачараваны далікатнымі манерамі і залагоджаны падпушчанымі на яго адрас лёстачкамі, пагадзіўся. Але неўзабаве моцна пра тое пашкадаваў, бо дзень пры дні мусіў слухаць, як матка пранікнёным голасам прамаўляе палымяныя маналёгі пра караблі з паперы, пра падземную краіну і пра тое, што Кінг-Конг быў карэйцам. Выпрабаваньне прафэсарскага глузду доўжылася шмат часу. Год за годам трываючы такія вар’яцкія прамовы, дырэктар лякарні ўшчэнт спакутаваўся. Матка зьяўлялася яму ў жахлівых снах, і ён зь енкам ускідваўся сярод ночы і плакаў, як дзіця. Не запальваючы сьвятла, выходзіў на кухню, дзе ад страху і роспачы, што заўтра ў кабінэце зноў убачыць яе, піў валяр’янку, курыў і па-сабачы скавытаў на месяц. Дырэктаравай жонцы тыя начныя канцэрты ў цыгарэтным дыме абрыдлі, і яна сышла. Пакінуты, ён зарос як гамадрыл, пачаў зазіраць у бутэльку.

Гэтак жыцьцё прафэсара ператварылася ў пекла. Але штодня, прачынаючыся ў халасьцяцкай

нары ды гледзячы ў пабітае плямамі іржы ваннае люстэрка на свой непаголены апухлы твар, дырэктар паўтараў сабе, што ён, чорт яго бяры, прафэсіянал і што павінны годна несцьці імя прафэсара псыхіятрыі. Дзякуючы аўтатрэнінгу ці яшчэ якім мудрагельствам, якім вучаць будучых псыхіятараў у мэдынстытутах у сукупнасьці зь нязломным характарам, ён годна выстаў у псыхічную навалу.

Пэўна, думаў Чон У Чхі, калі матка памерла, то дырэктар пасьпяшаўся ў пакой, каб чыста па-чалавечы парадавацца матчынай сьмерці, адсвяткаваць заслужаную перамогу розуму над шалам, клінічнай псыхіятрыі над клінічным псыхам, зазнаць трыюмф лекара над пацыентам. Ён адно хацеў паставіць глустую кропку ў бітве тытанаў, у якой стаў пераможцам, бо сапраўды адолеў матку ў супрацьстаяньні дзвюх варожых ідэялёгіяў. Першая ідэялёгія, лютая і змрочная, апантана цьвердзіць, што Барабашка існуе, сьцены размаўляюць, а эгіпецкія піраміды абслугоўвае раса разумных вожыкаў. Другая ж, якой і пільнаваўся дырэктар, чыстая, сьветлая, нясе на бялюткіх крылах толькі дабро і здароўе: усё лухта, не выдумляйце, нічога такога на сьвеце няма і ня будзе, бо жыцьцё чалавечае — адно нудотнае чаргаваньне шэрых запыленых дзён, і нуда гэтая — галоўная перавага і паратунак для розуму.

Але ў палаце былой пацыенткі самыя звычайныя пачуцьці радасьці, што перапаўнялі дырэктара, згулялі зь ім дурны жарт. Прафэсар так моцна цешыўся, што больш ніколі ў сваім жыцьці не пачуе пра папяровыя караблі-чарапахі і пра айчынных зайцоў-іспалінаў, бо сабачая псыхія нараэшце, хвала Богу, задрала капыты, ажно ягоная аб-

салютна здаровая галава, якая шмат гадоў запар
мужна стрымвала наймагутнейшы мэнтальны
ціск глуданутых гісторыяў, гэтым разам, на жаль,
ня вытрымала непамернай, ўсёпаглынальнай ве-
сялосьці — і спадар прафэсар на месцы гэтак бур-
на адышоўся ад розуму.

А каб зьвесыці з глудоў спрактыкаванага псы-
хятра нейкім там габэленам ці там звычайнымі
гутаркамі? Не сьмяшыце мяне!

6. Як маўчаць па-карэйску.

Калі б якісь пабочны назіральнік пацікавіўся
ў Чон У Чхі пра філялягічныя адрозьненні паміж
Поўначчу і Поўднем — ого, колькі б ён апавёў!

Голі-молі, адрозьненні ў карэйскай мове! Маў-
леньне жыхароў капіталістычнага Поўдня вылуча-
лася вобразнасьцю, квяцістай мэтафарычнасьцю,
а параўнаньні былі нагэтулькі выбухова-дзёрзкія
і адначасна бязважка-вытанчаныя, што на сэуль-
скіх вулках само паняцьце «прафэсійны літаратар»
кожны дзень ставілі пад сумнеў сваімі сакавітымі
дыялёгамі звычайныя, шараговыя мінакі. Най-
тупалобейшы гопнік у ляютнай сваёй гутарцы
з такім самым бэйбусам ля піўніцы ў сэрцы ста-
лічнага мікрараёну загібаў гэтак вобразна і ёміста,
што любы штатны пісака мог бы ад распачы зьесь-
ці свой бэрэт.

Сакрэт высокай паэтычнасьці маўленьня жы-
хароў Поўдня быў такі: прайшоўшы нейкую дзіў-
ную хуткасьпелую мутацыю, жыхары капіталі-
стычнага карэйскага краю неверагодным чынам
займелі асобны, незалежны ад галаўнога, дадатко-
вы мазгавы цэнтар, які месціўся ў роце ды беспя-
сярэдна падначальваў сабе губы, сківіцы і язык. Да

таго ж, бліскавічная эвалюцыя зьліквідавала ўсе перашкоды і шлюзы-тармазы на шляху ад падуманага да сказанага, то бок зусім скасавала частку мозгу, адказную за фільтраваньне базару. Цяпер, калі органы, удзельныя ў маўленьні, ня маючы перапоны, без купор і стрыманьяў выкідалі даастанку ўсё створанае галаўным мозгам — мудрагелістыя суплёты асацыяцыяў і шматлікія ўзьвівы фантазіі, — на вялікае дзіва, на выхадзе — словы ўжо выляталі вонкі — поўнага бязладзьдзя і надта шчырай дурніны не ўзьнікала, бо ротавы мозг моўцы на ляту брытаў словы, хапаў іх губамі, пры дапамозе языка і паднябеньня карэктаваў прамоўленае, шліфаваў ці нават загадваў горлу ўдыхнуць іх назад, або рабіў, каб яны захраслі на зубах, як у мэмбранах, і потым, хуценька адсеяныя, выплёўваў, рупліва выкалупліваў на белы сьвет заложна, ужо выпрацаванымі, выштукаванымі. Са сказамі адбывалася нешта падобнае: прамовіўшы фразу, але яшчэ ня выпусыціўшы яе за межы ротавай парожніны, моўцы хапалі яе языком, не раўнуючы каровы, маланкава перамолвалі зубамі, а потым шпурлялі тую слоўную жуйку ў нутро, праз імгненьне, хоць сабе і не пазбаўленая дурніны, але ўпарадкавана-перастрававаная фраза зноў вярталася ў ротавую парожніну, каб выскачыць вонкі трапным тугім мячыкам.

Вельмі часта здаралася, што вышпурнутая ў сьвет бздур пасьля дадаваньня да яе некалькіх віртуозных штрышкоў паверх пэцканіны, такога сабе грунтоўнага касмэтычнага рамонту, ператваралася ў эксклюзіўны прыклад людскога красамоўства. Да таго ж, сказанае, якое было ня вынікам звычайнага, з усімі яго плюсамі і мінусамі, мысьленьня, а, хутчэй, аральных мудрагельстваў,

дзіўным чынам рабілася яскравым узорам непаўторнай аўтэнтычнасці і адпрыроднага шыку, усё роўна як знарок абцёрхання фірмовыя джынсы. Такія хай сабе безгаловыя, але як бы ад душы прамовы, бяз хібы заўсёды цялялі ў самае вока: выклікалі праўдзівую, усёабдымную спагаду або глыбокую, аж да трымценьня, пашану ці наструнена-абсалютнае разуменьне — у залежнасці ад мэтаў моўцы.

Нават ад прыроды непрыхавана дурныя людзі, якія ў іншых краях і ня надта прэтэндавалі б на што, тут, на Поўдні, маглі запакаваць свае жалю вартыя думкі ў прывабную абгортку згламээданай на скорую руку мудрасці і, у дадатак, успадкаваўшы спрадвечную здольнасць карэйскай нацыі спрытнюча карыстацца моўнымі напрацоўкамі мінулых пакаленьняў, маглі аздобіць іх крылатымі фразамі, прымаўкамі з увагай да лягічных націскаў.

Калі раней галаўны мозг марнаваў сілы на кантроль за падуманым, дык цяпер выслабаненую энэргію жыхары Поўдня трацілі на ацэньваньне сказанага: уважліва, як дбайны гаспадар на вясковым кірмашы правярае конскія зубы, аглядалі сказ, каб спрытна абгуляць яго або ўзмацніць наступным, каб запісаць фразу ў памяць дзеля эфектнага яе паўтору.

О, зыкі чараўніцтва!

Паўднёўцы выходзілі на вуліцы, як на трэніроўку, цягам якой можна палепшыць свае прамоўніцкія навыкі (а найбольш дасканалыя дасягалі стану, пры якім іхны ротавы мозг працаваў зусім без дапамогі галаўнога), прагнулі сутыкненьня на рытарычным двубоі зь нейкім дасьведчаным супернікам. Прыкладам, са зьеўшай зубы ў штодзённых крыках-сварках пэнсіянэрскай, былой

прафсаюзнай актывісткай, у якой замест дыхавіцы і лёгкіх у горле ўсталяваны невялічкі касьцельны арган з латуневымі трубамі — зь яго дапамогай яна нязмушана і зухавата сее першабытны жах між касірак супэрмаркетаў. Або можа пашчасьціць паджачца з прафэсійнымі вулічнымі скандалістамі: яны ў пасьяабедзенны час рухавымі сусьлікамі вылазяць на паляваньне. Зазвычай тое паляваньне вядзецца на народжаных пад нешчаслівай зоркай маленькіх хлопчыкаў, якім собіла наступіць сусьліку на нагу, ці на маладых прадавачак у садавіновай краме, што пры ўзважваньні парачкі бананаў незнарок забыліся адзець аднаразовую цэляфанавую пальчатку. Тады, падціскаючы хвост, сусьлікі становяцца ў баявую стойку на заднія лапкі і пачынаюць хутка-хутка плявацца словамі ў твар ахвяры, і празь нейкі час няўключным хлопчыкам і гаротным прадавачкам здаецца, што сусьлік не выпрадукоўвае словы дыхавіцай і ротам, а карыстаючыся марзянкай, наносіць частыя ўдары мокрым шурпатым носам ім у лоб.

Мабыць, на Поўдні, з прычыны вялікай моўнай актыўнасьці, людзі, чья праца наўпрост зьвязаная з разумовай дзейнасьцю і чыёй функцыяй у грамадстве ёсьць стварэньне нейкіх тэарэтычных канструкцыяў, мэнтальных замкаў і ўсяго таго, што ніколі не парупіцца дадумаць звычайны абываталь, не змаўкалі зусім, балбочучы за семярых. Палітыкі, духоўныя лідэры нацыі і размаітыя экспэрты раскідваліся ідэямі, як блізкаўсходнія тэарысты бомбамі: сярод шумлівага натоўпу на гарадзкіх сьвятах і ў тлуме кавярняў, у салёнах аўтобусаў і на гаманкіх вуліцах. Прафэсійныя гаварыльцы прымудраліся запхнуць свае зьмястоўныя развагі ў тосты, падарыць уласнае шмацплянавае бачаньне

праблемы крэўнікаам замест вясельных дарункаў, а на Дзень маці прэзэнтаваць каханым жанчынам свой аб'ектыўны пункт погляду. А тыя з штатных гаварыльцаў, што дасягнулі пэўнага статусу ў грамадстве, увогуле практыкавалі масіраваныя дывановыя бамбаваньні ўсёй краіны. Бомбы — карысныя думкі і слушныя прапановы, абрынутыя на пачэснае паспольства, даводзілі да псыхозу цэлыя рэгіёны. Падчас публічных слуханьняў у парламэнце па нацыянальнай бясьпецы тыя дзеячы на хаду распрацоўвалі і выплёсквалі на публіку бліскучыя праекты глыбіннага адпілоўваньня ўсёй паўднёвай часткі ад мацерыка і далейшага яе адшвартоўваньня ад Карэйскай паўвыспы ў адкрыты акіян дзеля фізычнага адасабленьня ад варожай Поўначы. Прышоўшы ў якасьці гасьцей на дзіцячыя перадачы ў жывым этэры, яны перад зачараванымі дзеткамі і пераапанутымі ў мішутак ашаламленымі дарослымі акторамі ганарліва агучвалі свае напалеонаўскія пляны адчувальна павялічыць каэфіцыент карыснага дзеяньня хатняй мясарубкі.

Аўдыторыі гуманітарных факультэтаў Сэульскага ўнівэрсытэту на пачатку лекцыі нагадвалі гарадзкі цір, куды неспадзеўкі, праламіўшы сыяну, трыюмфальна ўкатваецца сапраўдны танк і, трушчачы гусеніцамі стойку са сьмеху вартымі дробнакалібэркамі, пад'яжджае ўсутыч да мішэняў. Завітаўшы ў клясу такім самым чынам, усьмешлівы пан прафэсар вызірае з сваёй пакрытай стопудовым ай-к'ю, вежы-катэдры. Кідае нядбалы дабрыдзень і, пераможна бліснуўшы лінзамі, скіроўвае сваю рулю-рот, набітую навуковымі выкладамі і акадэмічнымі распрацоўкамі, на далікатныя студэнцкія мазгі, каб ва ўпор расшкума-

таць гэтыя ўбогія, прызначаныя для іншай зброі, цэлькі.

Пасьля трох параў ачмурэлыя студэнты выпаўзалі з кампусу, трымаючы на руках дрыготкае начынне сваіх чарапных каробак. А ля брамы іх, агаломшаных дазваньня, чакаў вахтар, звычайны сэульскі алкаш, каб па чарзе зрабіць кожнаму зь небаракаў кантрольны стрэл у галаву — за дваццаць сэкундаў жвавенька апавесьці ў ролях, як яго ўчора замялі мянты, і кораценька, два-тры сказы, ня больш, выкласці сваё аргумэнтаванае меркаваньне, за якое месца трэба вешаць клятых камуністых.

Тэлевізар проста ламіўся ад супэргаваркіх гасьцей студыі. Он-лайн стваралі нябесныя мігдалы, што за лічаныя хвіліны перажывалі пару неўтамаванага росту, шалёна буялі, духмяніліся, дурманілі, натхнялі на вялікія зьдзяйсненьні і, перабітыя рэклямнымі паўзамі, не пасьпяваючы прынесці плады, чэзьлі маладымі, але на карысьць новых, яшчэ больш выкшталцонных ідэяў-прысадаў, якія тут жа ўзьнікалі ў галовах запрошаных і пасьля перапынкаў прарасталі ў жывым этэры з такой самай нязмушанасьцю.

У Чон У Чхі, неабыякавага да прыгожага слова, склалася ўражаньне, што на ягоных вачах нараджаецца выкшталцона-непараўнальная паэзія, і ў тым нараджэньні ўдзельнічае ўся нацыя пагалоўна. Яго апанавала дваістае пачуцьцё: з аднаго боку, ён моцна цешыўся, прагна ловячы на вуліцах моўныя пэрліны макабрычных памераў, а з другога — паглядзеўшы на буяньне паспалітага красамоўства, расчараваўся ў сваім літаратурным таленце, бо ягоныя штудыі побач з паэтычнай паводкай на сэульскіх вулках падаліся знарочыстымі пляўкамі жалю вартага графамана. Калі-нікалі ў Чон У Чхі ўзьнікала неадоль-

нае жаданьне махнуць рукой на ўласныя сярэдне-статыстычныя вершы і цалкам прысьвяціць свой час працы гарадзкога этнографа, зрабіцца ўважным сьведкам вялікага паэтычнага выбуху, што грывнуў у Паўднёвай Карэі напрыканцы дваццатага стагодзьдзя, перакваліфікавацца ў такога сабе летапісца, руплівага, але няўдоранага.

Калі зрэдчас насельнікі Поўдня пераставалі мянціць языкамі, то зьяўлялася адчуваньне, нібыта яны з усімі трыбухамі ўваліліся ў маўклівую прорву. Быццам між тымі двума станами — цішай і гаворкай — ніякае сувязі няма, не... Калі паўднёўцы нарэшце спынялі сваю бяздонную гаварнечу, у іхных вачах не было відаць ані прыкметы разумовай дзейнасьці, а самі яны нагадвалі адлучаныя ад электрычнасьці гульнёвыя каўбопадобныя аўтаматы ў казіно на борце марскога парому, што курсаваў паміж Сэулам і Токіё. Актыўна ўдаючы жывога, той каўбой толькі хвіліну таму зіхцеў-сычэў, гарачыўся, глытаў і раскідаў манэты, а цяпер працоўны дзень скончыўся, прыбіральшчык вымкнуў электрычную лычку і ра-аз — рыхтык убогае пудзіла: цела, абалонка ёсьць, а начыньня — ані.

Гаворка паўночнікаў, у адрозьненьне ад гаворак жыхароў капіталістычнага Поўдня, пераходзіла ў маўчаньне натуральным чынам. Скупая і шурпатая, яна жыла ў іх падчаркай. Чалавек змушана вымаўляў адно слова і лічыў за лепшае дадаць астатнія моўчкі, ня ўголас. Недагаворанасьць, абрывістыя фразы і красамоўныя жэсты на камуністычнай Поўначы былі ва ўжытку заўсёды. І ўсе разумеюць, пра што чалавек прамаўчаў: вось тут — клічны сказ, а тут — трапнае слоўка.

У царстве моўкнай гаворкі паўночнікі пачуваліся як рыбы ў вадзе, ведучы актыўна-глыбіннае жыццё: раніцой ладзілі гарачыя дыскусіі з самімі сабой, за якія словы, на жаль, сказаныя ўчора, трэба чакаць небяспечных наступстваў сёння, а ўвечары, стуліўшы вусны, палымяна раіліся, ад вымаўленьня чаго б такога недарэчнага засьцерагчыся заўтра.

Ад падуманага да сказанага разумовая плынь паўночнікаў не перацякала гэтак вольна. Гэтая мяжа дбала ахоўвалася, і таму словы выліваліся з мозгу накшталт таго, як качавыя плямёны ў мангольскіх стэпах малымі штуршочкамі выліваюць запарку з чайнічка ў свае дробныя гарбатныя кілішкі, а ўсе да апошняга целарухі прамоўцы скіраваныя на адно: як бы так злаўчыцца і найлепей пацэліць у пастаўленную пад носік невялікую, абмежаваную крымінальным кодэksam і асудай грамады, плыткую ёмістасьць, не праліўшы пры гэтым ні кроплі.

У перапынках паміж жыццёвымі прыгодамі і падчас вечных нутраных дыскусіяў паўночнікі ўсё ж улучалі хвілінку, каб амаль з рэлігійнай багавейнасьцю ўзьнесьці малітву-падзяку сваёй негаварлівасьці. Мудрасьць і маўчаньне настолькі перапляліся, што калі б нехта з тутэйшых навукоўцаў наважыўся зрабіць дасьледаваньне, што з гэтых дзвюх рэчаў ёсьць першакрыніцай, дык яго, пэўна, з маўклівай згоды большасьці саслалі б на лесапавал за марнаваньне народных грошай, бо такія досьледы прызналіся б шкоднай дурнотай, усё роўна як цягамотная спрэчка пра першынства яйка і куркі.

Лучылі ж дзье такія розныя палоўкі карэйскага народу дужа папулярныя як на Поўначы, так і

на Поўдні публічныя песнясьпевы — ці не адзінае грамадзкае мерапрыемства, якое ў абедзвюх краінах праводзіліся падобным чынам. Публічныя песнясьпевы нагадвалі караоке, але замест караоке-бару — набіткаваная, пальца ня ўсунеш, заля местачковага Дому культуры з абшморганымі крэсламі-тройкамі. Аўдыёўстаноўку замяняе разьбіты раяль або задыханы акардэён, а на месцы прыдуркаватага ды-джэя — імпэтная мадам з пафарбаванымі ў агнёва-рыжы колер валасамі.

Апошнія наладжваньні людзкога аркестру: шаргатлівае гартаньне засьпяваных да дзірак песеньнікаў, гугнявы басок мясцовых п'яніцаў і, нібы спроба смьчка па скрыпцы, шчымлівы енк немаўлятаў, якіх прывалаклі на імпрэзу вечна цяжарныя кабеты. Потым кароткая паўза з пахам таннага курава і пшыканьнем адкаркаваных піўных бутэлек. Далей — урачыстае intro рыжай мадам і ша, тры пятнаццаць: у нястройным, але натхнёным хоры ўсе жыхары мястэчка, малітоўна склаўшы вусны, старанна выводзяць якісь шлягер-супэрбаявік сямідзясятых — і ўтрапёная маўклівасьць паўночнікаў (ці залішня гаварлівасьць паўднёўцаў) улагоджваецца, ураўнаважваецца ў знаёмай да дрыжкаў мэлёды.

Тулягі з камуністычнай Поўначы не баяліся і любілі сьпяваць на публіцы, бо, у процівагу звычайнаму маўленьню, сьпевы не зьвеставалі для адкрывальнікаў ратоў ніякіх благіх наступстваў. Сьпяваючы, ня трэба выказваць уласныя думкі, мажліва небясьпечныя. Няма прыкрых абмовак, што цягнуць за сабой доўгі ланцуг непрыемнасьцяў, — гарлай сабе, як напісаў паэт-песеньнік-ардэнаносец, і ня бойся. З тае ж прычыны людзі Поўначы ўпадабалі накрываць лэзунгі і чытаць на памяць вершы клясычных паэтаў: з чайнічка нічога свайго, а значыць, нічога залішняга.

Словаголікі ж з капіталістычнага Поўдня падчас публічных песьнясьпеваў пачыналі з гонарам лічыць, што самі вынайшлі гэтыя зграбныя радкі, і доказам таму — неаспрэчны, відавочны факт: у дадзены момант словы песьні вылятаюць зь іхных уласных ратоў. Да таго ж, пры сьпевах іхнае ўлюбёнае красамоўства вымагала мінімальнага высілкаў: своечасова зазірай у песеньнік і досьць. Такія казытліва-мільготныя думкі прыносілі паўднёўцам ружовую ўсьцешанасьць атрымаўшага вялікую зьніжку спажыўца: іхныя раты растуляліся энэргічней, пеюны зубялява ўсьміхаліся адно аднаму і былі шчасьлівыя.

Што да саміх песьняў, то большасьць як паўночных, так і паўднёвых шлягераў мела практычна адзін сюжэт: пасья дзённае бітвы, адвячоркам, калі краявід сьцеліцца прамалаяваным да апошняй рыскі алейным пэйзажам, малады салдат ідзе па вызваленым ад японцаў (амэрыканцаў, кітайцаў, паганых камунякаў, праклятых паноў) родным горадзе і наноў дзівіцца яго хараству. Песьні, як з прынукі перасыпаная невытлумачальна дурнаватымі мэтафарамі («завісла поўня стратастатам у высях стратасфэры»), часьцяком з каструбаватай рыфмай ці, наадварот, з зацяганымі «волямі-нядолямі» і «долямі-няволямі», але незвычайныя і ў звыклым — такія, што гарантавана падкінуць цябе на ногі, трапна кальнуць у сэрца, спраўна нагоняць камяк у горла, асабліва калі ты адсюль, калі ты тутэйшы.

Сэуле! Горад залаты!
І срэбраны, і медзяны!
Калі забуду цябе, градзе,
Хай адцінаюць мне язык!

7. Службовы этуд.

Дык вось, у першыя паўгоду жыцця на Поўначы Чон У Чхі працы ў інстытуце меў няшмат. Не абцяжараны нічым, дні навывёт сядзеў у сваім прасторным інстытуцкім кабінэце і нудзіўся. Калегі завітвалі толькі адвячоркам. Дакладней, каліжанкі — калектыў падабраўся на рэдкасьць жаночы. Яны прыходзілі пад самы канец, безь пятнаццаці шэсьць, роўна за чвэртку гадзіны да завяршэньня працоўнага дня, і заўжды заставаліся да 18.15, гэтакім чынам забіраючы 15 хвілінаў вольнага часу. «Чон, можна?» — «Вядома, можна, заходзьце, сядайце». — «Я тут прыйшла паслухаць пра вашу працу...» «Вашую працу» вымаўлялася такім тонам, быццам жанчына хацела пагаварыць пра ўзровень халеры ў Катманду, пра высадку расейцаў на Сонцы, пра прыступы гемарою ў Рамзэса III — словам, пра ўсё што заўгодна, абы толькі не пра работу. Чон У Чхі, усьцешаны прадчуваньнем лёгкай нязмушанай гутаркі, стараўся падгуляць наведніцы і какетліва адказваў, што праца пачакае, а жыцьцё — не, і давайце, мая спадарынька, паразмаўляем пра нешта іншае. Але ад ягоных словаў насуперак чаканаму, наведніцы чамусь увачавідкі хмурнелі і, нэрвова паазіраўшыся, драўляным голасам натужліва выплёўвалі якоесь пытаньне пра марфалягічныя асаблівасьці сэульскага слэнгу. Нібыта ім не ставала афіцыйных сустрэчаў і паседжаньяў, гарачыўся ў думках Чон У Чхі, нібыта нельга спытацца пра гэта ў іншым месцы іншым тонам. І, раззлаваны, пачынаў тупамерна гундосіць пра ўсякія марфалягічныя ці фанэтычныя адметнасьці. Яшчэ больш яго забытвала тое, што падчас аповедаў жанчыны безуважна

тарашчыліся ў акно і, узняўшыся роўна ў 18.15, зь непрыхаваным расчараваньнем у вачах, суха, бясколерна разьвіталіся і сыходзілі, пакідаючы яго, зьбянтэжанага і ўквеленага, сам-насам з развагамі пра крыніцу ўласнай някемлівасьці.

Аднойчы, калі Чон У Чхі ў чарговы раз перажоўваў гэтыя сытуацыі, яго пеканула, што жанчыны проста заляцаюцца да яго, а тыя словы пра працу ёсьць замаскаванай прапановай быць настойлівейшым, але сам рытуал фліртаваньня вымагае бубніць пра работу, для фону. Ад гэтай думкі ён падхапіўся з ложка. Зайшоў у прыбіральню і доўга-доўга ўглядаўся ў люстэрка, вышукваючы на твары хоць бы які квадратны сантымэтрык прыгажосьці, бо ніхто ніколі не даваў яму ні найменшай нагоды адчуць сябе пекным.

Назаўтра да яго ў кабінэт завітала невысоканькая, але ого якая супрацоўніца аддзелу экскурсаводаў і кінула нейкае па-заўсёднаму неядомае пытаньне пра слэнг, а Чон У Чхі паставіў крэсла побач зь ейным і, для прыліку завёўшы гаворку пра сэульскія гаворкі, пачаў асьцярожна, нібы незнарок, вандраваць рукамі па яе каленях. Тая імгненна адхіснулася і здушана працадзіла: «Гаўнюк, прыбяры рукі, мой муж — маёр бясьпекі, і табе будзе гамон!» Потым, не мяняючы ранейшай прыязнай усмешкі, але ўпоравень з ваўчыным бляскам у вачах — ад іх несумяшчальнага спалучэньня Чон У Чхі зрабілася ня добра, і яму падалося, нібыта ў ягоным жываце начныя матылькі зладзілі сабе гняздо, — жанчына чамусьці засталася сядзець і толькі праз паўгадзіны, роўна ў 18.15, сьпінай падалася назад, напятая, як падрыхтаваная да кідка кобра, ды паволі выйшла за дзьверы.

Па дарозе дамоў Чон У Чхі імгненна пасьпеў адляскаць цэлую тэорыю пра прычыны няўдачы з каляжанкамі. Са зграбна выбудаваных разважаньняў вынікала, што жанчыны якраз хацелі пасябраваць з навічком, хай сабе ня як з кавалерам, а проста як з калегам, але ўсё адно ня ведалі, пра што гутарыць варта, а пра што не, з гэтым амаль замежнікам, і таму, завітаўшы дзеля прыватнай размовы, недарэчна бухалі такія самыя абавязковыя рэчы, што і падчас фармальнага сустрэчаў. Выснову Чон У Чхі рабіў, як заўсёды, бязьлітасную да сябе: каляжанкі хацелі б пазнаёміцца зь ім бліжэй, але ня могуць пазбыцца гнятлівага пачуцьця, што ён чужаніца.

Але ён памыляўся. Зь цягам часу высветлілася, што ягоная чужынскасць ня мае да гэтага аніякага дачынення. Паводле аднаго негаласнага, але жалезнага правіла, спушчанага зверху, за пятнаццаць хвілінаў да канца змены кожны супрацоўнік меўся завітаць да свайго калегі, ня важна да каго, і паўгадзіны пагаманіць на «тэмы, блізкія да тэмы работы», скажам, пацікавіцца, над чым той працуе ў дадзены момант. Паводле задумы невядомых аўтараў — а ў няпісаных правілаў аўтары заўсёды ананімныя, — такія паўгадзінныя сустрэчы павінныя былі спрыяць згуртаваньню калектыву. Усталяваўся такі сабе грамадзка карысны рытуал: пятнаццаць хвілінаў за кошт дзяржавы і пятнаццаць за кошт супрацоўнікаў.

У адказ на гэтае правіла, што нявечыла нармальныя людзкія стасункі і ў дадатак забірала 15 хвілінаў вольнага часу, кабеты стварылі невідочную сетку глыбока скардыянаваных дзеяньняў, пры дапамозе якіх абавязковыя для размоваў тэмы абміналіся элегантным фінтам.

Неўзабаве Чон У Чхі выпала папрысутнічаць пры такой узорнай сустрэчы па згуртаваньні калектыву. Якраз у 17.45 ён зайшоў папрасіць цукру ў суседнім кабінэце. Тым часам туды завітала яшчэ адна супрацоўніца. Раз-пораз кідаючы на яго падазроныя позіркi, абедзьве пачалі гутарку, можа, трошачкі змушана: «А як там твае дзе-епрыслоўі маюцца?» Але працягвалі яе ўжо до-сыць разьняволена: «Ведаеш, учора сядзела дома, пісала сваю працу пра двухскладовыя суфіксы, а тут суседка звоніць: ва ўнівэрмагу выкінулі ў продаж туфлі-лодачкі. Я, дурніца, схапіла пяць параў, але дома памерала, а яны здаровыя, як кітайска-карэйскі слоўнік 62 году, думаю пра-даць ці што... Мо зойдзеш, паглядзіш?..» А далей: «Іду я па вуліцы, думаю пра свае гаворкі і дыялек-ты паўднёва-заходняга краю і раптам бачу, гэтая клізма Пон Мун са сваім новым чэша, ну, гэтым, артыстам, і ён там нешта шэпча на вуха, пэўна, хі-хі, табуяваную лексыку кітайскіх анкляваў, а яна кісьне, кісьне, карова...» Ясная рэч, потым усё зьехала на яшчэ большае пляткарства, але праз прыблізна роўныя адцінкі часу суразмоўніцы сумленна ўкручвалі фразы «па тэме», пра проста-складаныя апофігсы ці яшчэ якую філялягічную дрэнь.

Зь цягам часу Чон У Чхі зразумеў, чаму пажа-да мройнай смугой усё ж напоівала паветра яго-нага кабінэту, чаму падчас паўгадзінных сустрэчаў вісела важка-п'янкім духам паміж ім і наведніцамі, хоць гэтая наэлектрызаваная схема любоўнага напружаньня аніяк не хацела замыкацца на ім, адзіным мужчыну ў інстытуце.

Яго Вялікасьць Лібіда ўсё-ткі фігуравала ў гэ-тым службовым этудзе. І, пэўна, толькі чалавек з

Поўдня, якому ажно з калыскі безупынку ўводзілі ў вушы амаль навуковыя выклады аднаго аўстрыйскага дзядка-генія, быў здатны здагадацца пра яго бязважкую паўпрысутнасць.

Прыходзячы да Чон У Чхі, кабеты прагнулі міжнароднага жаночага сьвята «Love-story». Ад Чон У Чхі — чалавека, які прыбыў з таямнічага Поўдня, краю пажаднай чырвані білбордаў і напятих стрункіх хмарачосаў, — вельмі чакалі такіх аповедаў. Жанчыны песьцілі цьмяную надзею, што ён імпартаваў зь невядомага ім сьвету гісторыі пра дзівосныя любоўныя раманы. Раманы, што віруюць там, на Поўдні, сярод нэонавых агнёў таямніча-сутонлівых мэгаполісаў. Каляжанкі паўсьвядома жадалі адчуць пульс далёкіх амурных прыгодаў, прыпраўленых кісла-салодкімі апісаньнямі закардонных любашчаў, і прыходзілі да Чон У Чхі не па залёты, як памылкова меркаваў ён напачатку, а па міжнародныя навіны каханьня, паслухаць аповеды гэтага ня надта зграбнага, але дужа прыязнага замежніка пра асабістае жыцьцё загадкавых сэульскіх мужчынаў. А гэтыя аповеды, само сабой меркавалі каляжанкі, для прыліку належыць аздабляць філялягічнай рыторыкай. Аднак, да незадаволенасці супрацоўніц, сумленны, але ня вельмі кемлівы Чон У Чхі засяроджваўся не на сэульскіх мужчынах, а на асаблівасьцях іхняга нікому на хрэн не патрэбнага слэнгу.

Жанчыны бачылі ў Чон У Чхі патэнцыйнага ўзрушальніка, а не аб'ект жарсьці. Гэтае адкрыцьцё трохі засмуціла яго, па дарозе дадому ён імгненна пабудаваў пару-тройку тэорыяў, адна несучышальнейшая за другую, дзе прызнаваў сябе дужа непрыгожым. Але назаўтра, прачнуўшыся, як заўжды, у гуморы, ён пасьміхнуўся сыпярша

са сьлязьлівых тэорыяў, а потым — з пажадлівых аматарак лаў-гісторыў, і такая сытуацыя яго моцна пацешыла.

Увечары таго ж дня, калі чарговая кабета не-ахвотна зайшла да яго, ён, надумаўшы зачмурыць ёй галаву, сказаў, што зараз апавядзе пра палявыя назіраньні за адной моўнай групай сэульскіх студэнтаў у натуральных для іхнага асяродку ўмовах кампусу сэульскага ўнівэрсытэту. Тая скурчыла грымасу ўважлівага слухача. Чон У Чхі пачаў:

— Выбарка моўнай групы ўключала дваццаць сэульскіх студэнтаў. Сярэдні ўзрост — дваццаць гадоў. Колькасьць кубікаў брушнаго прэсу — 8—12. Адукацыя — сярэдняя. Рукі — загарэлыя, мускулістыя. Выбарка складалася з асобаў мужчынскага полу, абраных на падставе іхных ведаў карэйскай мовы як роднай і фактару вонкавай прывабнасьці, якая ў варунках драпежнага капіталістычнага грамадзтва зьяўляецца ключом для пасьпяховых моўных стасункаў з рэспандэнтамі процілеглага полу. Губы — пухлыя, чухлыя. Назіраньні паказалі, што моўная група не гамагенная паводле росту рэспандэнтаў: тут былі і прысадзістыя, камлюкаватыя мужычкі, якіх можна сустрэць па ўсёй тэрыторыі нашай паўвыспы ды якія па праве лічацца палкімі і надзвычай цягавітымі ў любовшчых, але пракідваліся сярод іх і ладныя, рослыя хлопцы — такія рэдкія сярод нашай роднай карэйскай нацыі, і чыя прысутнасьць прыносяць у жыцьцё кабеты жаданую разнастайнасьць...

З рэакцыі жанчыны — яна нахілілася ўперад і ў вачах бліснуў зырккі агеньчык — зразумеў, што гэтым разам ня схібіў.

Падрабязна апісаўшы выбарку студэнтаў і ня даўшы каляжанцы ачوماцца, Чон У Чхі пачаў

разыгрываць невялічкія дыялёгі. А раз ён паводле вядомага негалоснага правіла мусіў пільнавацца філялягічнай тэматыкі, то дыялёгі паміж студэнтамі будаваў на яркавых узорах сэўльскага слэнгу — з ужываньнем ненармаванай лексыкі і калексыўных намёкаў, а гэта вызначала далейшае разьвіцьцё ўяўных падзеяў. Гожыя маладыя студэнты, адзетыя Чон У Чхі ў паўрасшпіленыя гавайскія кашулі, зь якіх вытыркаліся 8—12 кубікаў брушнага прэсу, пахаджвалі па кампусе сэўльскага ўнівэрсытэту і заводзілі фрывольныя гутаркі з сэксапільнымі — кроў з малаком — буфэтніцамі (варыянт — сакавітымі выкладніцамі). Потым, распаленыя, студэнты чапалі моцнымі рукамі спакушальныя дзявочыя сьцёгны ды ўпэўнена залазілі пад трыкатажныя кофты, пад якімі не было нічога. Буфэтавыкладніцы моўчкі млелі, студэнты засяроджана саплі, але потым плённыя з навуковага гледзішча дыялёгі, ці носіць яна майтачкі пад спадніцай, пачыналіся з новым імпэтам. Чон У Чхі так захапіўся, што не заўважыў, як кабета перад ім стала неўпрыкмет соўгацца і ціхенечка, з асаодай енчыць. А ў 18.19 яна, пачырванелая, ледзь стаўляючы ногі і валюхаючыся, з асмужанымі вачыма, паволі выбрыла зь ягонага кабінэту.

На наступны дзень, за пятнаццаць хвілінаў да канца працы, Чон У Чхі пачуў, што за дзьвярыма ўсчалася жаночая валтузьня за права ўвайсьці да яго на сяброўскую гутарку.

Кабеты мружылі вочы, падкусвалі ніжнюю губу, потым іхнія раты растуляліся ў пунсвай пажадзе, і памада пакідала на зубах чырвоны сьлед. Красамоўства моцным наркотыкам упырсквалася ў ягоны мозг і ўцягвала ў вір уласных трызьненняў: прыдумань сюжэт закручваўся спру-

жынай, дамаская сталь рэплікаў магла расьсячы нат пёрка калібры, мэтафары па парабале набліжаліся да ідэалу, і Чон У Чхі ўжо здавалася, што гэта праўда, што ён насамрэч быў сьведкам, як сэульскія студэнты — бессаромныя чарнявыя шэльмы — заціскаліся з выкладніцамі буфэтайнай справы па зацішных кутках унівэрсытэцкага гарадка. Ягоная ўбогая маладосьць увачавідкі абрастала процьмай падзеяў, а шэрае, безнадзейна абцяжаранае бытавухай колішняе студэнцтва цяпер стракацела захапляльнымі выпадкамі і бясконцымі бесшабашнымі прыгодамі.

На наступнам этапе, калі посьпех гісторыяў стаў зусім ашаламляльным і напрыканцы працоўнага дня ў раптоўна пацясьнелым кабінэце стала зьбірацца пяць-шэсьць жанчынаў, Чон У Чхі ўжо сам даў веры, што і ён — з шэрагу спакусьлівых сэульскіх мачоістаў, так імпэтна ім апетых, што і ён бавіў студэнцкую пару на аксамітна-агнёвых начных вечарынах сярод прывідных аблачынаў марыхуаны ў кампаніі бездакорных красуняў, а не сярод пыльнага суму ўнівэрсытэцкай бібліятэкі. Зь цягам часу ў прыдуманых ім дыялёгах пачалі зьяўляцца новыя героі: да чарноцьця загарэлыя трэнэры ўнівэрсытэцкага фітнэс-клубу, татуяваныя бандзюкі-качкі, даўгалыгія дзяўчаты з групы падтрымкі бэйсбольнай каманды ды неспатольныя ганконгцы — аматары апэратыўных перапіхонаў, што прыехалі ў Сэульскі ўнівэрсытэт па студэнцкім абмене. Чон У Чхі ўвёў цэлы сонм неабходных для новых любоўных лініяў актораў другога пляну ды вызначыў некалькі новых драматычных хадоў. У эратычных гісторыях пра жыцьцё сэульскіх студэнтаў акрэсьліўся сюжэт, а ў сюжэце — працяг.

Ён чуў, як на перакурах жанчыны пракручваюць запісаныя ў памяці папярэднія сэрыі сваім каляжанкам, якім напярэдадні не пашчасыціла трапіць да яго ў кабінэт, як потым яны талакой палка абмяркоўваюць апаведзеныя сэрыі, як гласна спрачаюцца, колькі яшчэ пратрымаецца разам тая ці іншая пара, і гадаюць, што будзе ў наступных эпізодах. Чон У Чхі адчуў, што нарэшце ягоны талент дайшоў да публікі. Ён зрабіўся прызнаным творцам, аўтарам дужа пасьпяховага сэрыялу, мэгазоркай у межах гэтай маленькай трохпавярховай краіны жанчынаў. Народная любоў суайчыньніцаў — такая рэальная, адчувальная на дотык — атачала яго паўсюль. Цяпер ён меў усе атрыбуты літаратурнай celebrity нацыянальнага маштабу: прамяністыя — аж навылёт — позіркі каляжанак, калі яны стайкамі сінчак выпырхвалі з прахадной яму напярэймы, позіркі, на якія ягонае цела рэагавала гарачай млявасьцю ўнізе жывата, што адгукалася ў хвасьцы асалоднай дрыготкай, іх крывапійныя інтрыгі за права перадрукаваць ягоныя філялягічныя артыкулы, іхняя чулая гатоўнасьць на ўсе дробныя паслугі, за якімі яўна праглядалася нешта большае, іхняя ананімныя нецярплівыя рукі, што абмацвалі яго вышэй і ніжэй поясу ў цёмных закутках інстытуту, і, нарэшце, хоць сабе няхітры, але зь невымоўнай такой палкасьцю падабраны букет кветак, які чакаў яго штранку на рабочым стале. Так Чон У Чхі зрабіўся аўтарам першай камуністычнай эротыкі, вынаходнікам мыльнай опэры для дарослых: пятнаццаць хвілінаў за кошт дзяржавы, а пятнаццаць — за кошт супрацоўніцаў.

Аднаго дня Чон У Чхі намерыўся вывесці сваё кіно на вышэйшы ўзровень, што прынесла б яму

нову хвалю прызнанья. Аднак у глыбіні душы ён прызнаваўся сабе, што проста хоча, каб тыя багомленьні, што, як на яго, знаходзілі сабе выйсьце крышачку дзіўным чынам, перавярнуліся ў адкрытыя пешчы на рыпучым ложку ў ягоным інтэрнацкім пакоі.

Для дасягненьня пастаўленай мэты ён наважыўся нанесьці каляжанкам апошні ўдар, увёўшы ў акторскі склад яшчэ аднаго героя — бялявага швэда-апалёна са сталёвым позіркам і мускулістымі рукамі. Сінявокі забойца-найміт прыехаў у Сэульскі ўнівэрсытэт з Маямі, маючы заданьне ад італьянскай мафіі ўходаць струнканую буфэтніцу з факультэту палеанталёгіі.

Гэтым разам чарга слухаць наступную частку эпапеі выпала жонцы маёра бясьпекі. З маўклівай згоды ўсіх каляжанак яна атрымала прывілей на сустрэчы сам-насам. У 18.47, празь дзьве хвіліны пасля пачатку сэансу, кабета летуценна прымружыла вочы, і ва ўяве пачала здымаць і адначасова глядзець свой улюбёны сэрыял паводле Чонавага сцэнару. Чон У Чхі, які часьцяком падчас сваіх імправізацыяў пазіраў у столь, зусім не здагадаўся, што новы герой, гэты мацёры швэдзкі сэкс-тэрарыст, сваім зьяўленьнем у сэрыяле паставіў маёраву жонку перад нялёгкай дылемай: або дайсьці да аргазму тут, у кабінэце, на мулкім крэсьле, перад Чон У Чхі, або ўзяць таксоўку і, вокамгненна вярнуўшыся дадому, пакінуўшы ключом ля замочнай шчыліны сотні дрыготкіх драпінак, не разуваючыся, бязлітасна згвалтаваць свайго маёрчыка. На такую далікатную галаваломку мозг жанчыны даваў адзіны варыянт слушнага разьвязанья: дамоў! Але на здзіўленьне жанчыны і на здзіўленьне

ейнага мозгу, цела, нібыта зачараванае, застава-
лася нерухома сядзець на крэсьле.

І гэта адбылося. У тую хвіліну, калі швэдзкі найміт з буфэтніцай пастанавілі, што перад ліквідацыяй забойцу і ахвяры не зашкодзіла б пазнаёміцца адно з адным бліжэй, ды зашыліся ў пустой залі музэю палеанталёгіі, якраз на словах Чон У Чхі «ля экспанату з брантазаўрам» маёрава жонка, якая дагэтуль адно моўчкі раставала на крэсьле, не раўнуючы ледавік у мэззойскую эру, прадзіравіла паветраную прастору інстытуту велічна-трубным енкам маманціхі, што дабралася да самага дна сваёй жывёльнай асалоды.

З наступнага дня да Чон У Чхі ніхто больш не завітваў. Цяпер пры сустрэчы зь ім на калідоры жанчыны ад неспадзяванкі сьпярша прысядалі, дранцьвелі, як Бандар-Логі перад удавам Каа, у іхных вачах плюхалася багавейная жуда, і, як ім здавалася, праз цэлую вечнасьць, неймавернымі намаганьнямі сабраўшы ў кулак усю сваю волю, яны адцягвалі, нібы паранены баец, уласныя целы ўбок, з грукатам увальваліся ў першыя ж дзьверы ды з трэскам зачынялі іх знутры моцным ударам пяткі, ушчэнт ламаючы абцасы.

На дзіва, ніхто не данёс. А праз пару месяцаў пасьля паказу саматужнага сэрыялу «Слэнг у вялікім горадзе» на ўрачыстай вечарыне, прысьвечанай Дню Рэвалюцыі, пад гучны воплеск саракка каляжанак, што пакрысе ператварыўся ў авачыю стоячы, з рук кіраўнічкі інстытуту, таксама шчырай аматаркі сэульскіх гаворак, Чон У Чхі, які зусім не вылучаўся працоўнымі дасягненьнямі, атрымаў ганаровую граматы.

Як і ў школьным конкурсе прыгажосьці, калі кожная ўдзельніца-падлетак, якой не пашчасьціла

заняць першае месца, атрымлівае які-небудзь суцэсальны тытул — «Міс усьмешка», «Міс грацыя» і да таго падобнае, — так і кожнаму супрацоўніку інстытуту, а ня толькі перадавікам, уручалі граматы за нейкія лякальныя дасягненні, бачныя, мабыць, толькі пасьвячоным асобам.

На той Дзень Рэвалюцыі Чон У Чхі атрымаў грамату, надпіс на якой ён палічыў як мінімум падазроным. Пасьля ўзнагароджаньня ён нават некалькі дзён праседзеў дома, і пры дапамозе нажніц ды іголки зь ніткай перарабляў шарсыцяныя рукавіцы на шкарпэткі, сушыў сухары з францускай, купленай на апошнюю валюту ў спэцкраме, булкі, зь нейкай такой надзвычайнай бязважжасцю рыхтуючыся да арышту.

На лашчонай паперы граматы было напісана:
«ЗА ДУХОЎНАЕ ЎЗРУШЭНЬНЕ».

...Ён стаяў на залітай сьвятлом пражэктараў сцэне з гэтым чырвона-залатым аркушам у руцэ, расчулены, зьбянтэжаны: элегантны смокінг, франтаваты матылёк. Аўтаматычна скруціў грамату ў трубачку і, трымаючы скрутак на манер оскараўскай статуэткі, загаварыў у мікрафон чамусьці па-ангельску: «Oh boy, it's so exiting to stand up on this stage and to get this Academy Award!.. First of all I wanna thank my godfather, Sigmund Fraud... Ohhh! Thank you thank you guys I love you!»¹

¹ Аёй, вы не ўяўляеце, да чаго ж прыемна стаяць на гэтай сцэне і атрымліваць інстытуцкую грамату!.. Насамперш я хачу падзячыць майму хроснаму бацьку, Зыгмунду-Падманшчыку... Ох-хо-хо! Дзякуй, дзякуй, сястрычкі, я люблю вас! (анг.).

8. Добрай раніцы, Карэя!

Учора былы філятэліст Чон У Чхі зразумеў, што ягонае жыццё пазбылася сэнсу. З чорных глыбінняў цэльным корпусам паказаўся якар колісь уведанай, але дасюль не ўсьвядомленай страшнай ісьціны, бо напярэдадні Чон дазнаўся: маркі — бескарысная рэч.

Ён пайшоў адаслаць дочкам ліст на Поўдзень, а супрацоўніца пошты сказала, што ёй вельмі шкада, але ліст ня можа быць дасланы. Аніяк.

Ён застаўся стаяць на месцы.

— Ну вы як малы, далібог! Цудоўна ж ведаеце, грамадзянін: Поўдзень, у нас зь імі няма сувязі...

Усё яшчэ не пускаючы ўсярэдзіну жудасную праўду, пабег дадому, дастаў альбом з маркамі, выпушчанымі да юбілею грамадзянскай авіяцыі, тры наборы, штук трыццаць-сорак, наляпіў усе і таропка вярнуўся ў паштовае аддзяленьне. Тая ж супрацоўніца, агаломшана пераводзячы позірк з абклеенай ушчэнт капэрты на ягоны бледны, аздоблены брыльянцістымі пацеркамі поту, твар, крыху закешкалася, на імгненьне забылася, як трэба абыходзіцца з *такімі кліентамі*, а ён пачаў нема крычаць.

Любая забаўка, нават самая бескарысная, для чаго-небудзь сапраўды важнага калі-небудзь павінна прыдацца. Там, на Поўдні, маркі не прыносілі грошай. Часам, удала выменяўшы нейкі рэдкі асобнік, ён ляпіў яго ў альбом, а потым штохвіліны адгортваў палюбавацца або, калі ўжо меў такі самы, збываў далей адно дзеля таго, каб прыдбаць яшчэ што.

Астатняе жыццё ня клеілася: празь ягонае празьмернае захапленьне філятэліяй сышла жонка, на працы яго падмялі пад сябе адказныя сакратары, кур'еры, стажоры, прыбіральшчыцы, каты, прусакі — трэба зь людзьмі нармальна размаўляць, хоць трошачкі жыць жыццём калектыву, дзядзька.

А яму начхаць. Ці месяцовая поўнач, ці млявая раніца або зноўку дзённы бой бясконцы — ён, як наняты, паўтарае малітву: «Любая забаўка, нават самая бескарысная...»

Нават ня вельмі засмучаўся, калі, усплываючы на паверхню па чарговую дозу паветра, бачыў, што жыццё зноўку ў руінах. Успрымаў пустэльную наўкола як належны краявід, халодны позірк на сьпічастыя аскепкі, каб неўзабаве нырцануць у твань зьбіральніцтва, гразкае дно. За паўцаны прадаў кватэру дзеля стратнай паездкі ў Японію на штогадовы сход філятэлістаў. Пакрысе дайшоў да няма-нічога, цяжарачы зямлю існаваньнем яшчэ маладога, але ўжо нікому не патрэбнага апантанца. Можа, адзіным ягоным сапраўдным засмучэньнем быў вырак суда абмежаваць сустрэчы з дочкамі да аднаго разу на два месяцы.

І нават калі з валізай, поўнай марачных альбомаў, паўтарыў колішняе падарожжа — уцёкі празь мяжу, празь мінныя палі, — толькі гэтым разам у адваротным напрамку, на Поўнач, дык і тут, у засені любых клёнаў і партрэтаў Кім Ір Сэна, працягнуў сваё філятэлічнае маньяцтва.

«...Для чаго-небудзь сапраўды важнага калі-небудзь павінна прыдацца».

Сапраўды важнае ўяўлялася чымсьці зусім неверагодным, а папярэднічаць гэтаму будзе сусветны вэнэцыянскі карнавал.

...Прышэлец з космасу, гідкая пачвара, што ўварвалася да нас, — нічога не шманае, цьху на род людзкі, — не пакіне на гэтай плюгавай плянэце каменю на камені, а трэба ад вашай гнюснай цывілізацыі адна-адзінюткая марка, якой выпусьцілі 100—200 асобнікаў, эксклюзіўны наклад, і толькі ў выпадку, калі яна знойдзецца, дык дарую плянэце яе

нікчэмнае існаваньне. Пачынаецца сусьветная круга-верць: напружаныя пошукі, кантынэнты, мацерыкі, чалавецтва на вушах, зямляне з запалам ператрушваюць сваё майно, талібы, пагубляюшы «калашы», шнараць па кішлаках у пошуках каштоўненькай марачкі, глябальнае сьледзтва, ЦРУ і КДБ — сябры навекі, да рэзі ў мільёнах вачэй вывучэньне каталёгаў, паднятыя ўсе сакрэтныя картатэкі, адмененыя межы, бо трэба ж шукаць, ратавацца супольна, у пошуку — усе браты, хуценька заключаецца вечны ізраільска-арабскі мір, крымінальнікі пакідалі нажы і схапіліся за лупы — жыць жа хочацца!

Але дзе там! Вядома, ні ў кога няма. Надта рэдкая тая марка. Чон У Чхі ўявіў, як тую іншаплянэтную пачвару працінаюць дрыжкі, жоўтая сьліна капае на падлогу і плавіць бэтон, яна сыцябае ад хваляваньня лускавічным хвастом, цягнецца трапяткімі ад узрушэньня шчупальцамі, калі ён, просты карэец, працягвае ёй пінцэт з той самай — выратавальнай — маркай. Пачвара замілавана стульвае вочы-фотаэлементы, шалёна круціць зялёнымі антэнамі і нават забываецца схаваць свой кібэрнэтычны язык, які, гнюсотна высалаплены, валочыцца па зямлі. Чорная эскадра заркалётаў зьнікае ў холадзе космасу. Хэлі-гоў — навала спыненая! Сьвяткаваньні на вуліцах Мадрыду і Касабланкі, ягонья партрэты ў хатах на пачэсных месцах, мяхі з прызнаньнямі ў каханьні ад зямных дачок, людзі вяртаюцца шчасьлівыя да сваіх дамоў, межы аднаўляюцца, талібы ў сьне зноў шчасьліва мацаюць любыя прыклады, ЦРУ і КДБ варагуюць як раней, Блізкі Ўсход ізноў на вушах, трэцяя сусьветная і другі патоп, як заўжды, на носе, на вуліцах гарадоў забойствы, гвалт, усё — як заўсёды, жыхары Багдаду, сьпіце спакойна, хэпі-энд — Зямля выратаваная.

Чон У Чхі нават выбраў марку, якая мелася ў будучыні залагодзіць іншаплянэтнага нелюдзя, — самую ўлюбёную, для якой калісьці купіў асобны альбом са скуры, чэхаславацкую, даваенную, з сойкай на галінцы.

А цяпер: дурнаватая ўсьмешка супрацоўніцы пошты — мужчына, вы што, псіх? — абцёрханая сотняй локцяў стойка, ягонья распачна-расчэпленыя, бы ўпусьцілі-збаёдалі нешта, пальцы — усё, усё крычала, што ягонья ліпнучыя сябры, якія ніколі не падводзілі, бо ён ніколі не наважваўся штосьці ім давяраць, ведаючы, што нельга разьменьваць праўдзівую любоў на дробязі, выявіліся непрыдатнымі ні для чаго шматкамі каляровай паперы з дуплаватымі зубчыкамі па абводзе.

Ён прыедзе ў сталіцу, зарэгіструецца ў гасьцініцы «Карэя», папросіць нумар як мага вышэй. Занясе ў пакой набітыя маркамі валізы. З альбомаў нядбала, нават груба, што вытрусіцца, вытрусіць. Потым, седзячы на квадартнай лістоце сваёй філятэлічнай восені, нетаропка зьлепіць, мацуючы сьлінай, з тысячы іх, зь мільёну, стракатае, зь белым адлівам, апярэньне. Махне разложыстымі крыламі — і чэхаславацкай сойкай вызваліцца праз акно.

Сэнс прапаў, і ў жыцьці трымае толькі гэтая шаша як неспадзяваны бонус да ягонага дашчэнту высмактанага жыцьця. Ды яшчэ крышку, апошні пагорак — і воку адкрыецца адзін-адзіны горад Бацькаўшчыны, што глыбока пад зямлёй тоіць свайго анёла-ахоўніка, горад, які, калі яму раптам закарціць, дык выратуе ўсіх, загоіць невылечныя раны душы і ўзьнясе нашых нябожчыкаў на неба, — Пхеньян.

Сонца.

IV. All I wanted, all I needed

Дадатковым апавяданьнем

All I wanted, All I needed

(ЖЫЗН.)

Сяргію Жадану

Ну вядома, урэшце «Дэпэш Мод» у Ізраіль не прыехаў. Можна падумаць, мог прыехаць. Я вось, прыкладам, не сумняваўся.

Пакуль Хайфа і Бэйрут сядзелі ў сховішчах ад бомбаў, у Тэль-Авіве зачаравана сачылі за амплітудай далёту ракетаў, як у цырку назіраюць за паветранымі акрабатамі: даляціць — не даляціць, упадзе — не ўпадзе. Ня ўпала. Менавіта тады мае сябры, выхадцы з былога Саюзу, ачмурэлыя ад сабачай працы начнога ахоўніка, душачыся «гашам», запіхваючы ў сябе паўфабрыкаты і праганяючы іх напоем блізкаўсходняга пралетарыяту, «Кока-Колай», слабенька так, зусім не ад'ядаючы сабе сэрца, сталі чакаць «Дэпэш Мод». Ён меўся прыехаць. Трэцяга жніўня. І, як вядома, не прыехаў. Мартын Гор і Дэйв Гэган даслалі ліст, што мы, маўляў, хацелі, гэта нашы гукарэжысэры напалохаліся, просім прабачэньня, мы вас любім, заўсёды радыя, шоў маст гоў он ды іншыя ваніты і локшына на вушы.

Тады пакаленьне дворнікаў і вартаўнікоў канчаткова пераканалася, што Мартын Гор — прыдурак і імпатэнт, і пашкадавала таго часу, калі на сьценах

блёкавых дамоў у далёкай ужо ў часе краіне выводзілі ацэтонавай фарбай запаветны вэнзэль «D» і «M». І рэч тут зусім не ў вайне, кажуць яны. Сапраўдныя героі прыяжджаюць і на лінію фронту.

Такой бяды, сьпявайце гэтую песеньку разам з намі: «Мы ня любім нікога, наагул, зусім нікога, і ў тым ліку «Дэпэш Мад». Дарэчы, правільна — шэйх Насралла, і ніякі не Насаралла як вы прывыклі сабе думаць, ці пагатоў Насрулла.

Сьпяраша хачу паведаміць сёе-тое Вольфу Рубінчыку, рэдактару сымпатычнага бюлетэню «Мы яшчэ тут!» і рэдактару «НН» Андрэю Дыньку. Рэч у тым, што абодва прасілі мяне напісаць для іхных выданьняў: першы што-небудзь пра ізраільскае жыцьцё, другі — апавяданьне. Я пачаў быў крэмаць і тое і другое, для першага — аптымістычныя ўспаміны-дзеньнік пра цяжкасьці эміграцыі, а для НН — выдумваць апавяданьне пра русалчыны сьлёзы, засмучанае каханьне і да таго падобны мэзальянс. Але надоечы, каб не збрахаць, б лістапада, на пляцы перад Тэль-Авіўскім мастацкім музэем сустрэў купку наркаманаў, выхадцаў з былога Саюзу, ім было год па 30. Яны туліліся пад тутавым дрэвам і нешта такое абмяркоўвалі. Напэўна, дзе ўзяць. Я глядзеў ім у вочы і разумёў, што пісаць пра русалчыны сьлёзы я ўжо ня здолею. Такім чынам, шаноўныя Вольф і Андрэй, кіна ня будзе. Я напісаў вам штось больш праўдзівае. Тое-сёе з жыцьця.

Памятаеце, калі былі яшчэ відэакасэты, на іх карэньчыках побач з назвай у дужачках пазначалі жанр: боев. — баявік, др. — драма, ком. — камэдыя? Яшчэ адзін жанр, які сустракаўся трохі радзей, называўся «жизн.» (жизненное кино — кінастужка пра праўдзівае, непрыдуманнае жыцьцё). Дык вось,

аднойчы ў менскім камэрцыйным шапіку я ўбачыў касэту, дзе побач з назвай, ня памятаю ўжо якой, была паметка «жызн.». Менавіта так, праз «ы». Вось гэты жызн. — ненаўмысны, крыху кплівы, цынічна-разьдзяўбайскі, як само жыцьцё, — найлепш перадае жанр майго аповеду.

Рэальную гісторыю зь непрыдуманых жыцьцяў Ёсьць паміж Хайфай і Галянскімі вышынямі грудок з камяністым плято. Ня дужа высокі такі пагорак, мэтраў шэсьцьдзесят увышкі. Называецца ён Ар Мэгіда. У прынцыпе, проста Мэгіда, бо ар з іўрыту перакладаецца як гара. Цяпер там археалёгічныя раскопкі ці нешта кшталту таго. Паводле Новага Запавету, напярэдадні Апакаліпсісу менавіта тут мусіць адбыцца апошняе бітва паміж сіламі Добра і Ліха. У Адкрыцьці Яна Багаслова гэты пагорак называецца Армагедон.

Дык вось, 31 сьнежня 1999 году семдзесят (а многія крыніцы чамусьці настойваюць на гэтай лічбе) чалавек, выхадцаў з былога Саюзу, — талкіністаў, мэталістаў, панкаў, гіпі, наркаманаў і проста харошых людзей, — надумалі адсьвяткаваць надыход новага міленьюму ў гаёчку пад гарой Мэгіда і ў выпадку канца сьвету, які гэтак назойліва ўпыхвалі шаноўнай публіцы шматлікія мэдычныя Вангі, тыя семдзесят меркавалі дапамагчы чалавечтву ў фінальнай бітве зь Ліхам. Вядома, каму іншаму ў канец сьвету тады верылася слаба, сьмех дый годзе, але, як апавядае мой сябра — сьведка падзеяў, тыя семдзесят, што сабраліся пад Мэгіда, думалі пра тое ўсур'ёз. Паміж зацяжкамі «дзед», барбарскімі скокамі ля вогнішчаў і любошчамі ў кустоўі яны прызнаваліся адно аднаму — і полымя ўзносіла іхныя словы ў неба, — што шчыра вераць у хуткі апакаліпсіс, бо ўсе яго прыкметы ўжо

колькі гадоў лунаюць у паветры, ды навакольны сьвет даўно нагадвае ім Бабілён, які неўзабаве мае быць зруйнаваны. Не, яны ня верылі — яны ведалі, былі пэўныя, што заўтра — алес капут, сусьветны гамон. І адбудзецца апошняя бітва.

А за ляском узвышаўся грудок Армагедон.

І гэтая бітва адбылася. Раніцай першага дня новага тысячагодзьдзя ўся гэтая хеўра цяжка, з вось такаеннай галавой ад пахмельля, паднялася на ўзаранае архэалёгічнымі раскопкамі і залітае бязьлігасным ізраільскім сонцам плято. Сем дзясяткаў учора абдзяўбаных, напаленых, закінутых «калёсамі», а сёньня амаль цьвярозых чувакоў з драўлянымі мечамі ў руках, апранутыя ў фальшывая кальчугі, што цягаюць на свае сходы талкіністы і сябры рыцарскіх гурткоў. Стаялі там: выхадцы з Украіны, Грузіі, Малдовы, Казахстану, Латвіі, Азэрбайджану. Гэтыя семдзсят бакінскіх камісараў, семдзсят байцоў-панфілаўцаў. Чамусьці менавіта з ўсяго ваярства анёлаў-арханёлаў, херувімасэрафімаў, сямі мільярдаў жывых людзей і нязьлічанай безьлічы нябожчыкаў, ня кажучы ўжо пра сілы Ліха, што, паводле задумы, мусілі прысутнічаць на прызначаным канцы сьвету, на Армагедон падняліся толькі гэтыя семдзсят. Пасажыры, якім неяк так ня выпала паспытаць манны нябеснай, затое дасчочу ўдалося пакаштаваць камякоў у дзетсадаўскім эрзацы. Чувакі, якім у трэцім класе травілі байкі пра дзядулю-Буддаленіна, а ў шостым пранікнёна вяшчалі, які ён бэд гай і ўвогуле лашок. Чэлы, чые мазгі ў дзеяннасьця пераехала камбайнам.

Яны стаялі на тым плято, разумеючы, што канец сьвету скасавалі. Яны адчувалі, што наагул Дабро і Ліха пакінулі гэтую плянэту, што праоцтва, пра якое так доўга бубнілі Настрадамус

і «Камсамольская праўда», у першы дзень міленіюму ня спраўдзілася, бо Д'ябал ашукаў іх і сачкануў, гэтаксама як праз шэсьць з хвосцікам гадоў іх пракіне «Дэпэш Мод». Яны разумелі, што ёсьць толькі гэтае сьляпучае сонца, толькі гэтае камяністае плято, гэтае бязьлітаснае неба і што біцца трэба ўсё роўна. У аповедзе майго сябры мне больш за ўсё падабаецца эпізод, калі адзін мэталіст, ці хто там, ускараскаўся на валун і зьвярнуўся да ўлюбёных супляменьнікаў з палымянай прамовай: «Ну шо, піпл? Біцца апошнім боем будзем, ці як?» І ў адказ пачулася бразгатаньне драўляных мечай і пустых ботлаў з-пад «Стопкі» упоравень з узрушаным сіпам шасьцідзесяці дзевяці ўшчэнт прапітых глотак: «Бу-у-у-дзем, братка!».

Яны падзяліліся пароўну, трыццаць пяць на трыццаць пяць, сьценка на сьценку. І яны біліся на гэтым факінг Армагедоне, самі з сабой, брат з братам. Трыццаць пяць сумленна біліся за нашых, за Дабро, за мір ва ўсім сьвеце, за чырвоных, за Радзіму, за дэмакратыю. Тым часам як іхнія сябры, якім паводле жэрабя выпала быць ліхімі сіламі, з гонарам змагаліся за мангольскае іга, за псоў-рыцараў, за фашыстаў, за пракляты імперыялізм, за ворагаў дэмакратыі, за Бэн-Ладэна, за вось Зла. Яны біліся да крыві, да пераломаў, да страсеньня мазгоў, покуль не прыехала паліцыя і не пахапала тых, што не пасьпелі даць дзерака, у пастарунак. У «адзяленьне міліцыі Заводзкага раёну».

...Цэнтр Тэль-Авіву, золкая восень, бульвар Ротшыльда, кавярня ў венскім стылі. Агнястрэльны імем і арыўскі прозьвішчам, сюды завітвае Узі Вайль, адзін з найвядомейшых ў краіне сатырыкаў.

Мы сустракаемся тут пагаманіць наконт перакладу ягонаі кніжкі на беларускую. Узі Вайль! Аўтар, які разумее сучаснасьць і сучаснага чалавека як мала хто. Чалавек, чые кнігі дапамаглі мне перажыць тую самотную зіму мінулага году. Сьпяраша мне хацелася апавесьці яму трохі пра краіну, на мову якой я зьбіраюся перакладаць. Я зірнуў Узі ў вочы — Узі дэпрэсаваў. Я хацеў апавесьці пра постсавок, пра тое, які гнюсны смак быў у гарэлкі на выпускным, пра тое, што ён ні каліва не зьмяніўся пасля выпускнога, у інстытуце, пра тое, што і цяпер ён — паскудней ня знойдзеш, карацей, пра ўсё гэта. «Зразумела», — грымотна-урачыста, не раўнуючы дыктар па радзе, прагугнявіў Узі і засмучана глынуў з маленькай бутэлечкі содавай. Што табе зразумела, бівень? Я зірнуў у ягоныя акуляры-сподачкі, на яго недапітую содавую і выкшталцоную эўрапейскую тугу — і ў мяне зьявілася моцнае памкненьне, усвядомленая неабходнасьць заехаць пісьменьніку ў твар. Што ты там зразумеў, карузьлік, пра сусветны дэпрэсьняк, пра прыгарадныя электрычкі, пра нязносныя мэтафізычныя скавышы, якія дзьмуць у гэтых электрычках, ад якіх пруцянеюць ногі ў кедах, пра... што зразумеў, кавярны ты сядзюк? Я сьцяў кулакі. І ўсьміхнуўся. Мы мірна дагаманілі, дамовіліся пра кнігу, я апавёў бяскрыўдны анекдот, дапіў свой капучына і правёў Узі да таксоўкі. Мой эўрапейчык ува мне перамог. Сам ня ведаю, як тое адбылося. Як ня трэба, дык ён заўсёды.

Узі, ты сышоў, а жаданьне начысьціць табе морду засталася. Як засталася яно ў майго сябрука, Ігара Сыраежкіна, Цара Ерусалімскага, пасля су-

стрэчы з Жанам-Клёдам Ван Дамам. Але мой сябрук стрымаўся зь іншых прычынаў.

Ігар любіць Ерусалім. У яго ён свой. Які? Тэлефанаваньні знаёмым наркадылерам у чацьвяргі, бандзюкаватыя, дзе зьбіраюцца адно выхадцы з былога СССР, дыскатэкі у пятніцы, гарэлка літрамі, зарыганьня прыбіральні, шотысказаўчмо, бойкі да паўсьмерці, пераламаньня рукі і рабрыны, і ён сам, Ігар Сыраежкін Першы, соль гэтага гораду, каторы велічнай хадой пераможцы вяртаецца дадому ў гіпсе з бальніцы «Гадаса». Ён ідзе па ранішніх вулках, і сонца прыветна, як роўнаму, глядзіць Ігару ў твар.

Так вось жыў ён жыцьцём ерусалімскага манарха, ціха-мірна, аж да самага візыту Жана-Клёда Ван Дама.

Як пастарэлы жыгала, які, каб давесьці сабе сваю вартаснасьць, шукае штораз маладзейшых каханак, так на схіле сваёй кар'еры Жан-Клёд прыдумляе ўсё экзатычнейшыя мясыціны для здымкаў сваіх фільмаў. Сходы маніякальных сэктаў на антычных крушнях старога гораду, кунг-фу на тле краявідаў зь Мёртвым морам, страляніна ўздоўж сярэднявечных вулак і да таго падобная лухта. Кіно, якое здымалі з удзелам Ван Дама ў Ерусаліме, называецца «Тайна ордэну». Стоадсоткавая дрэнь. Калі выйдзеце на пэнсію, абавязкова вазьміце паглядзець — і добры стул вам забясьпечаны.

Дык вось. Сьляпучая раніца. З чарговым гіпсам на правай руцэ Ігар Сыраежкін вяртаецца дадому вулкамі старога гораду і бачыць натоўп разывакаў, масоўку, бодыгардаў. І сярод іх — Ван Дам! Цэнт-нэр спрэсаваных цягліцаў. Кумір дзяцінства. Уласнай пэрсонай. І так блізка. Здаецца, дасі пендаля па ягоным накачаным задзе — і дастанеш. Потым

пару кухталёў, вось ён, кумір, можна ў пысу заехаць, здароў, Жане-Клэдзе, нагой у живот — мус, прывітаньне ад ерусалімскіх пацаноў, красунчык, а там ужо як атрымаецца: пляжыць, лупцаваць, як табе мая левая, дарлінг?, дубасіць галівудскую зорку, пакуль ня скруцяць целаахоўнікі. Потым будзе, вядома, гамон, бо целаахоўнікі, яны вунь якія здаровыя. Але якое значэньне маюць іхныя кулакі ў параўнаньні зь пендалем, насамрэчным пендалем пад зад самому Жану-Клэду Ван Даму, гэтай легендзе, якая ў позьнесавецкім гіт-парадзе дзіцячых багоў саступала толькі Рэмба і Шварцэнэгеру.

Але ўрэшце, павагаўшыся, Сыраежкін не заехаў Ван Даму, бо яму надта спадабалася прыгажосць гэтага крышталёвага імгненьня, эстэтыка няспраўджанага: ягоны ўлюбёны Ерусалім, першыя промні сонца за Аліўнай гарой, ён, Ігар Сыраежкін, поўны мядзьведжай сілы, а побач Жан-Клэд Ван Дам, кумір дзяцінства, ягонае беззаганнае галівудзкае цела, цэласнасьць якога ліпіць на валаску, залежнае толькі ад ягонай, Ігара Сыраежкіна, волі. І завіслы ў паветры пендаль пад зад, вядома. Я ўпэўнены, што Ігару не слаба было вытнуць Ван Дама. Ну, зламалі б Сыраежкіну целаахоўнікі не адну рабрыну, як зазвычай ламалі гопнікі на дыскатэках, а тры. Якая Сыраежкіну розьніца?

Я паважаю Ігара нават больш, што не лупануў, што якраз мог, але стрымаўся. Ня біў, як прывык, а спыніўся, бо заўважыў у тым зіхоткім імгненьні нешта выключнае. А самому робіцца сорамна, што тады ў кавярні, з Узі Вайлем, я, наадварот, спудлаваў і не заехаў.

Мы сядзім і ўважліва слухаем Сыраежкіна. Мы ўсе даўно выдатна ведаем сюжэт, аднолькава любім ў ім ролі Ігара і Жана-Клэда ды лічым, што

гэта, пэўна, найпрыгажэйшая гісторыя, якую можа апавесці наш раўналетка. Мне нават падабаецца, што той выпадак Сыраежкін апавядае па дзясятым коле, красава! Як штораз эфэктней дастае той каштоўны дьямэнт з кішэні, поўнай сопляў, какаіну і дваццацішэкелевых купюр. Ягоны вытанчаны да неймавернасьці лексыкон пры апісаньні фігурыстасьці куміравага азадка і смачнасьці неадпаленага пендаля. Каб вы ведалі, начысьціць морду Ван Даму — гэта ўсё адно, што пераспаць з Алісай Селязьнёвай.

Бог зь ім, з «Дэпэшам». І што ты возьмеш з Узі Вайля? Ён чалавек зь іншай плянэты. Час ад часу я сустракаю некаторых удзельнікаў тае бітвы на Армагедоне. Іхныя ногі пакуль што ходзяць і трымаюць сваіх уладальнікаў на зямлі. Ігар Сыраежкін цяпер працуе праграмістам у адной кампаніі high-tech, праходзіць рэабілітацыю ад наркаманіі. З Ігарам усё будзе добра. Калі да нас не прыедзе Сьльвэстар Сталонэ. Бо гэтым разам Ігар можа не стрываць. Нэрвы, знаеце...

Пакаленьне «DM» крочыць па плянэце. Па вуліцах Менску, Харкава, Мюнхену, Тэль-Авіву. З таўром ГОСТа на пакуль слабаакрэсьленых плёхах. З кавалкамі квашанай, made in Germany, капусты на стралецкай барадзе. Унучкі Гарбачова і дзеці Саманты Фокс. Усё, што яны ведаюць, — гэта тое, што іх каўбасіць не па-дзіцячы. Жыцьцё — марная марнасьць і пагоня за ветрам, але яны не ганяюцца за ветрам, ён сам дзьме ў іхныя дзіркатыя лёгкія, прыбівае папяровыя плечы да самай зямлі. Час кароткі. Калі-нікалі мне здаецца, што я зьліваюся зь імі ў суцэльнай джынсамасе, а часам, што яны мне чужыя, што я да іх не належу, і што на тым, яшчэ

да майго нараджэньня, шалёным кастынку мяне
выбралі на ролю жывога, і я жыцьму доўга-доўга.
Мо да 47.

All I ever wanted,
All I ever needed
Is here in my arm.
Усё, чаго я жадаў,
Усё, што мне было трэба, —
Вось яно, у маіх руках.

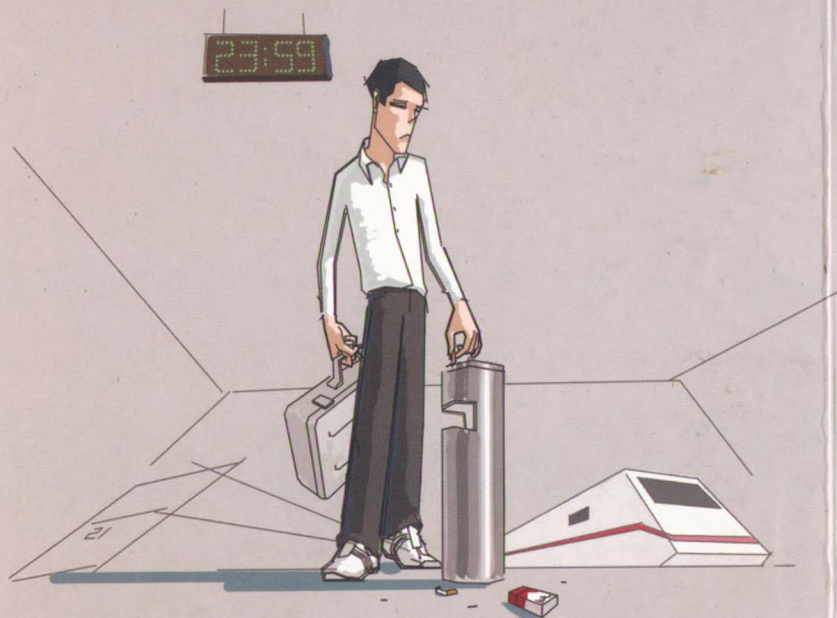

Літаратурна-мастацкае выданьне

Павал Касьцюкевіч
**Душпастарскія спатканьні
 для дачнікаў**

Рэдактар: Міраслава Шавыркіна
 Карэктур: Кацярына Маціеўская
 Вёрстка: Сяргей Кандраценка
 Дызайн: Міхал Анемпадыстаў

Падпісана ў друк 06.10.2008. Фармат 84Ч108/32.
 Друк афсэтны. Папера афсэтная. Гарнітура PetersburgС.
 Ул.-выд. Арк. 9,03. Наклад 500.

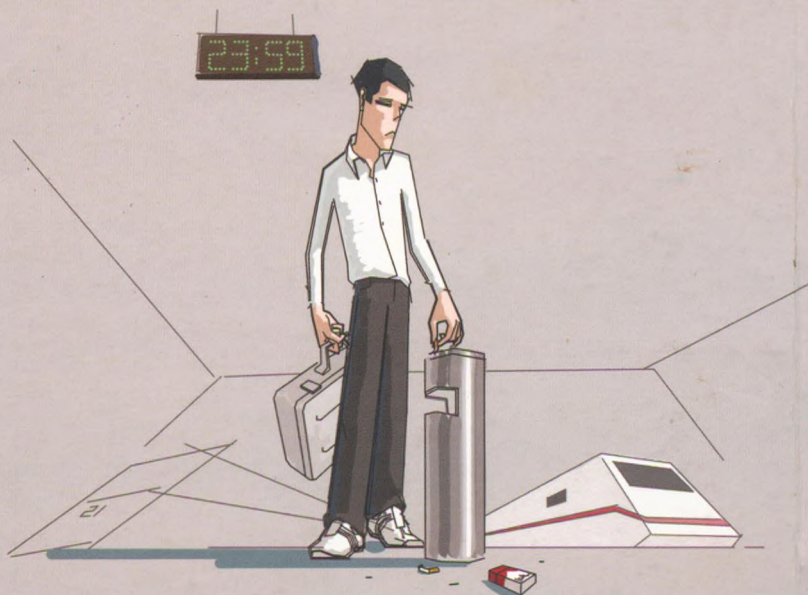
Ёсьць паміж Хайфай і Галянскімі вышынямі пагорак з камяністым плято.
 Ня дужа каб высокі, мэтраў шэсьцьдзясят. Цяпер там археалагічныя раскопкі ці нешта
 кштату таго. У "Адкрыцці" Яна Хрысьціцеля ён называецца Армагедон.

31 сьнежня 1999 году семдзясят выхадцаў з былога Саюзу: талкіністы, мэталісты,
 панкі, хіпі, наркаманы і проста харошыя людзі сьвяткавалі новы мілениум у ляску пад
 тым пагоркам, а ў поўнач, з надыходам канца сьвету (пра які так доўга бубнілі
 Настрадамус і "Камсамольская праўда"), падняліся на плято, каб дапамагчы чалавецтву
 ў фінальнай бітве са Злом.

І яны стаялі на Армагедоне. Пасажыры, якім неяк так ня ўдалося паспытаць манны
 нябеснай, затое выпала дасхочу наеьціся камякоў зь дзетсадаўскага эрзацу. Чувакі,
 якім у трэцім класе травілі байкі пра дзядулю-Будаленіна, а ў шостым пранікнёна
 вэшчалі, які ён бэд гай і ўвогуле лашок. Чэлы, чые мазгі ў 90-ыя пераехала камбайнам...

апавяданьне All I wanted, all I needed

МЕНСК 2008

Ёсьць паміж Хайфай і Галянскімі вышынямі пагорак з камяністым плято. Ня дужа каб высокі, мэтраў шэсьцьдзясят. Цяпер там археалагічныя раскопкі ці нешта кшталту таго. У "Адкрыцьці" Яна Хрысьціцэля ён называецца Армагедон.

31 сьнежня 1999 году семдзясят выхадцаў з былога Саюзу: талкіністы, мэталісты, панкі, хіпі, наркаманы і проста харошыя людзі сьвяткавалі новы міленіум у ляску пад тым пагоркам, а ў лоўнач, з надыходам канца сьвету (пра які так доўга бубнілі Настрадамус і "Камсамольская праўда"), падняліся на плято, каб дапамагчы чалавецтву ў фінальнай бітве са Злом.

І яны стаялі на Армагедоне. Пасажыры, якім неяк так ня ўдалося паспытаць манны нябеснай, затое выпала дасхочу наеьсьціся камякоў зь дзетсадаўскага эрзацу. Чувакі, якім у трэцім класе травілі байкі пра дзядулю-Будаленіна, а ў шостым пранікнёна вяшчалі, які ён бэд гай і ўвогуле лашок. Чэлы, чые мазгі ў 90-ыя пераехала камбайнам...

апавяданьне All I wanted, all I needed

ПРАВЫМ КАСЬЦЫНОКЕВИЧ ДУШПАСКАРСКИЯ СПАТКАНЬБИ ДАМЯ ДАЧНИКАУ

